

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC
Швейцарын хөгжлийн агентлаг

НЭГ ЦЭГИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТӨВ/ТҮР ХАМГААЛАХ БАЙРААР ҮЙЛЧЛҮҮЛЭГЧДИЙН СЭТГЭЛ ХАНАМЖ БОЛОН ОЛОН НИЙТИЙН МЭДЛЭГ, ХАНДЛАГЫГ ҮНЭЛЭХ

СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН

“НЭГ ЦЭГИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТӨВ/ТҮР ХАМГААЛАХ БАЙРААР ҮЙЛЧЛҮҮЛЭГЧДИЙН СЭТГЭЛ ХАНАМЖ БОЛОН ОЛОН НИЙТИЙН МЭДЛЭГ, ХАНДЛАГЫГ ҮНЭЛЭХ”

СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДЭСНИЙ СТАТИСТИКИЙН ХОРОО

**“НЭГ ЦЭГИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТӨВ/ТҮР ХАМГААЛАХ БАЙРААР
ҮЙЛЧЛҮҮЛЭГЧДИЙН СЭТГЭЛ ХАНАМЖ БОЛОН ОЛОН НИЙТИЙН
МЭДЛЭГ, ХАНДЛАГЫГ ҮНЭЛЭХ”**

СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН

Судалгааны тайланг хянасан: Ш.Ариунболд /ҮСХ-ны ТӨШГ-ын дарга/
О.Мандахзориг /ҮСХ-ны ТӨШГ-ын ХАОСТХ-ийн
дарга/

Б.Оюун /НҮБХАС-ийн Жендэрийн хөтөлбөрийн
Үндэсний зохицуулагч/
Л.Билгүүн /НҮБХАС-ийн Жендэрийн
хөтөлбөрийн мэргэжилтэн/

Судалгааны тайланг бичсэн: Г.Ганбаясгах /Хүйсийн тэгш эрх төвийн тэргүүн,
үүсгэн байгуулагч/
Ж.Цогзолмаа /ҮСХ-ны ТӨШГ-ын ХАОСТХ-ийн
ахлах статистикч/

Хэвлэлийн эх бэлтгэсэн: Г.Лхамжав

Хавтасны дизайнер: Ч.Эрдэнэбат

Хэвлэлийн “Соёмбо Принтинг” ХХК-д хэвлэв.

Монгол улс, Улаанбаатар хот
Сүхбаатар дүүрэг, Бага тойруу,
Засгийн газрын III байр
<http://www.nso.mn>
И-мэйл: information@nso.mn
Утас: 11-321433

© Зохиогчийн зөвшөөрөлгүй хэвлэн олшруулахыг хориглоно.

ӨМНӨХ ҮГ

Жендэрт суурилсан хүчирхийлэл, гэр бүлийн хүчирхийллийн эсрэг нийгэмд хандсан олон ажлуудыг ҮСХ болон НҮБ-ын Хүн амын сантай хамтран зохион байгуулж ирсэн бөгөөд энэ удаагийн судалгааг мөн адил НҮБХАС-тай байгуулсан хамтын ажиллагааны гэрээний хүрээнд амжилттай зохион байгууллаа. Энэхүү судалгаа нь Монгол Улсад үйл ажиллагаа явуулж байгаа Нэг цэгийн үйлчилгээний төв (НЦҮТ), Түр хамгаалах байр (ТХБ)-уудын хүчирхийллийн хохирогч, даван туулагчдад хамгааллын болон бусад нэн шаардлагатай үйлчилгээг үзүүлж байгаа үйлчилгээний чанар, хүчин чадал, байрны багтаамж, хүний нөөцийн хангамж, ур чадвар ямар түвшинд байгааг үнэлэх, олон нийтийн дунд зохион байгуулсан үе шаттай соён гэгээрүүлэх болон бусад олон талт үйл ажиллагааны үр дүнд жендэрт суурилсан хүчирхийлэл, гэр бүлийн хүчирхийллийн талаарх олон нийтийн мэдлэг, хандлага, зан үйлд гарсан өөрчлөлт, өмнөх судалгааны үетэй харьцуулбал ямар ахиц дэвшилттэй байгаад үнэлэлт, дүгнэлт өгөх, цаашид сайжруулах шаардлага, дэмжлэгийг тодорхойлох зорилготой байснаараа чухал ач холбогдолтой.

Судалгааны үр дүнгээр нэгдсэн тайланг Та бүхэнд толилуулж байгаадаа судалгааны багийн хамт олны зүгээс баяртай байгаагаа үүгээр илэрхийлж байна. Жендэрийн статистикийг нийгэм, эдийн засгийн бусад хүчин зүйлтэй уялдуулан судалж, нарийвчлан үнэлэх болон гүнзгийрүүлсэн судалгаа, шинжилгээ хийхэд энэхүү сэдэвчилсэн судалгааны мэдээлэл нь бүх шатны хэрэглэгчдэд чухал мэдээллийн эх үүсвэр болно гэдэгт эргэлзэхгүй байна.

АГУУЛГА

Товчилсон үгийн жагсаалт	5
Хүснэгтийн жагсаалт	6
Зургийн жагсаалт	7
Нэгдүгээр бүлэг. Судалгааны арга зүй	9
1.1 Танилцуулга	9
1.2 Түүврийн арга зүй	9
1.3 Судалгааны арга зүй	9
1.4 Судалгааны ёс зүй	10
1.5 Мэдээлэл цуглуулах арга	10
1.6 Сургалт	10
Ойлголт, тодорхойлолт	11
Хоёрдугаар бүлэг. Судалгааны үндсэн үр дүн	12
2.1 Судалгааны хамралт	12
2.2 Хүн ам зүйн байдал	12
Гуравдугаар бүлэг. Жендерт сууринсан хүчирхийлэл, гэр бүлийн хүчирхийллийн талаарх ойлголт, мэдлэг, хандлага	18
3.1 ЖСХ-ийн талаарх олон нийтийн мэдлэгийн түвшин	18
3.2 ЖСХ-ийн талаарх ойлголт, хандлага, итгэл үнэмшил	23
3.3 ЖСХ, ГБХ-тэй холбоотой олон нийтийн арга хэмжээ болон мэдээлэл	29
Дөрөвдүгээр бүлэг. Нэг цэгийн үйлчилгээний төв, түр хамгаалах байраар үйлчлүүлсэн иргэдийн сэтгэл ханамж	33
4.1 НЦҮТ/ТХБ-ны талаарх иргэдийн мэдлэг, мэдээлэл	33
4.2 НЦҮТ/ТХБ-аар үйлчлүүлсэн иргэдийн сэтгэл ханамж	35
Тавдугаар бүлэг. Нэг цэгийн үйлчилгээ, түр хамгаалах байрны нөхцөл байдал, үнэлгээ	40
Дүгнэлт, зөвлөмж	54
Хавсралт А	60
Хавсралт Б	63
Хавсралт В	68

ТОВЧИЛСОН УГИЙН ЖАГСААЛТ

- ЖСХ - Жендерт сууринсан хүчирхийлэл
- ГБХ - Гэр бүлийн хүчирхийлэл
- ҮСХ - Үндэсний статистикийн хороо
- ТӨШГ - Тооллого, өгөгдлийн шинжилгээний газар
- ХАОСТХ - Хүн ам, орон сууцны тооллогын хэлтэс
- ШХА - Швейцарын хөгжлийн агентлаг
- НУБХАС - Нэгдсэн үндэстний байгууллагын Хүн амын сан
- ОУБ - Олон улсын байгууллага
- ТББ - Төрийн бус байгууллага
- НЦҮТ - Нэг цэгийн үйлчилгээний төв
- ТХБ - Түр хамгаалах байр
- ЛГБТ- Лесби, гомо, бисексуаль, трансжендер

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 2.2.1	СУДАЛГААНД ХАМРАГДАГЧДЫН ХҮНИЙ ТОО, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, ХҮЙСЭЭР, ХҮЙСИЙН ХАРЬЦАА, 2019, 2022 ОН	12
Хүснэгт 2.2.2	СУДАЛГААНД ХАМРАГДАГЧДЫН БОЛОВСРОЛЫН ТUVШИН, ХҮЙС, ХУВИАР, 2019, 2022 ОН	14
Хүснэгт 2.3.1	СҮҮЛИЙН 7 ХОНОГТ ЭРХЭЛСЭН ҮНДСЭН АЖЛЫН АНГИЛАЛ, ХҮЙСЭЭР, 2022 ОН	15
Хүснэгт 2.3.2	АЖИЛ ЭРХЛЭЭГҮЙ ҮНДСЭН ШАЛТГААН, ТӨРЛӨӨР, ХУВИАР, 2019, 2022 ОН	15
Хүснэгт 2.3.3	СҮҮЛИЙН 7 ХОНОГТ АЖИЛ ХАЙСАН ИРГЭД, 2019, 2022 ОН	16
Хүснэгт 3.1.1	ЖСХ, ГБХ-ИЙН ТАЛААРХ МЭДЛЭГ, ОЙЛГОЛТ, ХАНДЛАГЫН ТАЛААР ӨӨРИЙГӨӨ ҮНЭЛСЭН ҮНЭЛГЭЭ, ХУВИАР 2019, 2022 ОН	18
Хүснэгт 3.2.1	ЖСХ, ГБХ ҮЙЛДЭГЧ ХЭН БАЙДАГ ВЭ? НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙС, 2022 ОН	28
Хүснэгт 3.3.1	ЖСХ, ГБХ-Д ӨРТӨЖ БАЙСАН ЭСЭХ, БОЛОВСРОЛЫН ТUVШИН, ХУВИАР, 2022 ОН	30
Хүснэгт 4.2.1	НЦҮТ-ИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ ҮЗҮҮЛЭГЧДИЙН ХАНДЛАГА, ХАРИЛЦААНД ӨГСӨН ҮНЭЛГЭЭ, ОНООГООР 2019, 2022 ОН	36
Хүснэгт 4.2.2	НЦҮТ-ИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ ҮЗҮҮЛЭГЧДИЙН МЭДЛЭГ, ТУРШЛАГАД ӨГСӨН ҮНЭЛГЭЭ, ОНООГООР, ХУВИАР 2019, 2022 ОН	36
Хүснэгт 4.2.3	ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЧАНАРТ ӨГСӨН ҮНЭЛГЭЭ, ОНООГООР, ХУВИАР, 2019, 2022 ОН	37
Хүснэгт 4.2.4	БАЙРНЫ ТОХИЖИЛТ, 2019, 2022 ОН	37
Хүснэгт 4.2.5	НУУЦЛАЛ, АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛД ӨГСӨН ҮНЭЛГЭЭ, ОНООГООР, ХУВИАР, 2019, 2022 ОН	38
Хүснэгт 5.1	НЦҮТ/ТБХ-ААР ҮЙЛЧЛҮҮЛЭГЧДИЙН ТОО, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ БАЙРШЛААР, 2022 ОН	43
Хүснэгт 5.2	НЦҮТ/ТХБ-НЫ ХҮЧИН ЧАДАЛ, 2019, 2022 ОН	46
Хүснэгт 5.3	НЦҮТ/ТХБ-НЫ ТАЛБАЙН ХЭМЖЭЭ, МЕТР КВАДРАТ, 2022 ОН	47
Хүснэгт 5.4	НЦҮТ/ТХБ-НЫ ТОХИЖИЛТ, ҮНЭЛГЭЭНИЙ АСУУЛГААР, 2022 ОН	48
Хүснэгт 5.5	НЦҮТ/ ТХБ-/НЫ ҮЙЛЧИЛГЭЭ, ҮНЭЛГЭЭНИЙ АСУУЛГА, 2019, 2022 ОН	50
Хүснэгт 5.6	НЦҮТ/ТХБ-НЫ ХИЙХ ШААРДЛАГАТАЙ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА, 2022 ОН	51

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 2.1.1	СУДАЛГААНД ХАМРАГДАГЧИД НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙС, ХУВИАР, 2022 ОН	13
Зураг 2.1.2	СУДАЛГААНД ХАМРАГДАГЧИД НАСНЫ БҮЛЭГ, ХУВИАР, 2022 ОН	13
Зураг 2.1.3	СУДАЛГААНД ХАМРАГДАГЧИД БАЙРШИЛ, ХҮЙСЭЭР, 2022 ОН	13
Зураг 2.3.1	СУДАЛГААНД ХАМРАГДАГЧДЫН ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН ХУВЬ, 2019, 2022 ОН	14
Зураг 2.3.2	ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТ, ХУВИАРАА ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТ, ХУВИАР, 2022 ОН	15
Зураг 2.3.3	СҮҮЛИЙН 7 ХОНОГТ АЖИЛ ХАЙСАН ИРГЭД, ХУВИАР, 2019, 2022 ОН	16
Зураг 2.3.4	СҮҮЛИЙН 7 ХОНОГТ АЖИЛ ХАЙСАН АРГА ХЭЛБЭР, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2022 ОН	16
Зураг 2.3.5	СҮҮЛИЙН 7 ХОНОГТ АЖИЛ ХАЙГААГҮЙ ШАЛТГААН, ТӨРЛӨӨР, 2022 ОН	17
Зураг 2.3.6	ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭХГҮЙ, АЖИЛ ХАЙХГҮЙ БАЙГАА ИРГЭД, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2019, 2022 ОН	17
ЗУРАГ 3.1.2	ЖСХ, ГБХ-ИЙН СУУРЬ ШАЛТГААН, ЭРЭМБЭЭР, 2022 ОН	18
ЗУРАГ 3.1.3	ЖСХ, ГБХ-ИЙН СУУРЬ ШАЛТГААН, ЭРЭМБЭЭР, 2019, 2022 ОН	19
ЗУРАГ 3.1.4	ЖСХ, ГБХ-ИЙН СУУРЬ ШАЛТГААН, ХАМГИЙН ИХ ХАРИУЛСАН ХУВИАР, 2022 ОН	20
ЗУРАГ 3.1.5.	ЖСХ, ГБХ НЬ ХҮНИЙ ЭРХИЙН ЗӨРЧИЛ БОЛОН ГЭМТ ХЭРЭГ МӨН ЭСЭХ ТАЛААРХ ИРГЭДИЙН ОЙЛГОЛТ, ХУВИАР, 2019, 2022 ОН	20
ЗУРАГ 3.1.6	ЖСХ, ГБХ НЬ ХҮНИЙ ЭРХИЙН ЗӨРЧИЛ БИШ/САЙН МЭДЭХГҮЙ ГЭЖ ҮЗСЭН ИРГЭД НАСНЫ БҮЛГЭЭР, ХУВИАР, 2022 ОН	21
ЗУРАГ 3.1.7	ЖСХ, ГБХ НЬ ГЭМТ ХЭРЭГ БИШ/САЙН МЭДЭХГҮЙ ГЭЖ ҮЗСЭН ИРГЭД НАСНЫ БҮЛГЭЭР, ХУВИАР, 2022 ОН	21
ЗУРАГ 3.1.8	ХАМТАРСАН БАГ, ТББ-ЫИН ЗОХИОН БАЙГУУЛСАН ОЛОН НИЙТИЙН БОЛОН ДЭМЖИХ БҮЛЭГТ ОРЖ БАЙСАН ЭСЭХ, ХУВИАР, 2022 ОН	22
ЗУРАГ 3.1.9	ЖСХ, ГБХ-ИЙН ХОХИРОГЧИД, 2022 ОН	22
ЗУРАГ 3.1.10	ЖСХ, ГБХ-ИЙН ХОХИРОГЧИД ХЭН БАЙЖ БОЛОХ, ХУВИАР, 2019, 2022 ОН	23
ЗУРАГ 3.2.1	ЖСХ, ГБХ ҮЙЛДЭГЧ ХЭН БАЙЖ БОЛОХ, ХУВИАР, 2022 ОН	24
ЗУРАГ 3.2.2	ДООРХ АСУУЛТТАЙ САНАЛ НИЙЛЖ БУЙ ЭСЭХ, ХУВИАР, 2022 ОН	24
ЗУРАГ 3.2.3	ЖСХ, ГБХ-ИЙН ГОЛ БУРУУТАН НЬ ЭМЭГТЭЙ ХҮН БАЙДАГ ГЭДЭГТЭЙ ТА САНАЛ НИЙЛЭХ ҮҮ? БАЙРШИЛ, ХУВИАР, 2022 ОН	25
ЗУРАГ 3.2.4	ЖСХ, ГБХ-ИЙН ГОЛ БУРУУТАН НЬ ЭМЭГТЭЙЧҮҮД ӨӨРСДӨӨ БАЙДАГ ГЭДЭГТЭЙ САНАЛ НИЙЛЭХ ҮҮ? НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙС, 2022 ОН	25
ЗУРАГ 3.2.5	ЭХНЭР БУРУУ ЗҮЙЛ ХИЙСЭН БАЙВАЛ НӨХӨР НЬ ЗОДОЖ, ЗЭМЛЭЖ, ШИЙТГЭЖ БОЛНО ГЭДЭГТЭЙ ТА САНАЛ НИЙЛЭХ ҮҮ? НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙС, 2022 ОН	26

ЗУРАГ 3.2.6	ХҮЧИРХИЙЛЛИЙГ ТЭВЧСЭНЭЭР ГЭР БҮЛЭЭ АВАРЧ, ХҮҮХДҮҮДЭЭ ӨНЧРҮҮЛЭХГҮЙ ГЭДЭГТЭЙ САНАЛ НИЙЛЖ БУЙ ЭСЭХ? НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙС, 2022 ОН	26
ЗУРАГ 3.2.7	ХҮЧИРХИЙЛЛИЙГ ТЭВЧСЭНЭЭР ХҮҮХДҮҮДЭЭ ӨНЧРҮҮЛЭХГҮЙ БАЙХ БОЛОМЖТОЙ ГЭДЭГТЭЙ САНАЛ НИЙЛЖ БАЙНА УУ? БОЛОВСРОЛЫН ТҮВШИН, ХҮЙС, 2022 ОН	27
ЗУРАГ 3.3.1	ТА ЖСХ БОЛОН ГБХ-Д ӨРТӨЖ БАЙСАН УУ? ХҮЙСЭЭР, 2022 ОН	29
ЗУРАГ 3.3.2	ЖСХ, ГБХ-Д ӨРТӨЖ БАЙСАН ИРГЭД, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХУВИАР, 2022 ОН	29
ЗУРАГ 3.3.3	ТА ЖСХ БОЛОН ГБХ-Д ӨРТӨЖ БАЙСАН УУ? БАЙРШИЛ, ХҮЙСЭЭР, 2022 ОН	30
ЗУРАГ 3.3.4	ТАНЫ ОРШИН СУУГАА ГАЗАРТ НЦҮТ БАЙДГИЙГ МЭДЭХ YY? ХҮЙС, ХУВИАР, 2022 ОН	31
ЗУРАГ 3.3.5	ТАНЫ ОРШИН СУУГАА ГАЗАРТ НЦҮТ-ИЙН БАЙР БАЙДГИЙГ МЭДЭХ ЭСЭХ, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХУВИАР, 2022 ОН	31
ЗУРАГ 3.3.6	ТАНЫ ОРШИН СУУГАА ГАЗАРТ НЦҮТ-ИЙН БАЙР БАЙДГИЙГ МЭДЭХ YY? БАЙРШИЛ, ХҮЙСЭЭР, ХУВИАР, 2022 ОН	32
Зураг 4.1.1	ТАНЫ ОРШИН СУУГАА ГАЗАРТ НЦҮТ/ТХБ БАЙДГИЙГ МЭДЭХ YY? 2022 ОН	33
Зураг 4.1.2	НЦҮТ-ИЙН ТАЛААРХ МЭДЭЭЛЛИЙГ АНХ ХААНААС АВСАН ТАЛААР, БАЙРШИЛ, 2022 ОН	34
Зураг 4.1.3	НЦҮТ/ТХБ ҮЙЛЧЛҮҮЛСЭН ТОО, ХҮЙСЭЭР, 2022 ОН	34
Зураг 4.1.4	ТХБ/НЦҮТ-Д ИРЭЭД ХҮССЭН ҮЙЛЧИЛГЭЭГЭЭ АВЧ ЧАДСАН БАЙДАЛ, ХУВИАР, 2019, 2022 ОН	35
Зураг 4.2.1	ТА ЭНЭ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААГ ХАРСАН УУ? МЭДЭЭЛЛИЙН ЭХ СУРВАЛЖИЙН ТӨРЛӨӨР, ХУВИАР 2022 ОН	39
Зураг 4.2.2	ТА ЭНЭ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААГ ХАРСАН УУ? ХЭВЛЭСЭН МАТЕРИАЛЫГ ХАРСАН ЭХ СУРВАЛЖИЙН ТӨРӨЛ, БАЙРШЛААР, ХУВИАР, 2022 ОН	39
ЗУРАГ 5.1	СУДАЛГААНД ХАМРАГДСАН НЦҮТ БОЛОН ТХБ-НЫ БАЙРШИЛ, АЙМАГ, ДҮҮРГЭЭР, 2022 ОН	40
ЗУРАГ 5.2	НЦҮТ/ТХБ БАЙГУУЛАГДСАН ОНООР	41
ЗУРАГ 5.3	НЦҮТ/ТХБ-НЫ ХАРЬЯАЛАЛ, САЛБАР БАЙГУУЛЛАГААР, 2022 ОН	41
ЗУРАГ 5.4	НЦҮТ/ТХБ-ААР ҮЙЛЧЛҮҮЛЭГЧДИЙН ТОО, ХҮЙС, ОНООР, 2020-2022 ОН	42
ЗУРАГ 5.5	НЦҮТ/ТХБ-ААР ҮЙЛЧЛҮҮЛЭГЧИД, ХҮЙС, БАЙРШЛААР, 2022 ОН	42
ЗУРАГ 5.6	НЦҮТ/ТХБ-ААР АЖИЛЛАГЧИД ХҮЙС, БАЙРШИЛ, ХУВИАР, 2022 ОН	44
ЗУРАГ 5.7	НЦҮТ, ТХБ-НЫ ТОО, 2022 ОН	44
ЗУРАГ 5.8	НЦҮТ/ТХБ-НЫ АЖИЛТНУУД, ХҮЛЭЭН АВАХ ХУНИЙ ТОО, 2022 ОН	45
ЗУРАГ 5.9	НЦҮТ/ТХБ ӨРӨӨНҮҮДТЭЙ ЭСЭХ, 2022 ОН	45
ЗУРАГ 5.10	НЦҮТ/ТХБ-НЫ ҮЙЛЧИЛГЭЭ, ҮНЭЛГЭЭНИЙ АСУУЛГА, 2019, 2022 ОН	49

1.1 ТАНИЛЦУУЛГА

Судалгааг Швейцарын хөгжлийн агентлагийн санхүүжилтээр Монгол улсын Засгийн газар, Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Хүн амын сангийн (НҮБХАС) хамтран хэрэгжүүлж буй “Жендерт сууринсан хүчирхийлэлтэй тэмцэх нь” төслийн техник аргазүйн болон санхүүгийн дэмжлэгтэйгээр Үндэсний Статистикийн Хорооноос 2 дахь удаагаа 2022 онд зохион байгуулж явууллаа.

1.2 ТҮҮВРИЙН АРГА ЗҮЙ

НЦҮТ/ТХБ-ны судалгаа өрхөд сууринсан судалгаа учраас түүврийн нэгж нь өрх юм. Тус судалгааны 2019 оны үр дүнг үндэсний түвшинд хангалттай хэмжээний төлөөлөлтэй байхаар түүврийн хэмжээг тогтоосны адилаар авч үзэж түүврийн хэмжээг тогтоосон.

Өрхүүдийг сонгоходоо энгийн санамсаргүй магадлалт түүврийн аргыг ашиглав. Нэг түүврийн анхан шатны нэгж (ТАШН)-ээс 20 өрх сонгоно гэж үзэн түүврийн хэмжээг 5180 болгож тэгшитгэсэн. Улаанбаатар хотын хувьд хэсэг, аймгийн хувьд баг ТАШН болно. ТАШН-ийг сонгоход өрх, хүн амын 2021 оны жилийн эцсийн мэдээллийг ашигласан болно.

Судалгааны үр дүнгийн боловсруулалтыг хийхдээ түүврийн жин ашигласан. Түүврийн зохиомжтой холбоотой дэлгэрэнгүй мэдээллийг Хавсралт А (Түүврийн дизайн)-аас үзнэ үү.

1.3 СУДАЛГААНЫ АРГА ЗҮЙ

Судалгааны асуулга, үзүүлэлтүүдийг тодорхойлоходоо 2019 онд судалгааны мэдээлэл цуглуулалтаар ашиглаж байсан асуулгыг авч судалгаанд ашигласан болно.

Судалгаанд доор дурдсан 2 асуулгыг оруулсан:

- Хувь хүнээс асуух асуулга - Хүн ам зүйн товч мэдээлэл болон жендерт сууринсан хүчирхийллийн талаарх ойлголт, мэдлэг хандлагын талаар 15 түүнээс дээш насны өрхийн нэг гишүүнийг хамруулсан.
- НЦҮТ/ТХБ-ны ерөнхий үнэлгээ хийх асуулга-НЦҮТ/ТХБ-ны ажилчдыг хамруулж асуусан нийт 31 нэгж хамрагдсан.
- Судалгааны асуулгыг өмнөх судалгаанд ашигласан судалгааны асуулгаар авсан учраас нэмэлт өөрчлөлт оруулаагүй болно.
- Судалгааны асуулгын ерөнхий бүтцийг доор задалж харуулав. Судалгааны асуулгыг Хавсралт Б-ээс харж болно.

Асуулгад дараах үзүүлэлт багтсан:

Хувь хүний асуулга	Нэмэлт асуулгад оролцох эсэх
Хувь хүний ерөнхий мэдээлэл	НЦҮТ/ТХБ-ны талаар мэдэх үү
Боловролын түвшин	НЦҮТ/ТХБ-ны байршлыг мэдэх үү
Ажил эрхлэлт	НЦҮТ/ТХБ-аар үйлчлүүлж байсан уу НЦҮТ/ТХБ-аар хэдэн удаа үйлчлүүлж байсан бэ?
Жендерт сууринсан хүчирхийлэл	НЦҮТ/ТХБ-ны ерөнхий үнэлгээ
ЖСХ болон ГБХ-ийн суурь шалтгаан	Байгуулагдсан он
ЖСХ болон ГБХ-д нөлөөлдөг хүчин зүйл	Үйлчлүүлсэн хүний тоо
ЖСХ болон ГБХ-ийн талаарх ойлголт, мэдлэг	Нийт ажиллагчдын тоо Хүчин чадал

1.4 СУДАЛГААНЫ ЁС ЗҮЙ

Судалгааны асуулга, нөхөх заавар, үзэл баримтлалыг боловсруулж УСХ-ны даргын 2022 оны А/169 тоот тушаалаар баталсан, нөхөх зааварт зохион байгуулах явцад гарч болзошгүй аливаа эрсдэл, тэдгээрийг хэрхэн шийдвэрлэх арга замыг тусгасан.

Судалгаанд сонгогдсон өрх бүрээс 15 түүнээс дээш насын нэг хүнээс зөвшөөрөл авч ярилцлага хийсэн. Судалгаанд хамрагдсан хүн бүрт сайн дурын үндсэн дээр оролцох, хувь хүний мэдээллийн нууцын тухай хуулийн дагуу мэдээллийг чандлан хадгалж, мэдээллийг нэргүйгээр ашиглах тухайгаа танилцуулсан. Мөн хүчирхийллийн асуудал нь хувь хүний хувьд эмзэг асуудал байдаг учир мэдрэмжтэй эерэг хандлагатай байхыг шаарддагыг судлаачдад сануулж байв.

1.5 МЭДЭЭЛЭЛ ЦУГЛУУЛАХ АРГА

Судалгааны мэдээллийг цуглуулахдаа КОВО вэб-д суурилсан программыг ашигласан ба программын туршилтыг 2022 оны 9 дүгээр сард зохион байгуулсан. Уг туршилтаас гарсан үр дүнд үндэслэн асуулга болон программд шаардлагатай засвар өөрчлөлт хийж эцэслэн боловсрууллаа.

1.6 СУРГАЛТ

Судалгааны мэдээлэл цуглуулах ажилтнуудад зориулсан сургалтыг 108 хүнийг хамруулж, 2022 оны 10 дугаар сарын 28-нд онлайнаар зохион байгуулсан. Сургалтад ярилцлага авах арга зүй, асуулгыг хэрхэн КОВО программд оруулах талаар дадлага ажил оруулсан.

1.7 МЭДЭЭЛЭЛ БОЛОВСРУУЛАЛТ

Мэдээлэл цуглуулалтын явцад ярилцлага авагч нарын цуглуулсан мэдээллийг КОВО программд орсоны дараа шалгаж, алдааны протокол уншуулж үр дүнг SPSS программаар нэгтгэн боловсруулж, үр дүнгийн хүснэгтүүдийг гаргасан.

ОЙЛГОЛТ, ТОДОРХОЙЛОЛТ

Жендер: Улс төр, эрх зүй, эдийн засаг, нийгэм, соёлын ба гэр бүлийн харилцаанд эрэгтэй, эмэгтэй хүний гүйцэтгэх үүрэг, хүлээх хариуцлага, тэдний нийгэмд эзлэх байр суурийн талаар уламжлагдан тогтсон, түүхэн явцад хувьсан өөрчлөгддөг ойлголт, үзэл, хандлагыг¹;

Жендерийн хэвшмэл үзэл: Улс төр, эдийн засаг, нийгэм, соёлын ба гэр бүлийн харилцаанд эрэгтэй, эмэгтэй хүний гүйцэтгэх үүрэг, эдлэх эрхийн талаар хүйсийн шинжээр уламжлагдан тогтсон ялгаатай ойлголт, хандлагыг²;

Жендерийн ялгаварлан гадуурхалт: Улс төр, эрх зүй, эдийн засаг, нийгэм, соёлын ба гэр бүлийн харилцаанд болон аливаа бусад салбарт эрэгтэй, эмэгтэй хүнийг хүйсийн шинж, гэрлэлтийн байдлаар ялгаварлах, үгүйсгэх, хязгаарлах үйлдэл, эс үйлдэхүйг³;

Жендерт суурилсан хүчирхийлэл: Жендерээс үүдэлтэйгээр бусдад бие махбодын, бэлгийн, сэтгэл санааны гэм хор, эдийн хохирол учруулсан, учруулж болзошгүй үйлдэл, эс үйлдэхүйг⁴;

Гэр бүлийн хүчирхийлэл: Гэр бүлийн хамаарал бүхий хүний сэтгэл санаанд дарамт учруулах, эдийн засаг, бэлгийн эрх чөлөө, бие махбодод халдсан үйлдэл, эс үйлдэхүйг хэлнэ⁵;

Гэр бүлийн хүчирхийллийн хохирогч: Гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас сэтгэл санаа, эдийн засаг, бие махбод, бэлгийн халдашгүй байдлаараа хохирсон хүнийг хэлнэ⁶;

Нэг цэгийн үйлчилгээний төв: Гэр бүлийн хүчирхийллийн хохирогч, даван туулагчдад эрүүл мэндийн, цагдаагийн болон төрийн төрийн бус байгууллагын дэргэд байгуулагдсан ГБХТТ хуулинд заасан үндсэн 7 төрлийн буюу аюулгүй байдлын хамгаалалт, эмнэлгийн тусlamж үйлчилгээ, сэтгэл зүйн үйлчилгээ, нийгмийн хalamжийн үйлчилгээ, хүүхэд хамгааллын үйлчилгээ, эрх зүйн туслалцаа, холбон зуучлах үйлчилгээг нэг дороос кэйс менежментийн арга зүйгээр үзүүлэх зориулалт бүхий стандарт хангасан газрыг хэлнэ⁷;

Түр хамгаалах байр: Гэр бүлийн хүчирхийлэл, бэлгийн хүчирхийллийн хохирогчийг тодорхой хугацаагаар байрлуулан аюулгүй байдлын хамгаалалт, эмнэлгийн тусlamж үйлчилгээ, сэтгэл зүйн үйлчилгээ, нийгмийн хalamжийн үйлчилгээ, хүүхэд хамгааллын үйлчилгээ эрх зүйн туслалцаа, холбон зуучлах үйлчилгээг холбогдох байгууллагуудын дэмжлэгтэйгээр үзүүлэх зориулалт бүхий стандарт хангасан газрыг хэлнэ⁸;

¹ Жендерийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.1 хэсэг <https://legalinfo.mn/mn/detail/253>

² Мөн хууль

³ Мөн хууль

⁴ Мөн хууль

⁵ Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1.1 хэсэг <https://legalinfo.mn/mn/detail/12393>

⁶ Дээрх хууль

⁷ Дээрх хууль

⁸ Дээрх хууль

2.1 СУДАЛГААНЫ ХАМРАЛТ

Судалгааны хамрагдалтын түвшинг авч үзэхэд түүвэрт сонгогдсон 5180 өрхөөс 5102 нь судалгаа явуулах явцад хамрагдах боломжтой байв. Үүнээс 5050 нь судалгаанд бүрэн хамрагдаж, хамрагдалтын түвшин 98.9 хувь байсан.

2.2 ХҮН АМ ЗҮЙН БАЙДАЛ

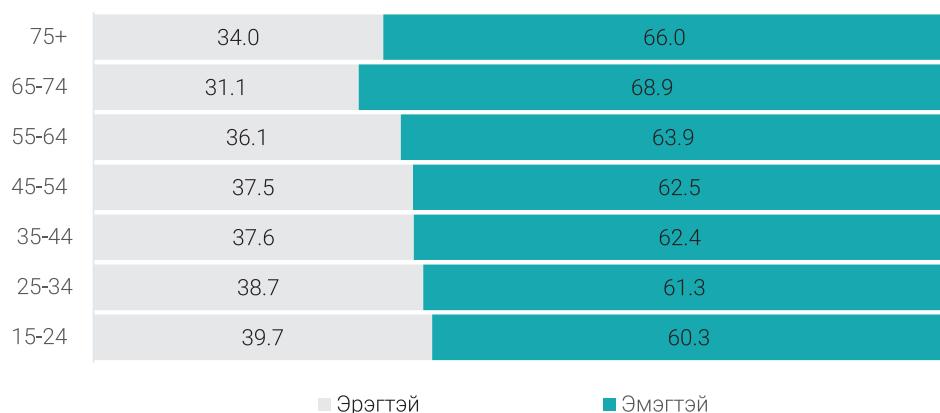
Судалгаанд 15, түүнээс дээш насны иргэд хамрагдсан ба аймаг тус бүрээс 150-162, Улаанбаатар хотын дүүрэг тус бүрээс 255-258 хүн, нийт 5050 хүнийг хамруулсан бөгөөд эдгээр иргэдийн 36.9 хувь буюу (1863) нь эрэгтэйчүүд, 63.1 хувь буюу (3187) нь эмэгтэйчүүд байна.

ХҮСНЭГТ 2.2.1 СУДАЛГААНД ХАМРАГДАГЧДЫН ХҮНИЙ ТОО, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, ХҮЙСЭЭР, ХҮЙСИЙН ХАРЬЦАА, 2019, 2022 ОН

Аймаг, нийслэл	2019			2022			Хүйсийн харьцаа	
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	2019	2022
БҮГД	5 000	1 309	3 691	5 050	1 863	3 187	35.5	58.5
Архангай	150	16	134	155	56	99	11.9	56.6
Баян-Өлгий	181	37	144	156	36	120	25.7	30.0
Баянхонгор	181	46	135	156	55	101	34.1	54.5
Булган	150	44	106	154	34	120	41.5	28.3
Говь-Алтай	178	28	150	156	36	120	18.7	30.0
Дорноговь	151	54	97	153	52	101	55.7	51.5
Дорнод	181	65	116	153	64	89	56.0	71.9
Дундговь	149	15	134	150	61	89	11.2	68.5
Завхан	179	34	145	157	77	80	23.4	96.3
Өвөрхангай	180	12	168	155	46	109	7.1	42.2
Өмнөговь	181	41	140	156	63	93	29.3	67.7
Сүхбаатар	151	19	132	156	64	92	14.4	69.6
Сэлэнгэ	146	39	107	154	62	92	36.4	67.4
Төв	150	23	127	150	55	95	18.1	57.9
Увс	151	39	112	157	44	113	34.8	38.9
Ховд	152	16	136	154	58	96	11.8	60.4
Хөвсгөл	180	53	127	157	65	92	41.7	70.7
Хэнтий	182	37	145	162	41	121	25.5	33.9
Дархан-Уул	179	15	164	156	58	98	9.1	59.2
Улаанбаатар	1 600	632	968	1 795	700	1 095	65.3	63.9
Орхон	148	17	131	156	59	97	13.0	60.8
Говьсүмбэр	100	27	73	152	77	75	37.0	102.7

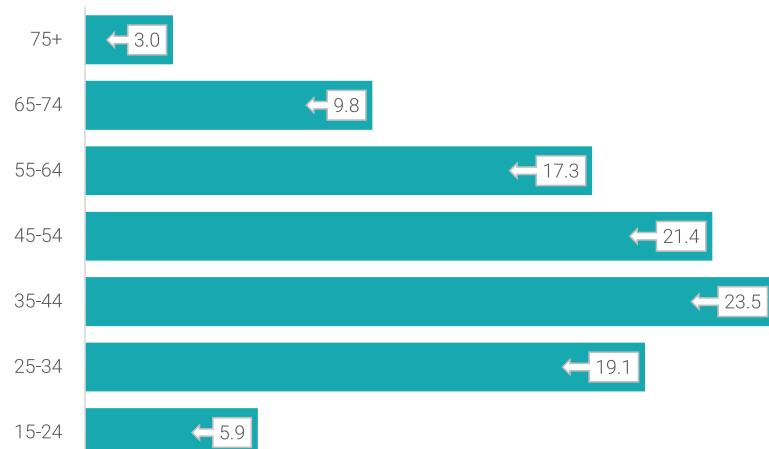
Хүйсийн харьцаагаар авч үзэхэд 2022 оныг 2019 оны суурь судалгаатай харьцуулахад 23.0 нэгж хувиар өсжээ. Аймаг, нийслэлээр авч үзэхэд бүх аймаг, нийслэлд 2019 онд эрэгтэйчүүд эмэгтэйчүүдээс давамгайлж байсан байна. Харин энэ удаагийн судалгаагаар 11 аймаг, нийслэлд эмэгтэйчүүд давамгайлсан үр дүн гарсан байна (Хүснэгт 2.2.1).

ЗУРАГ 2.2.1 СУДАЛГААНД ХАМРАГДАГЧИД НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙС, ХУВИАР, 2022 ОН

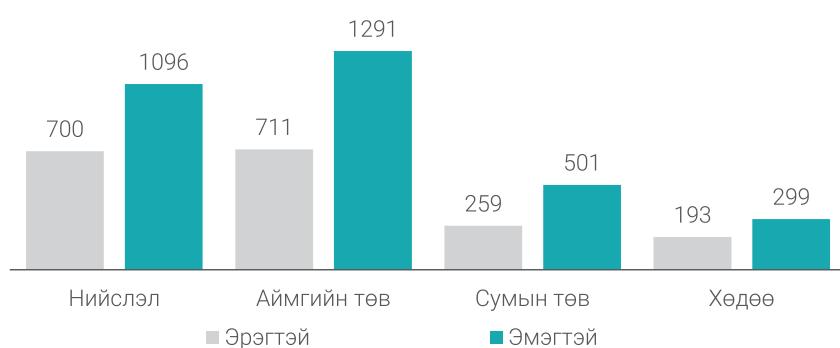
Судалгаанд хамрагдагчдыг хүйс, насны бүлгээр авч үзвэл бүх насны бүлэгт эмэгтэйчүүдийн эзлэх хувь дийлэнх хувийг эзэлж байгаа бөгөөд эрэгтэйчүүдтэй харьцуулахад 1.5-2.2 дахин их байгаа нь дээрх зургаас харагдаж байна (Зураг 2.2.1). Судалгаанд хамрагдагчдыг насны бүлгээр авч үзэхэд 15-24 насны иргэд 297 буюу 5.9 хувь, 25-64 насны иргэд 4105 буюу 81.3 хувь, 65 түүнээс дээш насны иргэд 648 буюу 12.8 хувийг тус тус эзэлж байна (Зураг 2.2.2).

ЗУРАГ 2.2.2 СУДАЛГААНД ХАМРАГДАГЧИД НАСНЫ БҮЛЭГ, ХУВИАР, 2022 ОН

Судалгаанд хамрагдсан иргэдийг байршилаар нь ангилж үзвэл 35.6 хувь буюу (1 096) нь нийслэлд, 39.6 хувь буюу (1 291) нь аймгийн төвд, 15.0 хувь буюу (501) нь сумын төвд, 9.7 хувь (299) нь хөдөөгийн багт амьдарч байна. Аймгийн төвийн иргэдийг нийслэлтэй харьцуулахад 4.0 нэгж хувиар илүү хамрагдсан ба байршил тус бүрт эмэгтэйчүүдийг эрэгтэйчүүдтэй харьцуулахад дийлэнх хувийг эмэгтэйчүүд эзэлж байгаа нь доорх (Зураг 2.2.3)-аас харагдаж байна.

ЗУРАГ 2.2.3 СУДАЛГААНД ХАМРАГДАГЧИД БАЙРШИЛ, ХҮЙСЭЭР, 2022 ОН

Судалгаанд хамрагдагчдыг боловсролын түвшинээр хоёр оны судалгааг харьцуулж авч үзэхэд 2019 онд судалгаанд хамрагдагчдын 41.9 хувь дипломын болон бакалаврын дээд боловсролтой байсан бол 2022 оны судалгаанд 29.7 хувь болж буурсан бол, 2019 онд бүрэн дунд боловсролтой иргэд 29.8 хувь байсан нь 2022 онд 38.3 хувь болж нэмэгдсэн байдал харагдаж байна. Үүнийг хүйсээр ялгаж авч үзвэл дипломын болон бакалаврын дээд боловсролтой эрэгтэйчүүдийн тоо 26.4 хувиар эмэгтэйчүүдийн тоо 31.7 хувиар буурсан байгаагаас харахад хүйсийн хувьд их зөрүүтэй байдал ажиглагдсангүй гэж дүгнэхэд болохоор байна (Хүснэгт 2.2.2).

ХҮСНЭГТ 2.2.2 СУДАЛГААНД ХАМРАГДАГЧДЫН БОЛОВСРОЛЫН ТҮВШИН, ХҮЙС, ХУВИАР, 2019, 2022 ОН

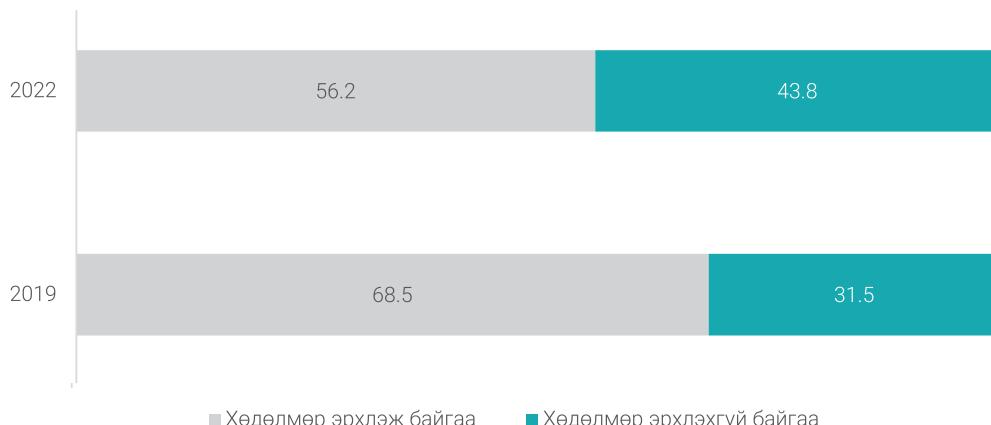
Боловсролын түвшин	Эрэгтэй		Эмэгтэй	
	2019	2022	2019	2022
БҮГД	100.0	100.0	100.0	100.0
Боловсролгүй	2.3	1.3	1.9	2.0
Бага	2.4	5.2	3.3	4.5
Суурь	7.6	11.7	5.1	9.5
Бүрэн дунд	33.8	41.2	28.4	36.6
Техникийн болон мэргэжлийн	7.6	5.7	5.4	4.7
Тусгай мэргэжлийн дунд	6.0	5.7	7.2	7.3
Дипломын болон бакалаврын дээд	36.7	26.4	43.8	31.7
Магистр/Доктор	3.6	2.6	4.9	3.8
Мэдэхгүй/санахгүй байна	-	0.1	-	-

2.3 ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТ

Судалгаанд хамрагдсан иргэдийг хөдөлмөр эрхлэлтийн байдлаар авч үзэхэд 56.2 хувь (2840) нь сүүлийн 7 хоногт ямар нэгэн төрлийн ажил эрхэлсэн бөгөөд 43.8 хувь (2210) нь ямар нэгэн ажил эрхлээгүй байна. Дээрх үзүүлэлтүүдийг 2019 оны судалгааны үр дүнтэй харьцуулахад хөдөлмөр эрхэлж байгаа иргэд 12.3 нэгж хувиар буурсан бол ажил эрхлээгүй иргэд 12.3 нэгж хувиар өссөн байна.

Судалгааны дүнгээс харахад Ковид-19 цар тахлын нөлөөгөөр олон ажлын байр хаагдаж, ажилгүйдэл нэмэгдсэн байдал судалгаанд оролцогчдод нөлөөлж, хөдөлмөр эрхэлж буй болон цалинтай ажиллагчдын тоо буурсан байна (Зураг 2.3.1).

ЗУРАГ 2.3.1 СУДАЛГААНД ХАМРАГДАГЧДЫН ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН ХУВЬ, 2019, 2022 ОН

Сүүлийн 7 хоногт ямар нэгэн төрлийн ажил эрхэлсэн иргэдээс үндсэн ажлыг тодруулахад 67.2 хувь (1909) нь цалинтай ажил, 31.6 хувь (898) нь хувиараа хөдөлмөр эрхэлсэн бол 1.2 хувь (33) нь цалин хөлсгүй ажил эрхэлжээ (Хүснэгт 2.3.1). Цалинтай ажил эрхэлж байгаа оролцогчдын 57.4 хувь нь эмэгтэйчүүд, цалин хөлсгүй ажил эрхэлж байгаа оролцогчдын 69.7 хувь нь эмэгтэйчүүд байна.

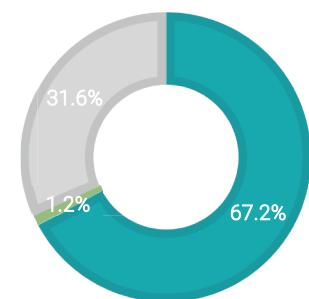
ХҮСНЭГТ 2.3.1 СҮҮЛИЙН 7 ХОНОГТ ЭРХЭЛСЭН ҮНДСЭН АЖЛЫН АНГИЛАЛ, ХҮЙСЭЭР, 2022 ОН

Ажлын ангилал	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
Хувиараа хөдөлмөр эрхэлдэг	898	409	489
Цалин хөлсгүй ажил	33	10	23
Цалинтай ажил	1909	814	1095

Судалгааны үр дүнгээс хөдөлмөр эрхлэлтийн байдлыг 2022 оноор авч үзэхэд цалинтай ажил эрхлэлт 67.2 хувийг хамгийн их хувийг эзэлж байгаа бөгөөд хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчид 31.6 хувийг эзэлж байна.

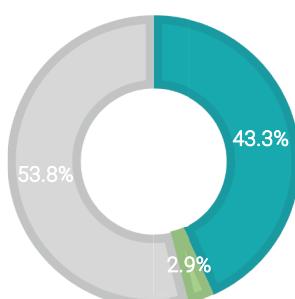
ЗУРАГ 2.3.2 ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТ, ХУВИАРАА ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТ, ХУВИАР, 2022 ОН

ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН БАЙДАЛ
ХУВИАР, 2022 ОН

■ Цалинтай ажил
■ Цалин хөлсгүй ажил
■ Хувиараа хөдөлмөр эрхэлдэг

ХУВИАРАА ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТ
ХУВИАР, 2022 ОН

■ Мал аж ахуй
■ Газар тариалан
■ Бусад

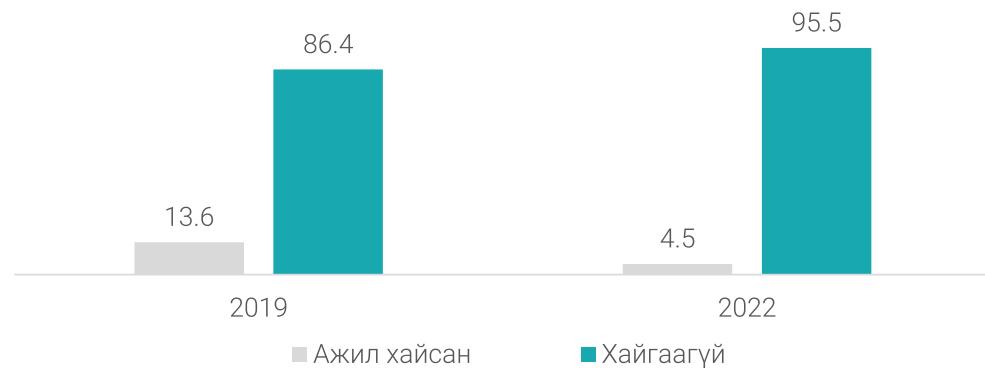
Хувиараа хөдөлмөр эрхлэлтийг задалж авч үзэхэд 43.3 хувь нь мал аж ахуй, 2.9 хувь нь газар тариалан эзэлж байна. Харин бусад хэлбэр дийлэнх хувийг эзэлж байгаа ба 53.8 хувь байна. Үүнд ихэвчлэн худалдаа, үйлчилгээ, хувиараа бусад төрлийн үйл ажиллагаа явуулдаг гэж хариулсан байна (Зураг 2.3.2). Сүүлийн 7 хоногт ажил, хөдөлмөр эрхлээгүй шалтгаантай иргэдийн тоог 2019 оны судалгааны дүнтэй харьцуулахад ажил олдоогүй 7.2 нэгж хувь, жирэмсэн 6.0 нэгж хувь, улирлын чанартай 5.6 нэгж хувь, амралттай байсан 2.2 нэгж хувиар буурсан бол бусад шалтгаантай гэж хариулсан иргэдийн хувь 22.9 нэгж хувиар өссөн байна. Мөн ажил эрхлээгүй шалтгаан хамгийн их буюу 65.4 хувийг эзэлж байгаа бөгөөд эдгээр иргэдийн ихэнх нь тэтгэвэрт гарсан, өндөр настай иргэд болон мэргэжил эзэмшээгүй иргэд, оюутан байна (Хүснэгт 2.3.2).

ХҮСНЭГТ 2.3.2 АЖИЛ ЭРХЛЭЭГҮЙ ҮНДСЭН ШАЛТГААН, ТӨРЛӨӨР, ХУВИАР, 2019, 2022 ОН

Ажил эрхлээгүй үндсэн шалтгаан	2019	2022
БҮГД	100.0	100.0
Өвчтэй	7.5	7.9
Жирэмсэн	8.0	2.0
Бусдыг аварсан	10.0	9.3
Амарч байсан	6.3	4.1
Түр зогсолт	2.0	1.4
Улирлын чанартай ажил	8.3	2.7
Ажил олдоогүй	15.4	7.2
Бусад	42.5	65.4

Хөдөлмөр эрхлээгүй байгаа иргэдээс сүүлийн 7 хоногт ажил хайсан байдлыг тодруулахад тэдний 95.5 хувь нь ажил хайгаагүй гэсэн хариулт өгчээ. Харин 4.5 хувь нь буюу (105) ажил хайсан гэж хариулжээ. Өмнөх судалгааны дүнгээс ажил хайсан иргэдийн дун 9.1 нэгж хувиар буурсан байна (Зураг 2.3.3).

ЗУРАГ 2.3.3 СҮҮЛИЙН 7 ХОНОГТ АЖИЛ ХАЙСАН ИРГЭД, ХУВИАР, 2019, 2022 ОН

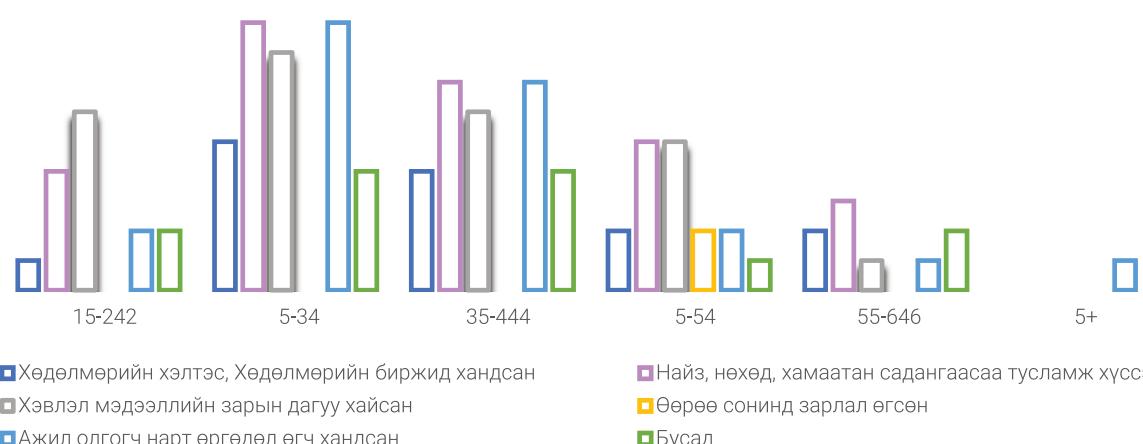
Сүүлийн 7 хоног хөдөлмөр өрхлээгүй гэхдээ ажил хайсан гэж хариулсан 105 (4.5 хувь) иргэдийн 26.7 хувь нь найз нөхөд, хамаатан саднаасаа тусlamж хүссэн, 24.8 хувь нь хэвлэл мэдээллийн зарын дагуу хандсан, 21.0 хувь нь ажил олгогчдод өргөдөл гаргасан, 13.3 хувь нь хөдөлмөрийн хэлтэс, хөдөлмөрийн биржид хандаж ажил хайсан байна. Мөн ажил өрхлээгүй иргэдийн ажил хайж буй хэлбэрт өөрчлөлт гарч, хөдөлмөрийн хэлтэс, хөдөлмөрийн биржид хандаж ажил хайгчийн тоо 23.8-13.3 хувь болж буурсан бол хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр явж буй зарын дагуу хандах байдал бага зэрэг (3.8 хувь) нэмэгдсэн байна (Хүснэгт 2.3.3).

ХҮСНЭГТ 2.3.3 СҮҮЛИЙН 7 ХОНОГТ АЖИЛ ХАЙСАН ИРГЭД, 2019, 2022 ОН

Сүүлийн 7 хоногт ажил хайсан иргэд төрлөөр	2019	2022
БҮГД	100.0	100.0
Хөдөлмөрийн хэлтэс, Хөдөлмөрийн биржид хандсан	23.8	13.3
Найз, нөхөд, хамаатан садангаасаа тусlamж хүссэн	26.6	26.7
Хэвлэл мэдээллийн зарын дагуу хайсан	21.0	24.8
Өөрөө сонинд зарлал өгсөн	1.9	1.9
Ажил олгогч нарт өргөдөл өгч хандсан	11.2	21.0
Бусад	15.4	12.4

Ажил хайсан иргэдийг ажил хайсан хэлбэр болон насын бүлгээр харахад 15-24, 45-54 насын иргэд хэвлэл мэдээллийн зарын дагуу ажил хайхыг илүүд үзэж байгаа бол 25-35, 35-44 насын иргэд найз нөхөд, хамаатан саднаасаа тусlamж хүсэх аргыг түлхүү хэрэглэж байна. Харин 55-64 настай иргэд хөдөлмөрийн хэлтэс, биржид хандах болон найз нөхөд, хамаатан саднаасаа тусlamж хүсэж ажил хайдаг гэж хариулжээ (Зураг 2.3.4).

ЗУРАГ 2.3.4 СҮҮЛИЙН 7 ХОНОГТ АЖИЛ ХАЙСАН АРГА ХЭЛБЭР, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2022 ОН

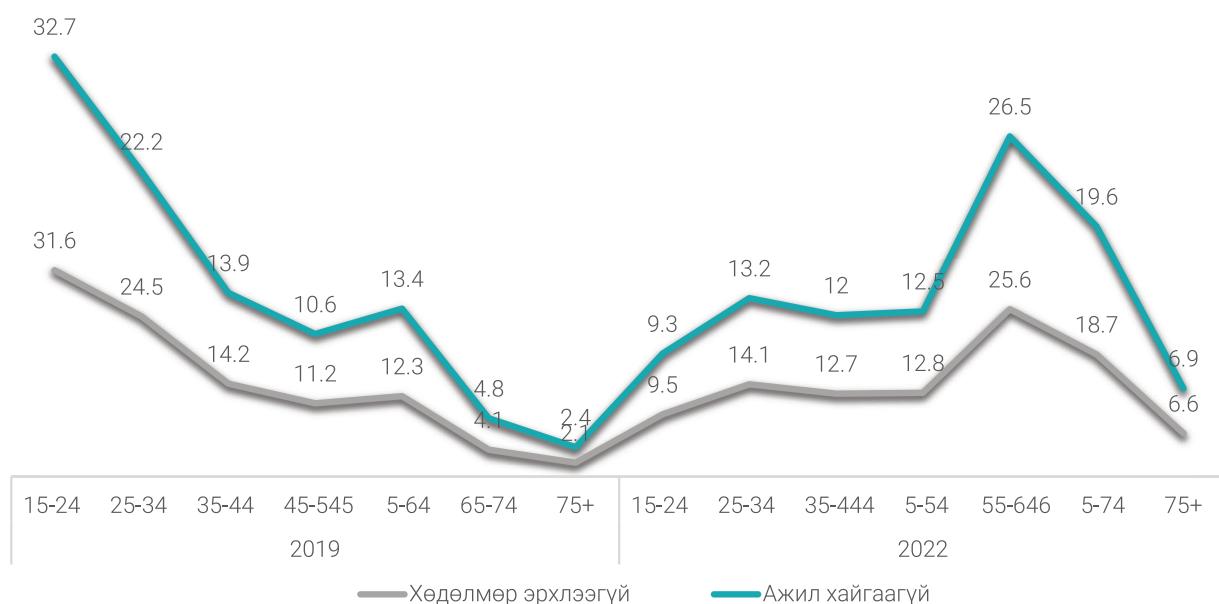
Харин судалгаанд хамрагдсан ажил эрхлээгүй мөн ажил хайгаагүй иргэдийн ажил хайгаагүй шалтгааныг задлан харвал 48.5 хувь нь өндөр настайн улмаас, 18.2 хувь нь гэрийн ажилтай, хүүхдээ асардгаас, 6.4 хувь нь оюутан сурагч, мөн 3.8 хувьд нь тохирох ажил олдохгүй, 3.4 хувь нь хөгжлийн бэрхшээлтэй зэрэг асуудлуудыг дурджээ (Зураг 2.3.5). Ажил хайгаагүй иргэдийг насын булэг хүйсээр авч үзэхэд 55-74 насынхан 46.1 хувь буюу хамгийн их хувийг эзэлж байгаа бөгөөд энэ нь эдгээр насын иргэд тэтгэвэрт гарсан, өндөр настай байгаатай холбоотой байна.

ЗУРАГ 2.3.5 СҮҮЛИЙН 7 ХОНОГТ АЖИЛ ХАЙГААГҮЙ ШАЛТГААН, ТӨРЛӨӨР, 2022 ОН

Хөдөлмөр эрхлэхгүй, ажил хайхгүй байгаа иргэдийг насын бүлгээр авч үзвэл 15-24 насын иргэд 2022 онд 32.7 хувь болж 2019 оны судалгаатай харьцуулахад 23.4 нэгж хувь, 25-34 насын иргэд 22.2 хувь болж 9 нэгж хувь, 35-44 насын иргэд 13.9 хувь болж 1.9 нэгж хувь, 45-54 насын иргэд 12.6 хувь болж 2.0 нэгж хувь, 55-64 насын иргэд 26.5 хувь болж 13.0 нэгж хувь, 65-74 насын иргэд 19.6 хувь болж 14.8 нэгж хувь, 75 түүнээс дээш насын иргэд 6.9 хувь болж 4.6 нэгж хувиар тус тус нэмэгджээ (Зураг 2.3.6).

ЗУРАГ 2.3.6 ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭХГҮЙ, АЖИЛ ХАЙХГҮЙ БАЙГАА ИРГЭД, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2019, 2022 ОН

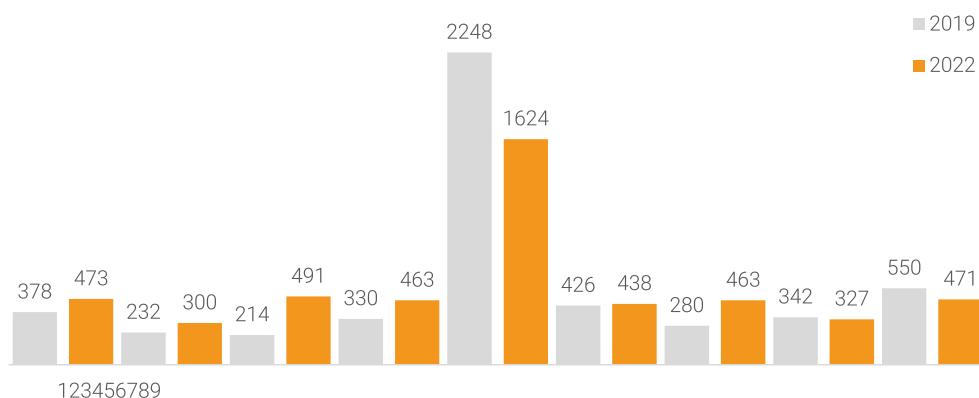

III
БҮЛЭГЖЕНДЭРТ СУУРИЛСАН ХҮЧИРХИЙЛЭЛ, ГЭР БУЛИЙН
ХҮЧИРХИЙЛЛИЙН ТАЛААРХ ОЙЛГОЛТ, МЭДЛЭГ, ХАНДЛАГА

3.1 ЖСХ-ИЙН ТАЛААРХ ОЛОН НИЙТИЙН МЭДЛЭГИЙН ТUVШИН

Энэ бүлэгт ЖСХ, ГБХ гэж юуг ойлгодог, энэ төрлийн хүчирхийллийн суурь шалтгаан, хүчирхийлэлд нөлөөлдөг хүчин зүйлүүдийг авч үзсэн. ЖСХ, ГБХ-ийн талаарх иргэдийн ойлголт, хандлага, мэдлэгийг судлах зорилгоор нийт 49 асуултыг асуусан. ЖСХ, ГБХ-ийн талаар та өөрийгөө хэр мэдлэгтэй гэж дүгнэх вэ? гэсэн асуултад иргэд өөрсдийгөө 1-9 оноогоор үнэлсэн (Зураг 3.1.1). Судалгаанд хамрагдсан нийт иргэдийн 1 624 буюу 32.2 хувь нь ЖСХ, ГБХ-ийн талаарх ойлголт, хандлагын талаар 5 буюу дунд зэрэг ойлголттой гэж дүгнэжээ.

ЗУРАГ 3.1.1 ЖСХ, ГБХ-ИЙН ТАЛААРХ МЭДЛЭГ, ОЙЛГОЛТ, ХАНДЛАГЫН ТАЛААР ӨӨРИЙГӨӨ ҮНЭЛСЭН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ҮР ДҮН, 2022 ОН

ХҮСНЭГТ 3.1.1 ЖСХ, ГБХ-ИЙН ТАЛААРХ МЭДЛЭГ, ОЙЛГОЛТ, ХАНДЛАГЫН ТАЛААР ӨӨРИЙГӨӨ ҮНЭЛСЭН ҮНЭЛГЭЭ, ХУВИАР 2019, 2022 ОН

Хариулт	2022			2019			Зөрүү	Хариултын бүлэглэлтээр		
	Давтамж	%	Өсөн нэмэгдэх давтамж	Давтамж	%	Өсөн нэмэгдэх давтамж		Хариулт бүлэг	2022	2019
1	473	9.4	9.4	378	7.6	7.6	1.8	1-2	15.3	12.2
2	300	5.9	15.3	232	4.6	12.2	1.3			
3	491	9.7	25.0	214	4.3	16.5	5.4	3-4	18.9	10.9
4	463	9.2	34.2	330	6.6	23.1	2.6			
5	1624	32.2	66.4	2248	45.0	68.0	(-12.8)	5	32.2	45.0
6	438	8.7	75.0	426	8.5	76.6	0.2	6-7	17.8	14.1
7	463	9.2	84.2	280	5.6	82.2	3.6			
8	327	6.5	90.7	342	6.8	89.0	-0.4	8-9	15.8	17.8
9	471	9.3	100.0	550	11.0	100.0	-1.7			
Дүн	5050	100.0	-	5000	100.0	-	-		100.0	100.0

Өмнөх буюу 2019 оны судалгаагаар 12.2 хувь нь 1-2 оноо, 10.9 хувь нь 3-4 оноо, 45.0 хувь нь 5 оноо, 14.1 хувь нь 6-7 оноо, 17.8 хувь нь 8-9 оноо гэсэн хариулт өгсөн бол 2022 оны судалгаанд 15.3 хувь нь 1-2 оноо, 18.9 хувь нь 3-4 оноо, 32.2 хувь нь 5 оноо, 17.8 хувь нь 6-7 оноо, 15.8 хувь нь 8-9 оноо гэсэн хариулт өгчээ. Уг асуултад эхний судалгаанаас дараагийн судалгааны хооронд гарсан хамгийн их өөрчлөлт 5 оноо өгсөн хариултын эзлэх хувь 12.8 нэгж хувиар буурч, 3 оноо өгсөн хариултын эзлэх хувь 5.4 нэгж хувиар өссөн байдлаар гарчээ (Хүснэгт 3.1.1).

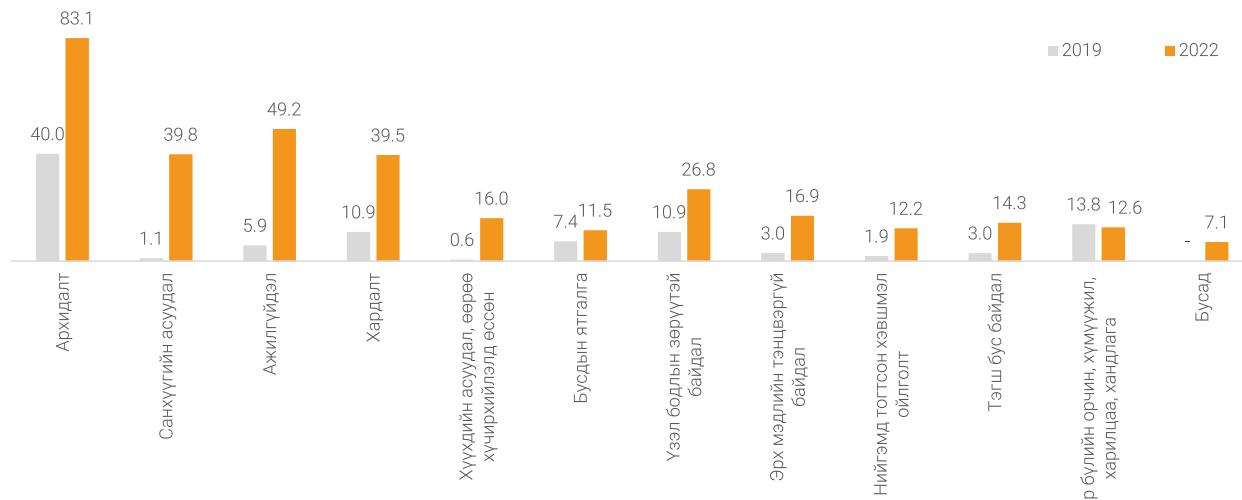
ЗУРАГ 3.1.2 ЖСХ, ГБХ-ИЙН СУУРЬ ШАЛТГААН, ЭРЭМБЭЭР, 2022 ОН

*Олон сонголттой тул 100 хувь барихгүй

Судалгаанд хамрагдагчдаас ЖСХ, ГБХ-ийн суурь шалтгааныг тодруулж эрэмбэлүүлэхэд дийлэнх нь буюу 83.1 хувь (4 199) нь архидалт, тал хувь нь ажилгүйдэл (49.2 хувь), санхүүгийн асуудал (39.8 хувь), хардалт (39.5 хувь), үзэл бодлын зөрүүтэй байдал (26.8 хувь), хүүхдийн асуудал (16.0 хувь), бусдын ятгалга (11.5 хувь), эрх мэдлийн тэнцвэргүй байдал (16.9 хувь), нийгэмд тогтсон хэвшмэл ойлголт (12.2 хувь), тэгш бус байдал (14.3 хувь) болон бусад шалтгаан гэж үзсэн байна (Зураг 3.1.3). ЖСХ, ГБХ-ийн талаарх мэдлэг, ойлголт, хандлагыг судалгаанд оролцогчдийн үнэлсэн үнэлгээнээс харахад 2019 оны судалгааны үр дүнгээс буурсан дун хэдийгээр ажиглагдаж байгаа ч гэсэн ЖСХ, ГБХ-ийн суурь шалтгааны талаархи ойлголтод өгсөн хариултыг эрэмблэн авч үзэхэд эрх мэдлийн тэнцвэргүй байдал, нийгэмд тогтсон хэвшмэл ойлголт, тэгш бус байдал зэрэг хариултуудын хувь өмнөх судалгаатай харьцуулахад 10.3-13.9 хувиар өссөн байгаа нь энэ талаарх ойлголт, хандлага нь нэмэгдсэнийг бас нэг талаар харуулж байна.

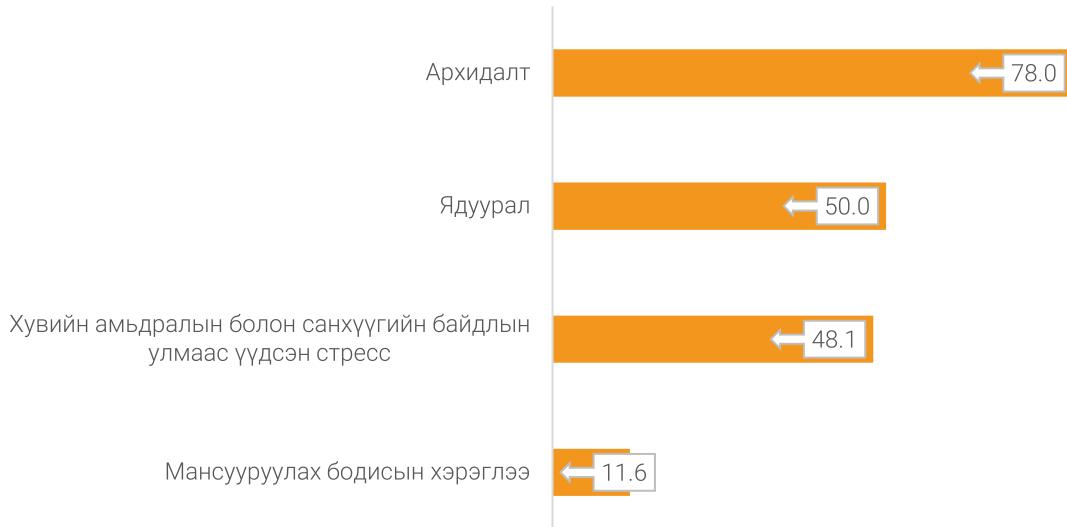
ЗУРАГ 3.1.3 ЖСХ, ГБХ-ИЙН СУУРЬ ШАЛТГААН, ЭРЭМБЭЭР, 2019, 2022 ОН

*Олон сонголттой тул 100 хувь барихгүй

Архидалтыг ЖСХ, ГБХ-ийн суурь шалтгаан гэж үзэх иргэдийн тоо 2019 онтой харьцуулахад 2022 онд 43.1 нэгж хувиар, ажилгүйдэл суурь шалтгаан болж байна гэсэн хариулт 43.3 нэгж хувь, санхүүгийн асуудал гэж үзсэн тохиолдол 38.7 нэгж хувь, хардалт гэж үзсэн тохиолдол 28.6 нэгж хувиар нэмэгдсэн хариулт өгсөнд анхаарлаа хандуулах шаардлагатай байна.

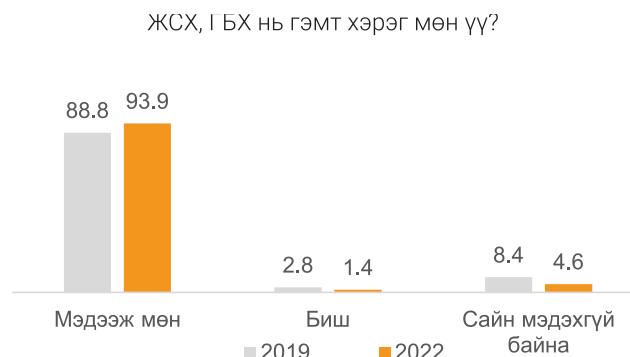
ЗУРАГ 3.1.4 ЖСХ, ГБХ-ИЙН СУУРЬ ШАЛТГААН, ХАМГИЙН ИХ ХАРИУЛСАН ХУВИАР, 2022 ОН

*Олон сонголттой тул 100 хувь барихгүй

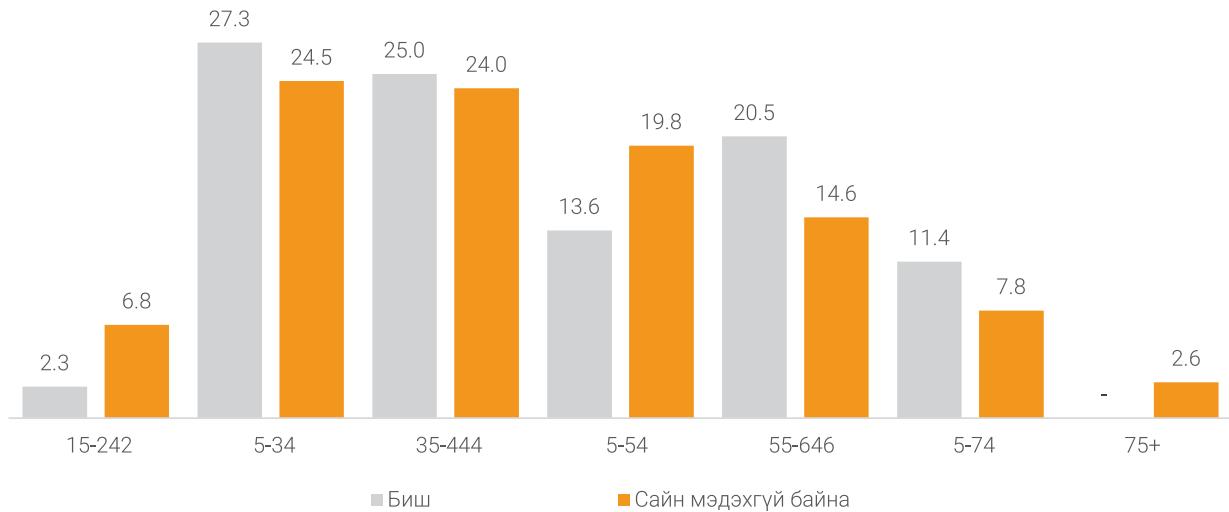
Дээрх ойлголтыг бататгасан асуултаар жендэрт суурилсан хүчирхийлэл, гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэгдэхэд нөлөөлдөг хүчин зүйлсэд архидалт (78.0 хувь) хамгийн гол нөлөө үзүүлж байгааг дурьдаж, ядуурал (50.0 хувь), хувийн амьдралын болон санхүүгийн байдлын улмаас үүссэн стресс (48.1 хувь) мансууруулах бодисын хэрэглээ (11.6 хувь) зэрэг нь нөлөөлөгч хүчин зүйл болж байх талтай. Судалгаанд хариулагчдын энэ талаарх мэдлэг, ойлголт суурь судалгаа явагдсанаас хойш З жилийн хугацаанд мэдлэг, хандлага, ур чадварт нь хангалттай өөрчлөлт орох боломж хязгаарлагдмал гэдгийг энд нэмэлтээр дурдах нь зүйтэй болов уу. Судалгаанд хамрагдсан иргэдээс ЖСХ, ГБХ нь хүний эрхийн зөрчил, гэмт хэрэг мөн эсэх, түүнчлэн хүний эрхийн үндэсний комисст гомдол гаргаж байсан эсэх зэргийг тодруулахад гэмт хэрэг “мэдээж мөн” хүний эрхийн зөрчил “мэдээж мөн” гэж 93.9-95.3 хувь нь хариулсан ба 2019 оны судалгаатай харьцуулахад 5.1-14.4 нэгж хувиар нэмэгдсэн нь ЖСХ, ГБХ-ийн хүчирхийлийн талаарх ойлголт нь сайжирч энэ чиглэлээр авч хэрэгжүүлсэн ухуулга нөлөөллийн ажлууд үр дүнгээ бас өгч байж болзошгүйг харуулж байна. Өмнөх судалгаагаар хүний эрхийн зөрчил “биш” гэж 7.9 хувь нь хариулж байсан бол 2022 онд 0.9 хувь болж 7.0 нэгж хувиар, гэмт хэрэг биш гэж өмнөх судалгаагаар 2.8 хувь нь хариулж байсан бол 1.4 хувь болж 1.4 нэгж хувиар тус тус буурсан нь мөн л мэдлэгийн түвшинг бага зэрэг ч гэсэн нэмэгдсэнтэй холбоотой байж болох юм (Зураг 3.1.5).

ЗУРАГ 3.1.5. ЖСХ, ГБХ НЬ ХҮНИЙ ЭРХИЙН ЗӨРЧИЛ БОЛОН ГЭМТ ХЭРЭГ МӨН ЭСЭХ ТАЛААРХ ИРГЭДИЙН ОЙЛГОЛТ, ХУВИАР, 2019, 2022 ОН

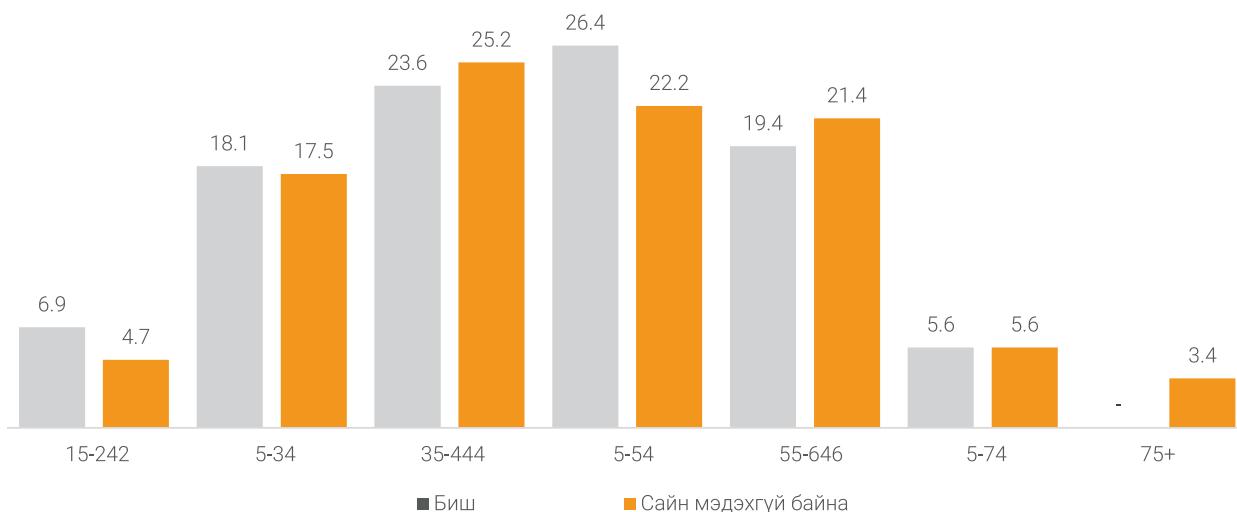
ЖСХ, ГБХ нь хүний эрхийн зөрчил “биш” болон мэдэхгүй байна гэж хариулсан иргэдийг насны бүлгээр харахад 25-34 насыхан хамгийн их буюу 24.5-27.2 хувийг эзэлж байна. Харин 15-24 насыхан 2.3-6.8 хувь, 75 түүнээс дээш насыхан 0.0-2.6 хувь буюу хамгийн бага хувийг эзэлж байна. Үүний шалтгаан нь нь энэ насны хүмүүст мэдээлэл харьцангуй бага хүрч, тэд энэ чиглэлийн үйл ажиллагаанд бага оролцож байгаатай холбоотой байх магадлалтай, мөн хүчирхийллийн гаралт энэ насыхны дунд бас өндөр байдгийн шалтгаан үүнтэй холбоотой байх боломжтойг харуулж байна. Харин 35-44 насыхан 24.0-25.0 өндөр хувийг эзэлж байна, мөн 45-54 насыхан 13.6-19.7 хувь, 55-64 насыхан 14.6-20.5 өндөр хувийг эзэлж байна (Зураг 3.1.6).

ЗУРАГ 3.1.6 ЖСХ, ГБХ НЬ ХҮНИЙ ЭРХИЙН ЗӨРЧИЛ БИШ/САЙН МЭДЭХГҮЙ ГЭЖ ҮЗСЭН ИРГЭД НАСНЫ БҮЛГЭЭР ХУВИАР, 2022 ОН

ЖСХ, ГБХ-г гэмт хэрэг биш, эсвэл сайн мэдэхгүй байна гэсэн хариултуудад 35-64 насны иргэд зонхицж байгаад анхаарлаа хандуулж, энэ насны бүлгийнхэнд чиглэсэн хуулийн сурталчилгааг нэмэгдүүлэх шаардлагатай байна (Зураг 3.1.7).

ЗУРАГ 3.1.7 ЖСХ, ГБХ НЬ ГЭМТ ХЭРЭГ БИШ/САЙН МЭДЭХГҮЙ ГЭЖ ҮЗСЭН ИРГЭД НАСНЫ БҮЛГЭЭР ХУВИАР, 2022 ОН

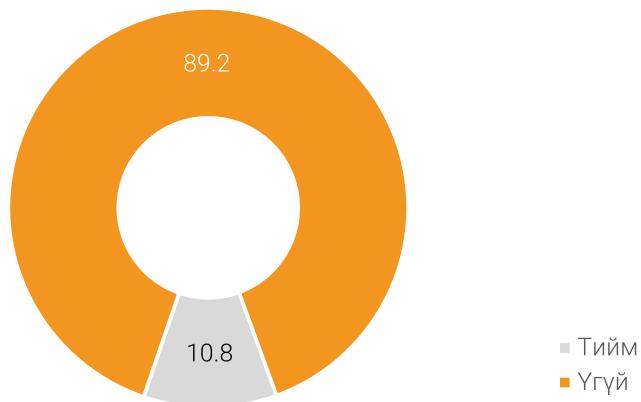
ҮСХ-ны Гэр бүлийн хүчирхийлийн статистик⁹ мэдээгээр хохирогчдын 36.6 хувь нь 30-39 насны, 27.4 хувь нь 18-29 насны иргэд байгаа ба хүчирхийлэл үйлдэгчдийн 44.0 хувь нь

⁹ https://www2.1212.mn/BookLibraryDownload.ashx?url=domestic-violence_2020.pdf&lh=Mn

30-39 насны, 23.5 хувь нь 40-49 насны иргэд байгаа нь энэ насны иргэдэд мэдлэг ойлголтыг нэмэгдүүлэх хэрэгцээтэй байгааг дахин харуулж байна.

Мөн ЖСХ, ГБХ-ийн талаар 2.4 хувь нь Хүний эрхийн үндэсний комисст гомдол гаргаж хандаж байсан бол 4.8 хувь нь гомдол гаргах боломжийн талаар мэдээгүйгээс хандаагүй байна. ХЭҮК-т гомдол гаргасан иргэдийн 74.0 хувь (92) нь эмэгтэйчүүд, 26.0 хувь нь эрэгтэйчүүд байна.

ЗУРАГ 3.1.8 ХАМТАРСАН БАГ, ТББ-ЫН ЗОХИОН БАЙГУУЛСАН ОЛОН НИЙТИЙН БОЛОН ДЭМЖИХ БҮЛЭГТ ОРЖ БАЙСАН ЭСЭХ, ХУВИАР, 2022 ОН

Судалгаанд хамрагдсан иргэдийн 10.8 хувь нь хамтарсан баг, ТББ-аас зохион байгуулсан олон нийтийн болон дэмжих бүлгийн үйл ажиллагаанд оролцож байсан ба тэдний 30.7 хувь нь эрэгтэй, 69.3 хувь эмэгтэй байгаагаас харахад эмэгтэйчүүд энэ асуудалд илүү их ач холбогдол өгч оролцож байгаа нь харагдаж байна (Зураг 3.1.8). Тиймээс эрэгтэйчүүдийг энэ үйл ажиллагаанд татан оролцуулах талаар анхаарлаа хандуулах шаардлагатай байна. ЖСХ, ГБХ-ийн хохирогч хэн байж болох талаарх асуултад олон сонголттойгоор хариултыг авсан ба судалгаанд оролцогчдын 50.3 хувь нь төрсөн хүүхэд гэж үзсэн бол 35.5 хувь дагавар, үрчилж авсан хүүхэд, 32.9 хувь эхнэр хохирдог гэж үзжээ. Мөн 41.6 хувь нь дээрх бүгд хүчирхийллийн хохирогч болдог гэж хариулсан байна.

ЗУРАГ 3.1.9 ЖСХ, ГБХ-ИЙН ХОХИРОГЧИД, 2022 ОН

*Олон сонголттой хариулт учир 100 хувь барихгүй.

Энэ мэдээллийг 2019 оны судалгаатай харьцуулж үзэхэд хамгийн гол хохирогч нь хүүхэд гэж үзсэн тоо 31.3 хувиар нэмэгдсэн нь нийгэмд хүүхдийн эсрэг хүчирхийллийн гэмт хэрэг нэмэгдэж байгаа, түүний талаарх мэдээлэл олон нийтийн сүлжээ болон хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр их гардаг болсонтой холбоотой гэж үзэж болохоор байна. Тухайлбал Хүүхдийн тусламжийн утас 108-д 2019 онд 120 мянга орчим дуудлага ирж байсан бол 2022 онд 111 326 дуудлага ирсний 65 553 нь зорилтот дуудлага байсан ба хамгаалах байранд байрлах хүүхдийн тоо ч нэмэгдсэн байна. Тиймээс ЖСХ, гэр бүлийн хүчирхийллийг бууруулах, таслан зогсооход бүх талын оролцоо, дэмжлэг чухлаар тавигдах хэрэгцээ шаардлага бий болсон байна. Түүнчлэн ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн, ЛГБТ иргэд ЖСХ, гэр бүлийн хүчирхийллийн хохирогч болж байгаа гэж үзсэн байна (Зураг 3.1.9).

ЗУРАГ 3.1.10 ЖСХ, ГБХ-ИЙН ХОХИРОГЧИД ХЭН БАЙЖ БОЛОХ, ХУВИАР, 2019, 2022 ОН

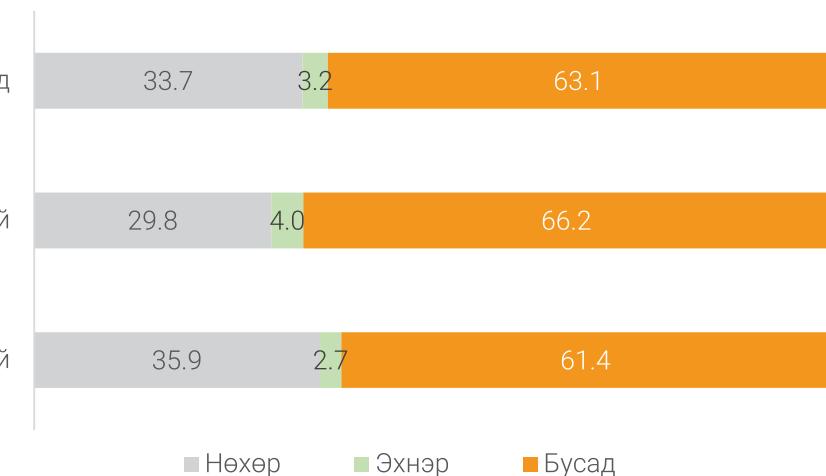
Олон сонголттой хариулт учир 100 хувь барихгүй.

Судалгаанд оролцогчид ЖСХ, ГБХ-ийн хохирогч эрэгтэй хүн байж болно гэж үзсэн хүний тоо 5.0 хувиар нэмэгдсэн бол энэ хэрэгт хүчирхийлэл үйлдэгчээс бусад гишүүд хохирно гэж үзсэн хүний тоо 37.9 хувиар буурсан нь энэ гэмт хэргийн улмаас хэн ч хохирогч болж болох бөгөөд хүчирхийлэл үйлдэгч ч өөрөө хохирч болдог талаар олон нийтийн ойлголт нэмэгдсэн байгааг илэрхийлж байна (Зураг 3.1.10).

3.2 ЖСХ-ИЙН ТАЛААРХ ОЙЛГОЛТ, ХАНДЛАГА, ИТГЭЛ ҮНЭМШИЛ

Бид энэхүү хэсэгт ЖСХ-ийн болон ГБХ-ийн талаарх иргэдийн ойлголт, итгэл, үнэмшлийн талаарх ойлголт, хандлага өмнөхөөсөө хэрхэн өөрчлөгдсөн талаар болон тэдний хандлага ямар түвшинд хүрсэнийг судлахаар хэд хэдэн асуултууд оруулсан ба санал нийлж буй эсэхийг тодрууллаа.

ЗУРАГ 3.2.1 ЖСХ, ГБХ ҮЙЛДЭГЧ ХЭН БАЙЖ БОЛОХ, ХУВИАР, 2022 ОН

Хүчирхийллэл үйлдэгчийг нэхөр нь гэж эрэгтэй хариулагчдын 29.8 хувь, эмэгтэй хариулагчдын 35.9 хувь нь үзсэн бол эхнэр нь гэж үзэх хүний тоо харьцангуй цөөн буюу эрэгтэйчүүдийн 4.0 хувь, эмэгтэйчүүдийн 2.7 хувь нь байна (Зураг 3.2.1).

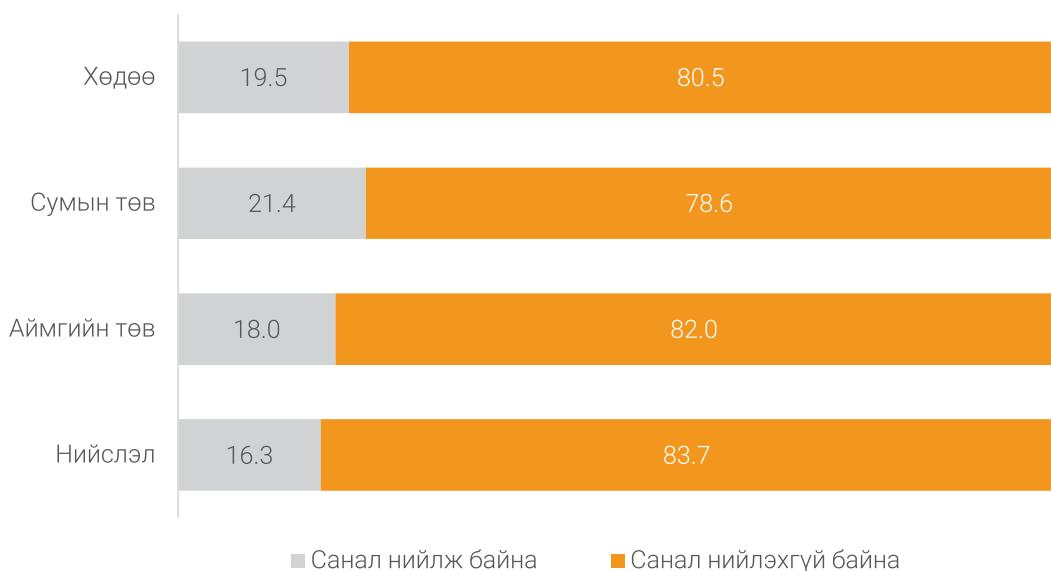
ЖСХ, ГБХ-ийн гол буруутан нь эмэгтэйчүүд өөрсдөө байдаг гэдэгтэй 81.9 хувь нь санал нийлэхгүй гэж хариулсан бол үлдсэн 18.1 хувь нь санал нийлж байна гэж хариулсан байна. Харин нийт оролцогчдын 36.7 хувь нь буюу гурван хүн тутмын нэг нь хүчирхийллийг тэвчсэнээр гэр бүлээ аварч, хүүхдүүдээ өнчрүүлэхгүй байж чадна гэдэгтэй санал нийлсэн байна.

ЗУРАГ 3.2.2 ДООРХ АСУУЛТТАЙ САНАЛ НИЙЛЖ БУЙ ЭСЭХ, ХУВИАР, 2022 ОН

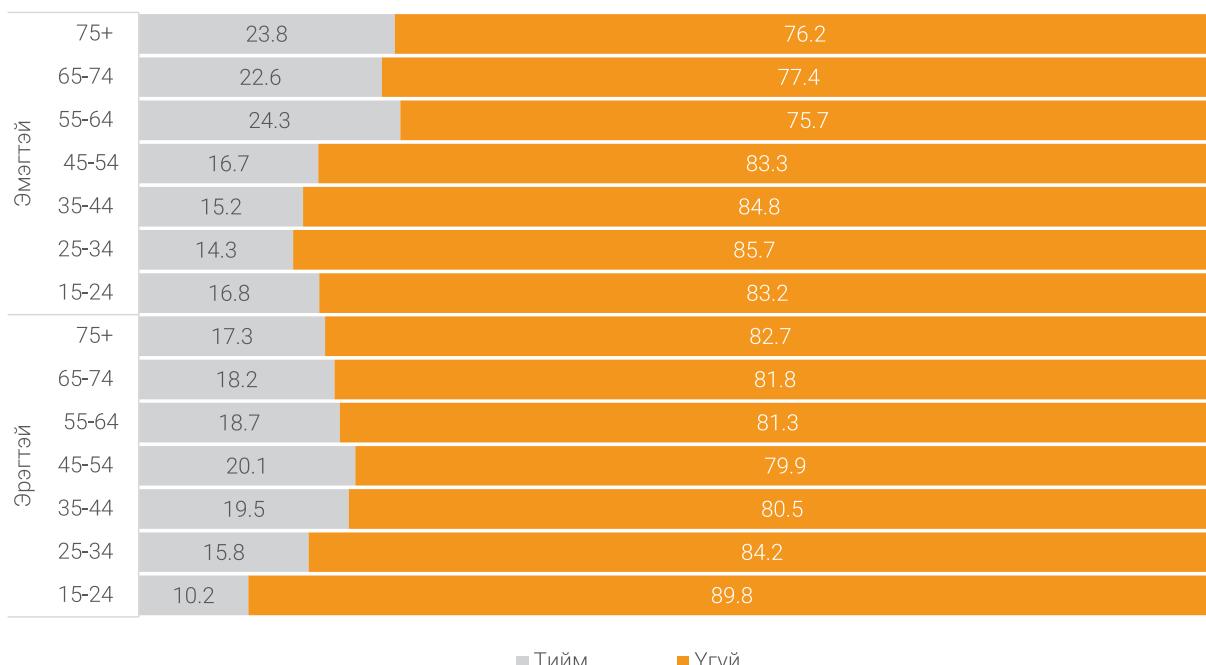
ЖСХ болон ГБХ-ийн гол буруутан нь эмэгтэйчүүд өөрсдөө гэж хариулсантай санал нийлж буй иргэдийг байршилаар авч үзэхэд нийслэлд оршин суугчид 16.3 хувь, аймгийн төвд оршин суугчид 18.0 хувь, сумын төвд оршин суугчид 21.4 хувь, хөдөө оршин суугчид 19.5 хувь гэж хариулсан ба санал нийлэхгүй байгаа нь 78.6-83.7 хувь буюу хамгийн өндөр хувийг эзэлж байна.

ЗУРАГ 3.2.3 ЖСХ, ГБХ-ИЙН ГОЛ БУРУУТАН НЬ ЭМЭГТЭЙ ХҮН БАЙДАГ ГЭДЭГТЭЙ ТА САНАЛ НИЙЛЭХ ҮҮ? БАЙРШИЛ, ХУВИАР, 2022 ОН

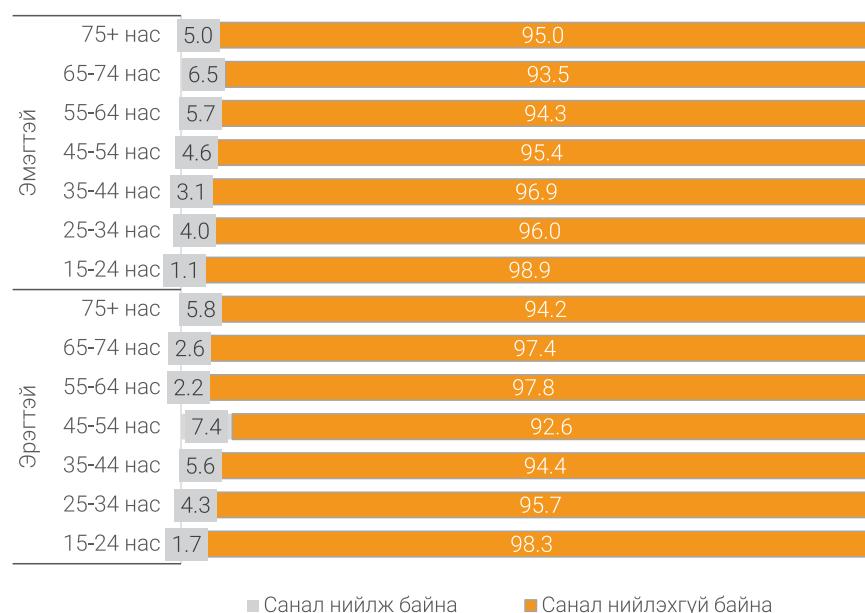
Судалгааны дүнг хүйсээр задлан харвал эмэгтэйчүүдийн 18.1 хувь, эрэгтэйчүүдийн 18.0 хувь нь эмэгтэйчүүд өөрсдөө гол буруутан байдаг гэж хариулсан нь 2019 оны судалгааны дүнгээс эмэгтэйчүүд 0.6 нэгж хувь, эрэгтэйчүүд 8.2 нэгж хувиар тус тус буурсан байна. ЖСХ, ГБХ-ийн гол буруутан нь эмэгтэйчүүд өөрсдөө байдаг гэдэгтэй 55-аас дээш насын эмэгтэйчүүдийн 4 хүн тутмын нэг (24.3 хувь) нь санал нийлж байгаа бол 35-64 насын эрэгтэйчүүдийн 5 хүн тутмын нэг (22.4 хувь) нь санал нийлж байна. Мөн 15-24 насын эмэгтэйчүүд (16.8 хувь) ЖСХ болон ГБХ-ийн гол буруутанг эмэгтэйчүүд өөрсдөө гэж үзэж байгаа нь эрэгтэйчүүдээс 6.6 нэгж хувиар өндөр байна (Зураг 3.2.4). Эндээс харахад аливаа асуудал бэрхшээлийг хүчирхийллийн замаар шийдэх, хохирогчийг буруутгах хандлага, мөн итгэл үнэмшил олон нийтийн дунд их байгаа бөгөөд асуудлыг шийдвэрлэх эерэг аргуудыг сурталчлах, хүчирхийлэлийг зөвтгөх ямар ч тохиолдол байхгүй гэдгийг бага наснаас нь ойлгуулах шаардлага өайсаар байгааг энд дурдах хэрэгтэй.

ЗУРАГ 3.2.4 ЖСХ, ГБХ-ИЙН ГОЛ БУРУУТАН НЬ ЭМЭГТЭЙЧҮҮД ӨӨРСДӨӨ БАЙДАГ ГЭДЭГТЭЙ САНАЛ НИЙЛЭХ ҮҮ? НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙС, 2022 ОН

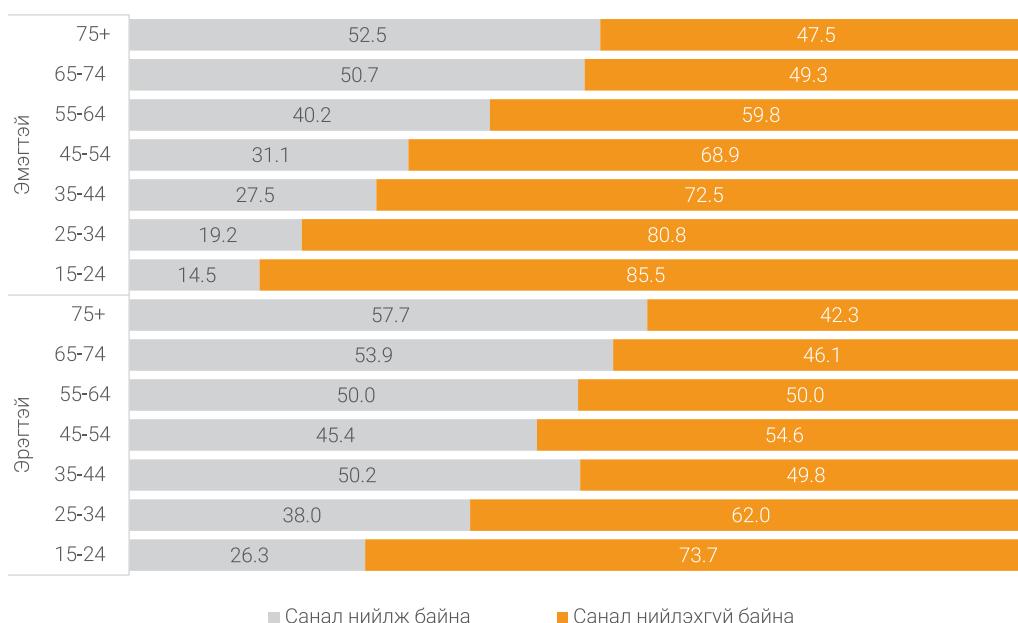
Эхнэр буруу зүйл хийсэн байвал нөхөр нь зодож зэмлэж болно гэдэгтэй санал нийлсэн (4.5 хувь) оролцогдоос эрэгтэйчүүд (4.7 хувь) эмэгтэйчүүдээс (4.4 хувь) 0.3 нэгж хувиар илүү байна. 45-54 насны эрэгтэйчүүдийн 7.4 хувь, 65-74 насны эмэгтэйчүүдийн 6.5 хувь нь дээрх асуудалтай санал нийлж байгаа үзүүлэлт бусад насны бүлгээс өндөр хувьтай байна (Зураг 3.2.5). 2019 оны (5.9 хувь) үр дүнтэй харьцуулахад эхнэр буруу зүйл хийсэн байвал нөхөр нь зодож зэмлэж болно гэсэн үзэл хандлага 1.4 нэгж хувиар (4.5 хувь) буурсан байгаа нь аажим гарч буй эерэг үр дүн юм.

ЗУРАГ 3.2.5 ЭХНЭР БУРУУ ЗҮЙЛ ХИЙСЭН БАЙВАЛ НӨХӨР НЬ ЗОДОЖ, ЗЭМЛЭЖ, ШИЙТГЭЖ БОЛНО ГЭДЭГТЭЙ ТА САНАЛ НИЙЛЭХ ҮҮ? НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙС, 2022 ОН

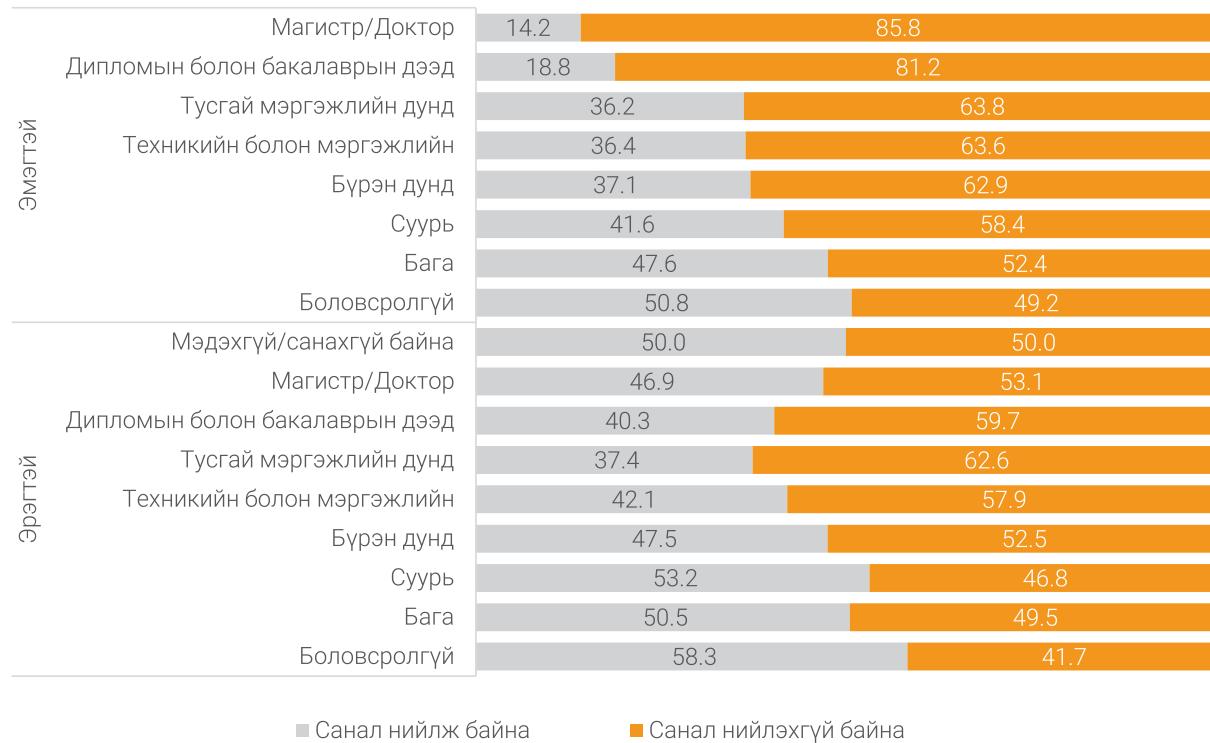
Хүчирхийлийг тэвчсэнээр гэр бүлээ аварч, хүүхдүүдээ өнчрүүлэхгүй гэдэгтэй санал нийлж буй эсэхийг 2022 оны судалгааны үр дүнгээр насны бүлэг хүйсээр авч үзэхэд санал нийлж байна гэж 35 түүнээс дээш насны эрэгтэйчүүдийн 50.2 хувиас илүү хувьтай санал нэгдсэн байгаа нь тийм бага хувь биш юм. Хүйсийн хувьд адилхан байгаа нь дараах зургаас харагдаж байна (Зураг 3.2.6)

ЗУРАГ 3.2.6 ХҮЧИРХИЙЛИЙГ ТЭВЧСЭНЭЭР ГЭР БҮЛЭЭ АВАРЧ, ХҮҮХДҮҮДЭЭ ӨНЧРҮҮЛЭХГҮЙ ГЭДЭГТЭЙ САНАЛ НИЙЛЖ БҮЙ ЭСЭХ? НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙС, 2022 ОН

Хүчирхийллийг тэвчсэнээр гэр бүлээ аварч, хүүхдүүдээ өнчрүүлэхгүй гэдэгтэй санал нийлж байгаа иргэдийн боловсролын түвшин нэмэгдэхийн хэрээр санал нийлэхгүй хувь нэмэгдэж байна. Бага болон боловсрол эзэмшээгүй иргэдийн 52.9 хувь нь санал нийлж байсан бол дипломын болон бакалаврын дээд, магистр, докторын боловсролтой иргэдийн дэмжсэн хувь үүнээс 2 дахин бага (25.6 хувь) байна.

ЗУРАГ 3.2.7 ХҮЧИРХИЙЛИЙГ ТЭВЧСЭНЭЭР ХҮҮХДҮҮДЭЭ ӨНЧРҮҮЛЭХГҮЙ БАЙХ БОЛОМЖТОЙ ГЭДЭГТЭЙ САНАЛ НИЙЛЖ БАЙНА УУ? БОЛОВСРОЛЫН ТҮВШИН, ХҮЙС, 2022 ОН

■ Санал нийлж байна

■ Санал нийлэхгүй байна

Судалгаанд хамрагдсан эрэгтэй оролцогчдын 4.0 хувь нь эхнэрүүд хүчирхийлэгч гэж үзсэн нь эмэгтэйчүүд эхнэрүүд хүчирхийлэгч гэж үзсэн (2.7 хувь) үзүүлэлтээс 1.3 нэгж хувиар өндөр байна. 75 түүнээс дээш насны эмэгтэйчүүдийн 45.5 хувь нь нөхрүүд хүчирхийлэл үйлддэг гэсэн хариулт хамгийн өндөр хувьтай гэж нийт эмэгтэйчүүд хариулсан бол 25-34 насны эрэгтэйчүүдийн 4.8 хувь нь эхнэрүүд хүчирхийлэл үйлддэг гэж хариулсан байна. 75 түүнээс дээш насны эрэгтэйчүүд эхнэрүүд хүчирхийлэл үйлдэггүй гэж хариулсан бол энэ насны эмэгтэйчүүдийн 4.0 хувь нь эхнэрүүд хүчирхийлэл үйлддэг гэж хариулжээ (Хүснэгт 3.2.1). Эндээс харахад эмэгтэйчүүдийн зүгээс хүчирхийлэл үйлддэг гэж хариулжээ. Тэхдээ ямар төрлийн хүчирхийлэл үйлдэж байгааг тодруулах шаардлага байна.

ХҮСНЭГТ 3.2.1 ЖСХ, ГБХ ҮЙЛДЭГЧ ХЭН БАЙДАГ ВЭ? НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙС, 2022 ОН

Насны бүлэг	Бүгд	Нөхөр	Эхнэр	Бусад
Бүгд	100.0	33.6	3.3	63.1
15-24	100.0	34.7	3.4	61.9
25-34	100.0	33.1	3.4	63.5
35-44	100.0	34.1	3.5	62.4
45-54	100.0	33.2	3.2	63.6
55-64	100.0	33.0	2.9	64.1
65-74	100.0	32.8	3.0	64.2
75+	100.0	41.2	2.6	56.2
Эрэгтэй	100.0	29.9	4.0	66.1
15-24	100.0	33.9	4.2	61.9
25-34	100.0	28.3	4.8	66.9
35-44	100.0	30.7	3.8	65.5
45-54	100.0	28.8	3.7	67.5
55-64	100.0	29.1	4.1	66.8
65-74	100.0	31.2	4.5	64.3
75+	100.0	32.7	0.0	67.3
Эмэгтэй	100.0	35.9	2.7	61.4
15-24	100.0	35.2	2.8	62.0
25-34	100.0	36.1	2.5	61.4
35-44	100.0	36.2	3.2	60.6
45-54	100.0	35.9	2.8	61.3
55-64	100.0	35.2	2.1	62.7
65-74	100.0	33.5	2.3	64.2
75+	100.0	45.5	4.0	50.5

Жендэрт суурилсан хүчирхийлэл болон гэр бүлийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх талаар иргэд маш олон саналыг дэвшүүлсэн байгаагаас цэцэрлэгийн наснаас эхлэн хүүхдүүдийн нас, сэтгэхүйн онцлогт тохирсон сургалтуудыг явуулах, хуулийн сурталчилгааг бүх хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл, сувгуудыг ашиглан хийх, хуулиа сайн сурталчлах, залуу гэр бүлд гэр бүлийн боловсрол олгоход анхаарах болон цалин хөлс, эдийн засгийн асуудлыг шийдвэрлэхэд ахиц гаргах, ажлын байр, хөдөлмөрийн үнэлэмжийг дээшлүүлэх, бүх шатны боловсролын байгууллагад сургалтын хөтөлбөртэй байх, зөвлөгөө өгөх төвүүдийг нэмэгдүүлэх, гэр бүлийн хуулийг чангатгах, баар, цэнгээний газруудын тоог багасгах зэрэг саналуудыг дэвшүүлжээ.

Дээрх судалгааны үр дүнгээс харахад бид бага наснаас нь эхлэн хүүхдийн боловсролд, ялангуяа хөвгүүдийг орхигдуулахгүйгээр харилцаа, хүний эрх, асуудал шийдвэрлэх чадварт сургах, зөрчилдөөн маргааныг хүчирхийллийн бус аргаар шийдвэрлэх, гэрлэх наснаас эхлэн гэр бүлийн боловсрол олгох сургалтууд, залуу эцэг эхчүүдэд хүүхдээ эерэг аргаар хүмүүжүүлэх, хүчирхийллийн бус аргыг хэрэглэх, харилцаа, зөрчилдөөнийг шийдвэрлэх зөвлөгөө зэрэг ажлуудыг нэгдсэн хөтөлбөр, зохион байгуулалттайгаар, шаталсан хэлбэрээр нэн даруй боломжтой бүх сувгуудаар хийж эхлүүлэх нь хүчирхийллийг бууруулах, таслан зогсооход чухал үр нөлөөтэй юм.

Хамгийн чухал нь урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагаа нь тасралтгүй, залгамж шинж чанартай, тогтмол явагдсанаар үр дүн эерэг нөлөө үзүүлдэг тул урт, богино хугацааны стратеги, төлөвлөгөө гарган хэрэгжүүлэх нь чухлаар тавигдаж байна.

3.3 ЖСХ, ГБХ-ТЭЙ ХОЛБООТОЙ ОЛОН НИЙТИЙН АРГА ХЭМЖЭЭ БОЛОН МЭДЭЭЛЭЛ

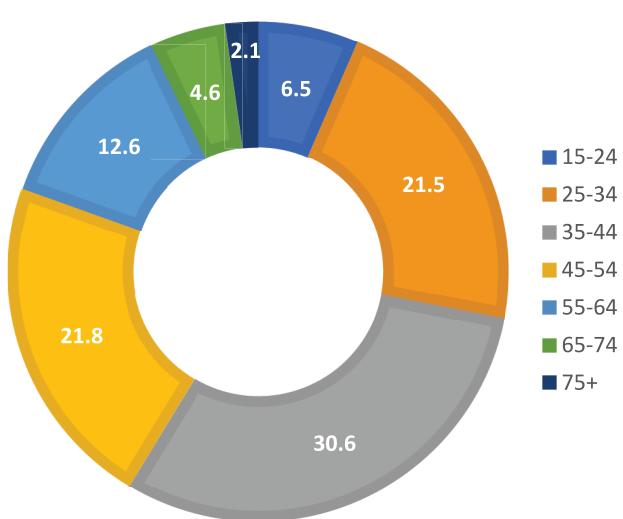
Судалгаанд хамрагдагчдаас ЖСХ, ГБХ-д өртөж байсан эсэхийг тодруулахад 16.2 хувь нь өртөж байсан ба эмэгтэйчүүд эрэгтэйчүүдээс 8.6 нэгж хувиар илүү өртсөн гэж хариулсан. Энэ тоо нь ЦЕГ-ын Гэр бүлийн хүчирхийлэл, хүүхдийн эсрэг гэмт хэрэгтэй тэмцэх хэлтсийн мэдээгээр 2021 онд цагдаагийн байгууллагад ойролцоогоор 35 мянга гаруй дуудлага ирсэн тоо мэдээтэй харьцуулахад маш бага үзүүлэлт болж байна. Гэхдээ өмнөх ЖСХ-ийн талаарх хэвшмэл, буруу ойлголтуудын хариулттай холбож үзэхэд эмэгтэйчүүд өөрсдийгөө буруутгах, асуудлаа нуух, бусдад мэдэгдэхгүй байх байдал үргэлжилсээр байгааг харуулж байна гэж үзэж болохоор байна.

ЗУРАГ 3.3.1 ТА ЖСХ БОЛОН ГБХ-Д ӨРТӨЖ БАЙСАН УУ? ХҮЙСЭЭР, 2022 ОН

ЖСХ, ГБХ-д өртөж байсан гэж хариулсан иргэдийн тал хувь нь буюу 2 хүн тутмын нэг нь 25-44 насны, ойролцоогоор 4 хүн тутмын нэг нь буюу 21.8 хувь нь 45-54 насны, 12.6 хувь нь 55-64 насныхан байна. ЖСХ, ГБХ-д өртөж байгаа голлох нас нь 35-44 нас байгаа боловч судалгаанд хамрагдсан хүмүүс насны байдлаас үл хамааран хүчирхийлэлд өртөж байна (Зураг 3.3.2). Манай улсад ГБХ-ийн дуудлага хоногт 100-140 орчим ирдэг бөгөөд дийлэнх нь нийслэл хотод бүртгэгддэг.

ЗУРАГ 3.3.2 ЖСХ, ГБХ-Д ӨРТӨЖ БАЙСАН ИРГЭД, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХУВИАР, 2022 ОН

ЖСХ болон ГБХ-д өртөж байсан гэж хариулсан иргэд сумын төв (20.9 хувь), хөдөөд (15.0 хувь) төв суурин газраас 6.6 нэгж хувиар илүү байна. Сумын төвд эмэгтэйчүүд (25.0 хувь), хүчирхийлэлд өртсөн хувь сумын төвд хүчирхийлэлд өртсөн эрэгтэйчүүдээс (13.1 хувь) 1.9 дахин, аймгийн төвд хүчирхийлэлд өртсөн эрэгтэйчүүдээс 2.6 дахин өндөр үзүүлэлттэй байна.

ЗУРАГ 3.3.3 ТА ЖСХ БОЛОН ГБХ-Д ӨРТӨЖ БАЙСАН УУ? БАЙРШИЛ, ХҮЙСЭЭР, 2022 ОН

Хүчирхийлэлд өртсөн иргэдийн боловсролын түвшин төдийлөн ялгаатай биш байгаа нь анхаарал татаж байна. Хамгийн их ялгаатай байдал боловсролгүй 5 хүн тутмын нэг нь, бага (19.6 хувь) болон суурь (19.4 хувь) боловсролтой 4 хүн тутмын нэг нь хүчирхийлэлд өртөж байгаа гэсэн бол эрэгтэй магистр/докторын боловсролтой иргэдийн 24.5 хувь, эмэгтэй боловсролгүй (30.2 хувь), суурь боловсролтой (23.8 хувь), бага боловсролтой (23.1 хувь) техникийн болон мэргэжлийн боловсролтой иргэдийн (22.5 хувь) хүчирхийлэлд өртсөн хувь өндөр буюу дунджаар 24.9 хувь болж байна.

ХҮСНЭГТ 3.3.1. ЖСХ, ГБХ-Д ӨРТӨЖ БАЙСАН ЭСЭХ, БОЛОВСРОЛЫН ТҮВШИН, ХУВИАР, 2022 ОН

Боловсролын түвшин	Бүлд	Тийм	Үгүй
Боловсролгүй	100.0	25.3	74.7
Бага	100.0	19.6	80.4
Суурь	100.0	19.4	80.6
Бүрэн дунд	100.0	15.7	84.3
Тусгай мэргэжлийн дунд	100.0	11.8	88.2
Техникийн болон мэргэжлийн	100.0	18.6	81.4
Дипломын болон бакалаврын дээд	100.0	15.2	84.8
Магистр/Доктор	100.0	18.3	81.7
Мэдэхгүй/Санахгүй байна	100.0	0.0	100.0

ЖСХ, ГБХ-д өртсөн хүнийг гаднаас нь хараад мэдэх боломжгүй гэж хариулсан хүн 26.0 хувь байгаа бөгөөд бусад иргэд гаднаас нь харахад гутранги, айдас түгшүүртэй, сэтгэлээр унasan, ажилгүй, өөрийгөө бусдаас тусгаарласан, олон нийтийн үйл ажиллагаанд оролцож чаддаггүй, заримдаа уур бухимдлаа барьж чаддаггүй, өөртөө итгэлгүй, ядарсан, зодуурын ул мөртэй, хөхөрч хавдсан, бэртсэн, гэмтсэн харагддаг гэж хариулсан. Харин хүчирхийлэл үйлдэгчид доорх шинж тэмдэг ажиглагдаж, хүчирхийлэл үйлдэхдээ дараахь арга замуудыг ашигладаг гэж үзжээ. Үүнд: Хардах, доромжлох, баярхах, хүүхдүүдтэй хамт гэрээсээ хөөх, архи ууж агсан согтуу тавих, зодохгүй ч байнгын сэтгэл санааны дарамтад байлгах, сүрдүүлэх, эрхшээлдээ байлгах, цохиж зодох, бусдаас тусгаарлах, дагаж мөрдөх, хянаж цагдах, чанга дуу авиа гаргах, бүхнийг өөрийн хүссэнээр хийх, үйл хөдлөлөөрөө, харцаараа, санхүү мөнгөөрөө дарамтлах, ажил хийлгэхгүй нийгмээс тусгаарладаг, найз нөхөдтэй уулзуулахгүй байх, хүнд дарамттай хэлбэрээр харьцах, өдөржин уурлах дугарахгүй байх, ихэвчлэн хүчиний тэнцвэргүй байдал гаргах, бусдын үг үзэл бодлыг хүлээж авдаггүй, өрхийн тэргүүн эр хүн гэдэг утгаараа дээрэлхэх асуудал гаргадаг

байх гэх мэт олон арга замуудыг нэрлэсэн. Энэ асуудлаар маш олон шалтгаан байдаг талаар мэдээлэл их ирсэн бөгөөд цаашид авах арга хэмжээний талаар ч цөөнгүй санал ирсэн байна. Тухайлбал албадан сургалтыг албан бус байдлаар бас явуулж байх, баривчлаад ганц нэг удаагийн цөөн цагийн хичээлд суулгаад орхих биш зан үйлийг өөрчлөгдтөл хичээлийг нь үргэлжлүүлэн заах, архинд буруугаа өгдөг өөрөөсөө буруугаа хайдаггүй байнга бусдаас хайдаг байдлыг таслан зогсооход анхаарлаа хандуулах, өөрийнх нь болохгүй байгааг зөвлөгөө өгч засрахад нь туслалцаа үзүүлэх гм хүчирхийлэл үйлдэгчийн зан үйлийг өөрчлөхөд чиглэсэн саналууд олон байна.

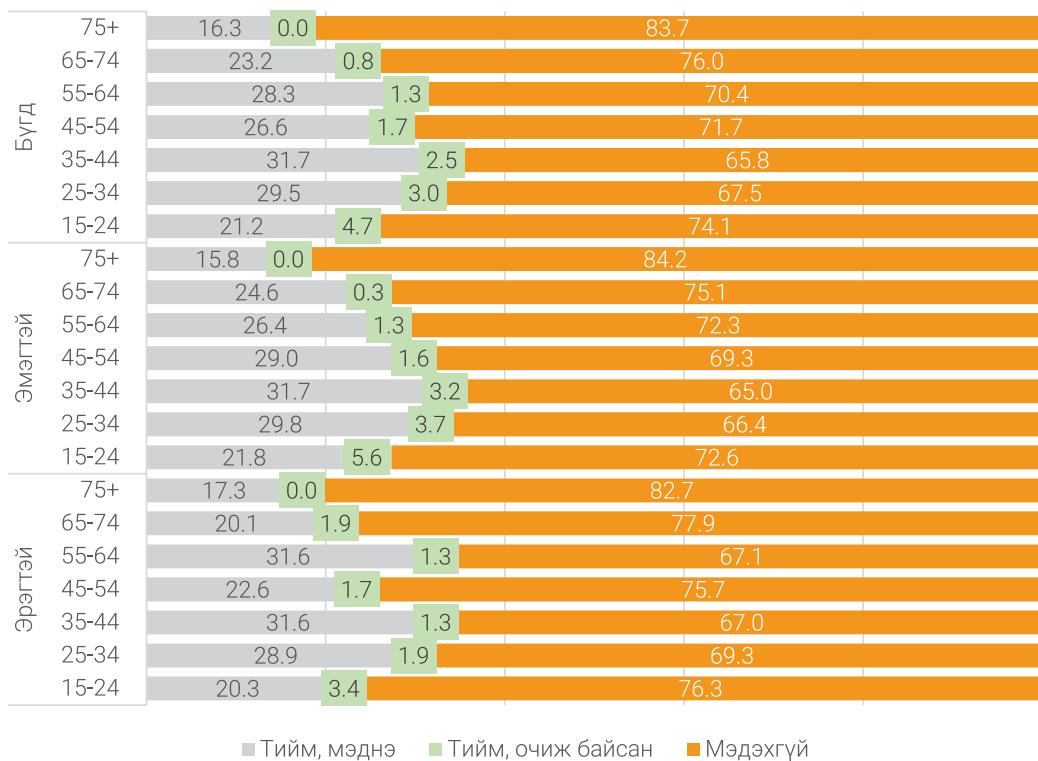
Тухайн хүний оршин суугаа газарт Нэг цэгийн үйлчилгээний төв байдаг эсэх талаар судалгаанд оролцогчид 27.7 хувь нь мэддэг бөгөөд үүнд хүйсийн ялгаатай байдал байхгүй байна. Харин Нэг цэгийн үйлчилгээний төвд хандаж очиж байсан эмэгтэйчүүдийн тоо эрэгтэйчүүдийнхээс 0.7 нэгж хувиар илүү байна.

ЗУРАГ 3.3.4 ТАНЫ ОРШИН СУУГАА ГАЗАРТ НЦҮТ БАЙДГИЙГ МЭДЭХ YY? ХҮЙС, ХУВИАР, 2022 ОН

Харин Нэг цэгийн үйлчилгээний төв байдаг эсэх тал дээр 70.2 хувь мэдэхгүй байгаа нь өөрсдөд нь энэ асуудал тохиолдоогүй, хандах шаардлага гараагүйтэй (Зураг 3.3.4) холбоотой байж болох бөгөөд нөгөө талаар ихэнх Нэг цэгийн үйлчилгээний төв нь түр хамгаалах байрны үйлчилгээг давхар үзүүлдэг тул байршлаа нууцалдаг зэрэг асуудал тодорхой хэмжээнд нөлөөлсөн байж болно.

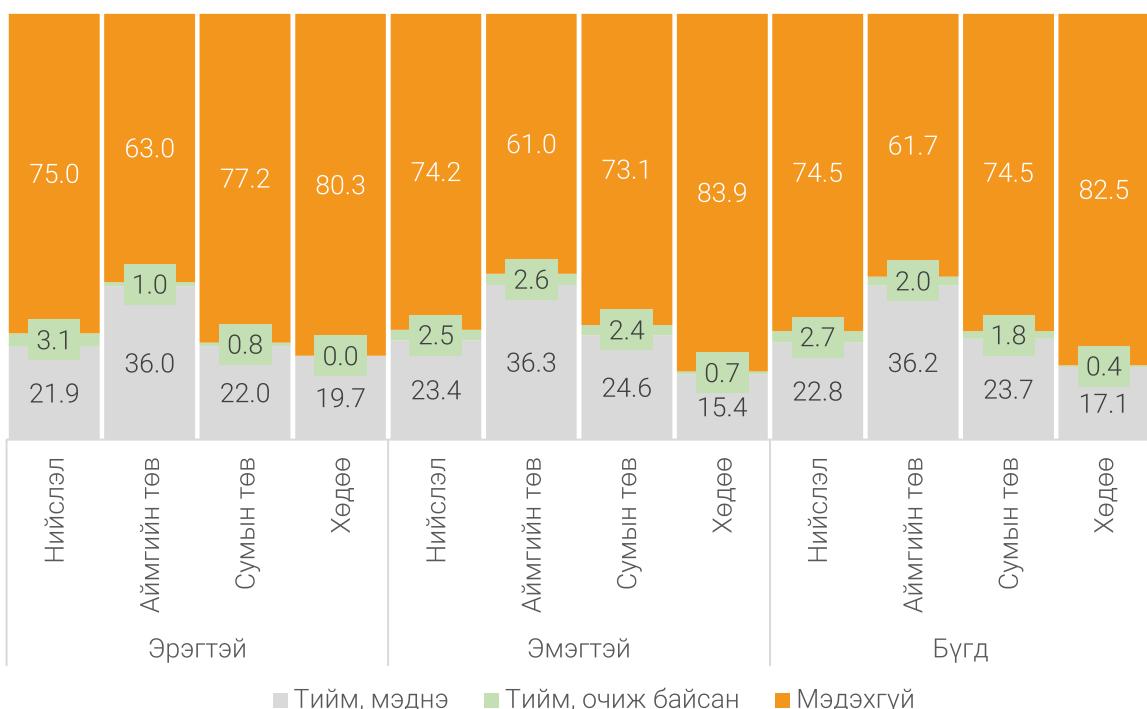
ЗУРАГ 3.3.5 ТАНЫ ОРШИН СУУГАА ГАЗАРТ НЦҮТ-ЧИЙН БАЙР БАЙДГИЙГ МЭДЭХ ЭССЭХ, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХУВИАР, 2022 ОН

Судалгаанд оролцогчдын амьдарч буй газарт НЦҮТ-ийн байр байдаг гэдгийг 35-44 насныхан хамгийн илүү (31.6 хувь) мэдэж байгаа нь 75 түүнээс дээш насны иргэдээс 1.9 дахин их байна. Нэг цэгийн үйлчилгээний төвд хандан очсон 10 хүн тутмын 6 нь 25-54 насныхан зонхицж байна.

НЦҮТ-ийн мэдэх иргэдийг байршилаар авч үзвэл, аймгийн төвд хамгийн өндөр 36.2 хувь, харин мэдэхгүй иргэд хөдөөд хамгийн өндөр 82.5 хувь байна. Түүнчлэн тус цэгт очиж байсан гэсэн хүний 46.2 хувь нь нийслэлд 38.7 хувь нь аймгийн төвд 13.2 хувь нь сумын төвд 1.9 хувь нь хөдөөд байна. Эндээс үйлчилгээг орон нутагт түгээн дэлгэрүүлэх, сурталчлах шаардлагатай байгааг харуулж байна. Амьран сууж буй байршил, орчин үйлчилгээ авахад тодорхой хэмжээнд нөлөө үзүүлж байна гэж үзэж болохоор байна.

ЗУРАГ 3.3.6 ТАНЫ ОРШИН СУУГАА ГАЗАРТ НЦҮТ-ИЙН БАЙР БАЙДГИЙГ МЭДЭХ ҮҮ? БАЙРШИЛ, ХҮЙСЭЭР, ХУВИАР, 2022 ОН

НЦҮТ-ийн байрыг мэднэ гэж хариулсан иргэдийн 22 хүн тутмын нэг нь хандаж үйлчилгээний 35-54 насны иргэд үйлчилгээ авсан нь зонхицж байна. Оршин суугаа аймаг дүүргийн НЦҮТ-д очиж байсан тоо нь нийслэлд НЦҮТ-ийн талаар мэднэ гэж хариулагчдын 9 хүн тутмын нэг байсан бол энэ тоо аймаг, сумын төвд 57 хүн тутмын нэг, хөдөөд 42 хүний нэг байгаа нь үйлчилгээг орон нутагт түгээн дэлгэрүүлэх, сурталчлах шаардлагатай байгааг харуулж байна. Амьран сууж буй байршил, орчин үйлчилгээ авахад тодорхой хэмжээнд нөлөө үзүүлж байна гэж үзэж болохоор байна.

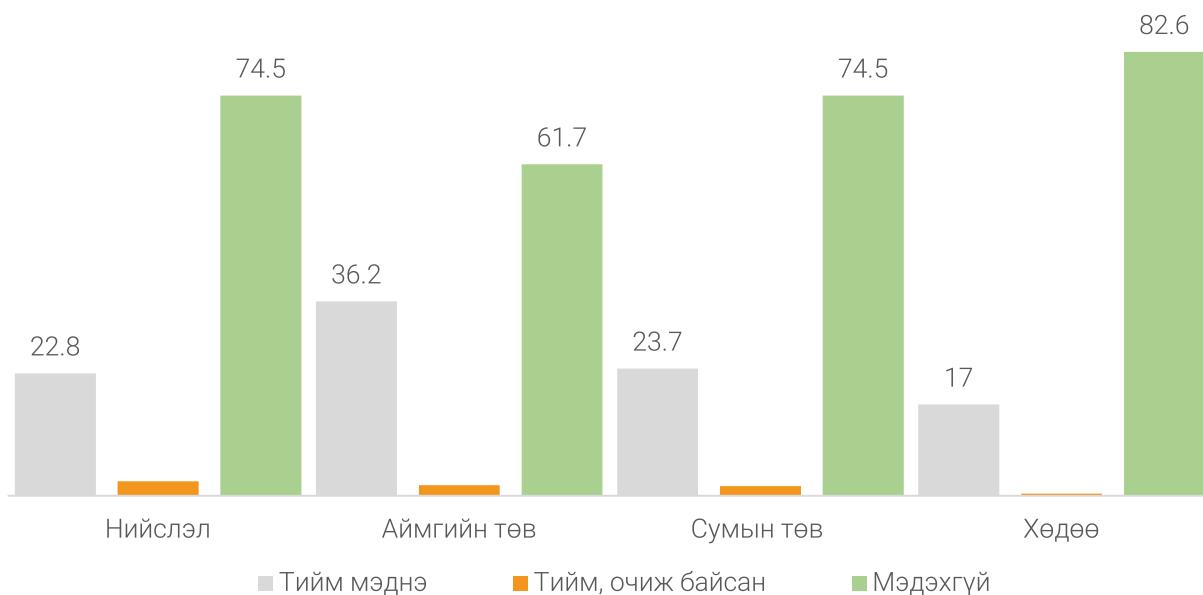
4.1 НЦҮТ/ТХБ-НЫ ТАЛААРХ ИРГЭДИЙН МЭДЛЭГ, МЭДЭЭЛЭЛ

Манай улсын хэмжээнд 2022 оны байдлаар 20 аймаг, 6 дүүрэгт 17 НЦҮТ, 16 ТХБ ажиллаж, үйл ажиллагаа явуулж байна. Энэхүү үнэлгээнд орон нутаг, нийслэлийн 31 НЦҮТ болон ТХБ-ыг хамруулсан болно.

Судалгаанд хамрагдсан иргэдээс ЖСХ, ГБХ-д өртөж байсан талаар тодруулахаас гадна тухайн орон нутагт байгаа НЦҮТ, ТХБ гэж мэддэг эсэх, үйлчилгээ авч байсан эсэх, хэрэв үйлчлүүлж байсан бол авсан үйлчилгээний талаарх сэтгэл ханамжийн байдал зэргийг тодрууллаа.

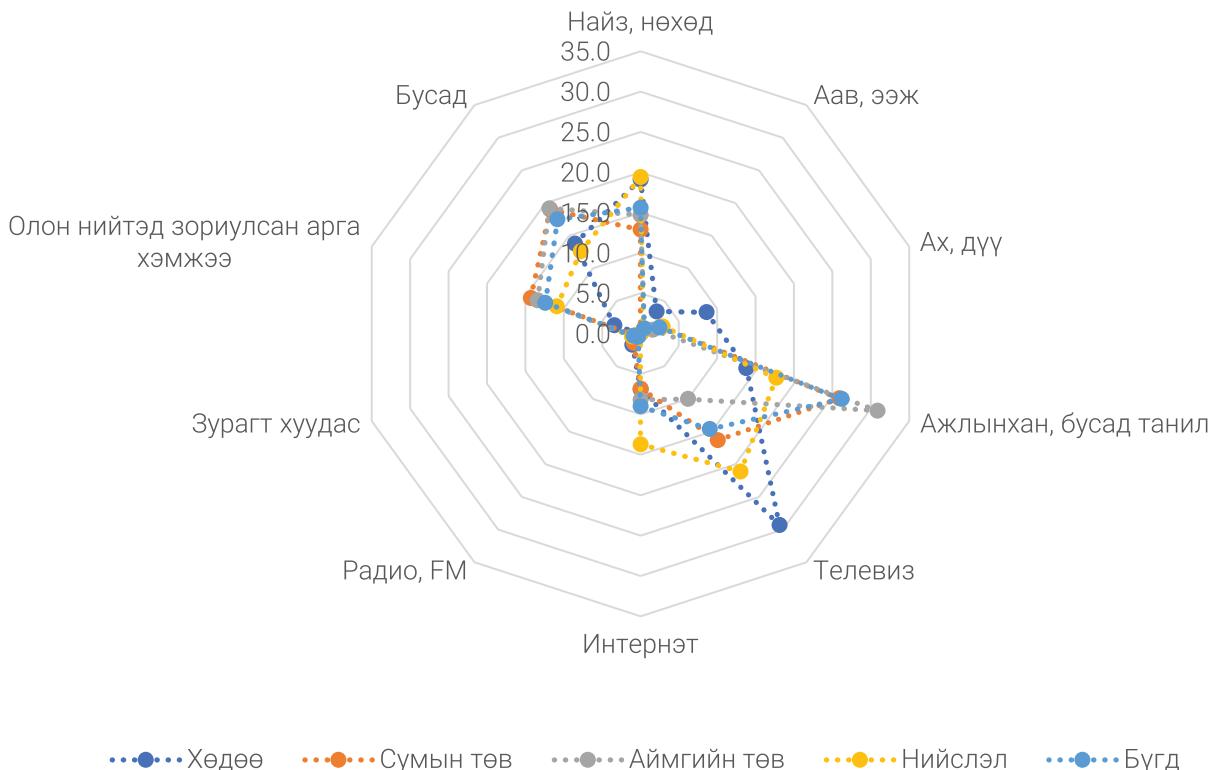
Судалгаанд хамрагдсан нийт 5050 иргэдээс нэмэлт судалгаанд хариулахыг 60.2 хувь нь ($n=3041$) зөвшөөрч нэмэлт асуулгад хариулжээ.

ЗУРАГ 4.1.1 ТАНЫ ОРШИН СУУГАА ГАЗАРТ НЦҮТ/ТХБ БАЙДГИЙГ МЭДЭХ ҮҮ? 2022 ОН

Өөрийн оршин суугаа аймаг, дүүрэгт НЦҮТ/ТХБ байдгийг мэднэ гэж сумын төв, аймгийн төв, нийслэлд 23.7-36.2 хувийг эзэлж байгаа ба мэдэхгүй гэж хариулсан иргэд хамгийн их буюу 82.6 хувийг эзэлж байгаа ба хөдөөгийн иргэд байна. Үүнээс очиж байсан гэж хариулсан нь нийслэлд 2.7 хувь буюу хамгийн өндөр хувийг эзэлж байна. НЦҮТ/ТХБ-ны талаарх мэдээллийг ажлынхан, бусад танил (26.3 хувь), наиз нөхөд (17.5 хувь) телевиз (14.5 хувь), олон нийтэд зориулсан арга хэмжээнээс (12.4 хувь) мэдээллийг анх авсан байна. Мэдээллийг ямар эх үүсвэрээс анх авч байгааг байршилаар авч үзэхэд аймаг, сумын төвд амьдарч байгаа иргэдийн 3 хүн тутмын нэг нь ажлынхан болон танил хүмүүсээс, хөдөө амьдарч байгаа иргэдийн 29.3 хувь, нийслэлийнхний 5 хүний нэг нь телевизээр мэдээлэл авч байна. Мэдээллийн авч буй эх үүсвэрүүд харилцан адилгүй, мэдээллийн хүртээмж, хүрэлцээнээс шалтгаалан өөр байгаад үндэслэн олон нийтэд зориулсан мэдээлэл сурталчилгааг явуулбал илүү оновчтой, хүртээмжтэй байх боломжтой.

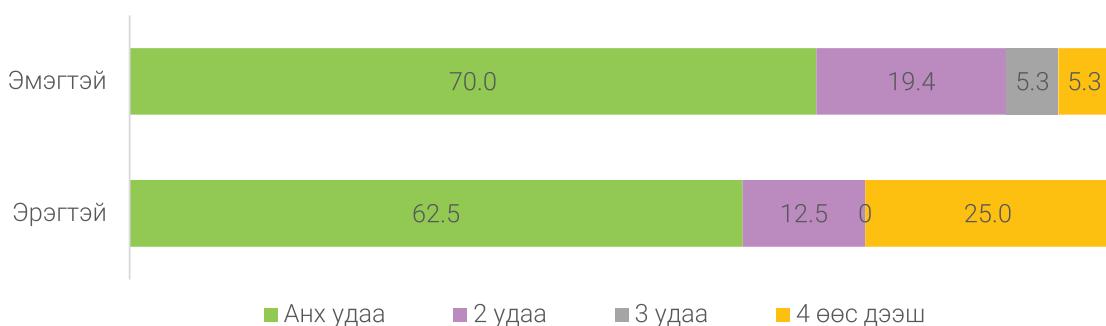
ЗУРАГ 4.1.2 НҮҮТ-ИЙН ТАЛААРХ МЭДЭЭЛЛИЙГ АНХ ХААНАС АВСАН ТАЛААР, БАЙРШИЛ, 2022 ОН

Мөн иргэд олон нийтэд зориулсан арга хэмжээнээс мэдээлэл олж авах нь төвлөрсөн газруудад буюу аймаг, сумын төв, нийслэлд 13.3 хувь нь мэдээлэл олж авч байгаа бол хөдөөд 3.5 хувьтай байна. Эдгэрээс гадна интернэт, аав ээж, ах дүүсээс мэдээлэл авдаг бол радио, фм-ээр нийслэлд мэдээлэл аваагүй бол хөдөөд зурагт хуудаснаас, сумын төвд аав ээжээсээ мэдээлэл огт аваагүй гэжээ.

НЦҮТ, ТХБ-аар эмэгтэйчүүдийн 2 хүний нэг нь (19.4 хувь) давтан үйлчлүүлсэн бол 3 хүний хоёр нь (70.0 хувь) анх удаагаа үйлчилгээ авчээ. Харин үйлчилгээ авсан эрэгтэйчүүдийн 3 хүний хоёр нь анх удаа, 4 хүний нэг нь (25.0 хувь) дөрвөөс дээш удаа үйлчилгээ авсан байна.

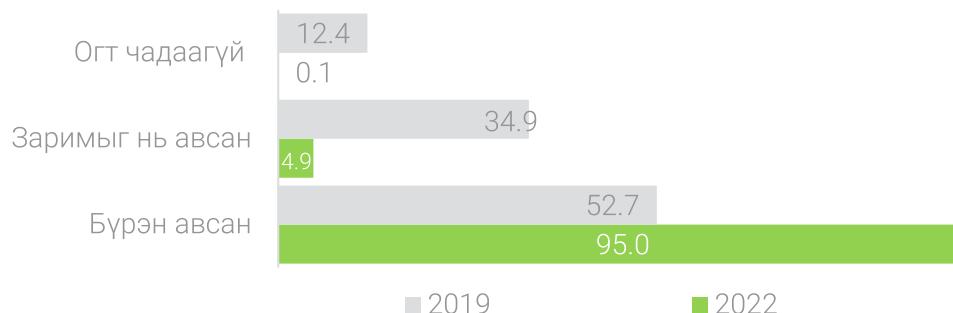
ЗУРАГ 4.1.3 НЦҮТ/ТХБ ҮЙЛЧЛҮҮЛСЭН ТОО, ХҮЙСЭЭР 2022 ОН

НЦҮТ-д 3 хүн тутмын хоёр (75.0 хувь) нь хамгаалулахыг хүсч, 18.0 хувь очих газаргүйгээс, 7.0 хувь нь амь насаа аврахын тулд хандаж очжээ. Тэдний 35.6 хувь хүчирхийлэлд өртөж гэмтсэнээс, 34.0 хувь гэр орондоо байх аргагүй болсноос хандсан бол хүчирхийлэгчээс нуугдах (16.8 хувь) зорилгоор болон аав, ээж нь муудалцаад ээжийгээ дагаж ирсэн байсан. Эрэгтэйчүүдийн хувьд гэртээ баймаргүй санагдаад, бардам зан хөдлөөд, ичээд хэрэлдэж чадахгүй болохоороо зөвлөгөө авахаар ирсэн байна.

НЦҮТ-д ирээд хамгаалалтын (36.6 хувь), сэтгэлзүйн зөвлөлгөө (13.0 хувь), эрүүл мэндийн (3.0 хувь) болон хууль зүйн туслалцаа (5.0 хувь)-г дангаар болон хамтатган (42.4 хувь) авчээ. Тухайн үйлчлүүлэгчдийн 95.0 хувь нь хүсч очсон үйлчилгээгээ бүрэн авч чадсан байна. Туслалцаа авч чадаагүй үйлчилгээнд нарийн мэргэжлийн эмнэлгийн үйлчилгээ болон өмгөөллийн туслалцаа орж байна.

ЗУРАГ 4.1.4 ТХБ/НЦҮТ-Д ИРЭЭД ХҮССЭН ҮЙЛЧИЛГЭЭГЭЭ АВЧ ЧАДСАН БАЙДАЛ, ХУВИАР, 2019, 2022 ОН

ХНХЯ болон бусад холбогдох яам, агентлагуудаас НЦҮТ болон ТХБ-аар үйлчилгээ үзүүлэхтэй холбоотой олон журмуудыг батлан хэрэгжүүлж, батлагдсан журмуудыг хэрэглэх талаар ажилтнуудад зориулсан сургалтуудыг НҮБХАС болон бусад донор байгууллагуудтай хамтран зохион байгуулж байсан нь зохих үр дүнгээ өгчээ. 2019 онд НЦҮТ/ТХБ-аар үйлчлүүлэгчдийн 52.7 хувь нь хүссэн үйлчилгээгээ авч байсан бол 2022 онд 95.0 хувь нь хүссэн үйлчилгээгээ бүрэн авсан гэж хариулсан нь өмнөх судалгаанаас 1.8 дахин өссөн үзүүлэлт бөгөөд үйлчилгээний хүртээмж дээшилсний чухал үр дүн юм. Мөн зарим үйлчилгээгээ авсан үзүүлэлт хүссэн үйлчилгээгээ огт авч чадаагүй гэж 0.1хувь нь хариулнаас харахад ирсэн үйлчлүүлэгч тус бүрт шаардлагатай тусlamж үйлчилгээг үзүүлж байгааг илэрхийлж байна. Тиймээс цаашид эдгээр үйлчилгээнүүдийг тогтмолжуулах, илүү чанартай болгоход үйл ажиллагаагаа чиглүүлэхэд анхаарах хэрэгтэй.

4.2 НЦҮТ/ТХБ-ААР ҮЙЛЧЛҮҮЛСЭН ИРГЭДИЙН СЭТГЭЛ ХАНАМЖ

ЖСХ болон гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртсөний улмаас НЦҮТ болон ТХБ-дад хандаж туслалцаа, үйлчилгээ авсан иргэдээс тухайн төвийн үйлчилгээ үзүүлэгчдийн харилцаа хандлага, мэдлэг туршлага, үйлчилгээний чанар, байрны тохижилт, орчин, нууцлал, аюулгүй байдлын асуудлаар тэдний үйлчилгээ авсан туршлагад үндэслэн үнэлгээг авсан. Үйлчилгээ тус бүрийг 1-9 онооны хооронд үнэлсэн. Хамгийн муу 1, хамгийн сайн үнэлгээг 9 гэж тооцлоо. НЦҮТ-ийн үйлчилгээ үзүүлэгчдийн хандлага, харилцааг сайн, маш сайн гэж 81.3 хувь нь үнэлгээ өгсөн нь 2019 оныхос 2 дахин нэмэгдсэн зэрэг үр дүнг харуулсан байна. Олон удаагийн сургалт, сурталчилгааны үр дүнд НЦҮТ болон ТХБ-д ажиллагсдын харьцаа хандлагад бодит өөрчлөлт гарсан гэж үзэж болохоор байна. 2019 онд дунд зэрэг гэсэн үнэлгээг голчлон өгч байсан бол 2022 онд 5 хүний 4 нь сайн, маш сайн гэж үнэлсэн байна.

ХҮСНЭГТ 4.2.1 НЦҮТ-ИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ ҮЗҮҮЛЭГЧДИЙН ХАНДЛАГА, ХАРИЛЦААНД ӨГСӨН ҮНЭЛГЭЭ, ОНООГООР 2019, 2022 ОН

Хариулт	2022			2019			Зөрүү	Хариултын бүлэглэлтээр		
	Давтамж	%	Өсөн нэмэгдэх давтамж	Давтамж	%	Өсөн нэмэгдэх давтамж		Хариулт бүлэг	2022	2019
1	0	0.0	0.0	8	4.7	4.7	-4.7	1-2	0.0	5.9
2	0	0.0	0.0	2	1.2	5.9	-1.2			
3	0	0.0	0.0	1	0.6	6.5	-0.6	3-4	0.0	4.1
4	0	0.0	0.0	6	3.6	10.1	-3.6			
5	5	5.2	5.2	52	30.8	40.8	(-25.6)	5	5.2	30.8
6	4	4.2	9.4	18	10.7	51.5	(-6.5)	6-7	13.5	16.0
7	9	9.4	18.8	9	5.3	56.8	4.0			
8	19	19.8	38.5	26	15.4	72.2	4.4	8-9	81.3	43.2
9	59	61.5	100.0	47	27.8	100.0	33.6			
Дүн	96	100.0	-	169	100.0	-	-		100.0	100.0

НЦҮТ-ийн үйлчилгээ үзүүлэгчдийн хандлага, харилцаанд өгсөн үнэлгээ нь 2019 оны судалгаагаар 5.9 хувь нь 1-2 оноо, 4.1 хувь нь 3-4 оноо, 30.8 хувь нь 5 оноо, 16.0 хувь нь 6-7 оноо, 43.2 хувь нь 8-9 оноо гэсэн хариулт өгсөн бол 2022 оны судалгаанд 5.2 хувь нь 5 оноо, 13.5 хувь нь 6-7 оноо, 81.3 хувь нь 8-9 оноо гэсэн хариулт өгчээ. Уг асуултад эхний судалгаанаас дараагийн судалгааны хооронд гарсан хамгийн их өөрчлөлт 5 оноо өгсөн хариултын эзлэх хувь 25.6 нэгж хувиар буурч, 9 оноо өгсөн хариултын эзлэх хувь 33.6 нэгж хувиар өссөн байдлаар гарчээ.

ХҮСНЭГТ 4.2.2 НЦҮТ-ИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ ҮЗҮҮЛЭГЧДИЙН МЭДЛЭГ, ТУРШЛАГАД ӨГСӨН ҮНЭЛГЭЭ, ОНООГООР, ХУВИАР 2019, 2022 ОН

Хариулт	2022			2019			Зөрүү	Хариултын бүлэглэлтээр		
	Давтамж	%	Өсөн нэмэгдэх давтамж	Давтамж	%	Өсөн нэмэгдэх давтамж		Хариулт бүлэг	2022	2019
1	0	0.0	0.0	4	2.4	2.4	(-2.4)	1-2	0.0	7.1
2	0	0.0	0.0	8	4.7	7.1	(-4.7)			
3	0	0.0	0.0	3	1.8	8.9	(-1.8)	3-4	0.0	6.5
4	0	0.0	0.0	8	4.7	13.6	(-4.7)			
5	6	6.3	6.3	45	26.6	40.2	(-20.3)	5	6.3	26.6
6	4	4.2	10.5	13	7.7	47.9	(-3.5)	6-7	15.8	17.8
7	11	11.6	22.1	17	10.1	58.0	1.5			
8	18	18.9	41.1	27	16.0	74.0	3.0	8-9	77.9	42.0
9	56	58.9	100.0	44	26.0	100.0	32.9			
	95	100.0	-	169	-	-	-			
Дүн	95	100.0	-	169	-	-	-		100.0	100.0

НЦҮТ-ийн үйлчилгээ үзүүлэгчдийн мэдлэг туршлагад өгсөн үнэлгээг 2019 оны судалгаагаар авч үзэхэд 7.1 хувь нь 1-2 оноо, 6.5 хувь нь 3-4 оноо, 26.6 хувь нь 5 оноо, 17.8 хувь нь 6-7 оноо, 42.0 хувь нь 8-9 оноо гэсэн хариулт өгсөн бол 2022 оны судалгаанд 6.3 хувь нь 5 оноо, 15.8 хувь нь 6-7 оноо, 77.9 хувь нь 8-9 оноо гэсэн хариулт өгчээ. Уг асуултад эхний судалгаанаас дараагийн судалгааны хооронд гарсан хамгийн их өөрчлөлт 5 оноо өгсөн

хариултын эзлэх хувь 20.3 нэгж хувиар буурч, 9 оноо өгсөн хариултын эзлэх хувь 32.9 нэгж хувиар өссөн байдаа гарчээ.

Хариулт	2022			2019			Зөрүү	Хариултын бүлэглэлтээр		
	Давтамж	%	Өсөн нэмэгдэх давтамж	Давтамж	%	Өсөн нэмэгдэх давтамж		Хариулт бүлэг	2022	2019
1	0	0.0	0.0	4	2.4	2.4	0.0	1-2	0.0	3.0
2	0	0.0	0.0	1	0.6	3.0	0.0			
3	0	0.0	0.0	4	2.4	5.3	0.0	3-4	0.0	7.7
4	0	0.0	0.0	9	5.3	10.7	(-0.1)			
5	8	8.3	8.3	50	29.6	40.2	8.0	5	8.3	29.6
6	5	5.2	13.5	17	10.0	50.3	5.1	6-7	17.7	20.0
7	12	12.5	26.0	17	10.0	60.4	12.4			
8	20	20.8	46.9	29	17.2	77.5	20.7	8-9	74.0	39.7
9	51	53.1	100.0	38	22.5	100.0	52.9			
Дүн	96	100.0	-	169	100.0	-	-		100.0	100.0

Үйлчилгээний чанарт өгсөн үнэлгээг 2019 оны судалгаагаар авч үзвэл 3.0 хувь нь 1-2 оноо, 7.7 хувь нь 3-4 оноо, 29.6 хувь нь 5 оноо, 20.0 хувь нь 6-7 оноо, 39.7 хувь нь 8-9 оноо гэсэн хариулт өгсөн бол 2022 оны судалгаанд 8.3 хувь нь 5 оноо, 17.7 хувь нь 6-7 оноо, 74.0 хувь нь 8-9 оноо гэсэн хариулт өгчээ. Уг асуултад эхний судалгаанаас дараагийн судалгааны хооронд гарсан хамгийн их өөрчлөлт 4 оноо өгсөн хариултын эзлэх хувь 0.1 нэгж хувиар буурч, 9 оноо өгсөн хариултын эзлэх хувь 52.9 нэгж хувиар өссөн байдлаар гарчээ.

ХҮСНЭГТ 4.2.4 БАЙРНЫ ТОХИЖИЛТ, 2019, 2022 ОН

Хариулт	2022			2019			Зөрүү	Хариултын бүлэглэлтээр		
	Давтамж	%	Өсөн нэмэгдэх давтамж	Давтамж	%	Өсөн нэмэгдэх давтамж		Хариулт бүлэг	2022	2019
1	0	0.0	0.0	6	3.6	3.6	(-3.6)	1-2	1.0	5.9
2	1	1.0	1.0	4	2.4	5.9	(-1.3)			
3	2	2.1	3.1	4	2.4	8.3	(-0.3)	3-4	4.2	8.3
4	2	2.1	5.2	10	5.9	14.2	(-3.8)			
5	6	6.3	11.5	50	29.6	43.8	(-23.3)	5	6.3	29.6
6	6	6.3	17.7	17	10.1	53.8	(-3.8)	6-7	13.5	18.3
7	7	7.3	25.0	14	8.3	62.1	(-1.0)			
8	18	18.8	43.8	22	13.0	75.1	5.7	8-9	75.0	37.9
9	54	56.3	100.0	42	24.9	100.0	31.4			
Дун	96	100.0	-	169	100.0	-	-		100.0	100.0

Байрны тохижилтыг 2019 оны судалгаагаар авч үзвэл 5.9 хувь нь 1-2 оноо, 8.3 хувь нь 3-4 оноо, 29.6 хувь нь 5 оноо, 18.3 хувь нь 6-7 оноо, 37.9 хувь нь 8-9 оноо гэсэн хариулт өгсөн бол 2022 оны судалгаанд 1.0 хувь нь 1-2 оноо, 4.2 хувь нь 3-4 оноо, 6.3 хувь нь 5 оноо, 13.5 хувь нь 6-7 оноо, 75.0 хувь нь 8-9 оноо гэсэн хариулт өгчээ. Уг асуултад эхний судалгаанаас дараагийн

судалгааны хооронд гарсан хамгийн их өөрчлөлт 5 оноо өгсөн хариултын эзлэх хувь 23.3 нэгж хувиар буурч, 9 оноо өгсөн хариултын эзлэх хувь 31.4 нэгж хувиар өссөн байдлаар гарчээ.

ХҮЧЭРГТ 4.2.5 НУУЦЛАЛ, АЙОУЛГРҮЙ БАЙДАЛД ӨГСӨН ҮНЭЛГЭЭ, ОНООГООР ХУВИАР, 2019, 2022 ОН

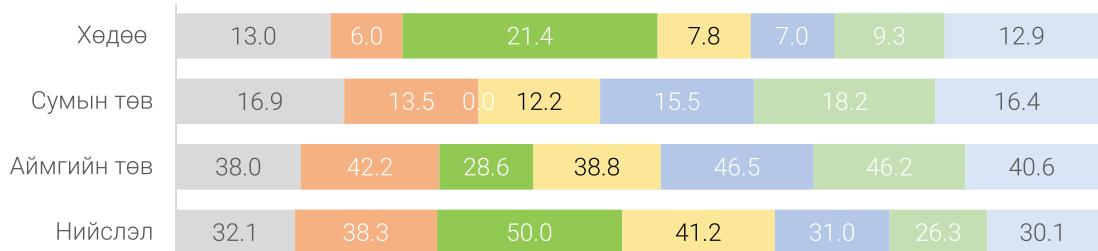
Хариулт	2022			2019			Зөрүү	Хариултын бүлэглэлтээр		
	Давтамж	%	Өсөн нэмэгдэх давтамж	Давтамж	%	Өсөн нэмэгдэх давтамж		Хариулт бүлэг	2022	2019
1	0	0.0	0.0	6	3.6	3.6	-3.6	1-2	0.0	6.5
2	0	0.0	0.0	5	3.0	6.5	-3.0			
3	1	1.0	1.0	1	0.6	7.1	0.4	3-4	1.0	6.5
4	0	0.0	1.0	10	5.9	13.0	-5.9			
5	2	2.1	3.1	43	25.4	38.5	-23.4	5	2.1	25.4
6	4	4.2	7.3	13	7.7	46.2	-3.5	6-7	10.4	19.5
7	6	6.3	13.5	20	11.8	58.0	-5.6			
8	19	19.8	33.3	24	14.2	72.2	5.6	8-9	86.5	42.0
9	64	66.7	100.0	47	27.8	100.0	38.9			
Дүн	96	100.0	-	169	100.0	-	-	-	100.0	100.0

Судалгаанд оролцогчид НЦҮТ болон ТХБ-дын давуу тал нь их гэж 81.3 хувь үзсэн ба сул тал их хариулсан иргэдийн 15-24 насны болон 75 түүнээс дээш настай эмэгтэй (2.1 хувь), 45-54 насны (1.0 хувь) эрэгтэй байна.

НЦҮТ болон ТХБ-аас үйлчилгээ авсан 3 хүн тутмын хоёрынх (64.5 хувь) нь амьдралд өөрөгжлийт гарсан бол 3 хүн тутмын нэг нь ямар нэг өөрчлөлт гараагүй гэж үзсэн. Ямар өөрчлөлтийн гарсан талаар тодруулахад дахин хүчирхийлэл үйлдэж болохгүй, хуультай гэдгийг нөхөр мэдсэн, архи уух нь багассан, дахин хүчирхийлэлд өртвөл хаана хандахаа мэддэг болсон, асуудлаа шийдвэрлэж чадсан, нөхөр архины эмчилгээнд явж архинаас гарч байгаа, зөвлөгөө авснаар хоорондын харилцаа дээрдэж, өөрчлөгдөж байгаа, асуудлыг хоорондоо сайн ярилцаж шийдвэрлэдэг болсон, гэр бүлийн тэнцвэртэй харилцаатай болсон, тайван байж шийдлээ олсон, өөртөө итгэлтэй болсон, хүчирхийлэл үйлдэгчээс салсан, зодохoo барьсон, сонголтоо хийж чаддаг болсон зэргээр хүн тус бүрт өөр өөр өөрчлөлт үр дүнг авчирсан байна. Байдал өмнөхөөсөө дордсон гэсэн хариулт гараагүй нь өмнө дурдсанчлан үйлчилгээний чанар, ажилтнуудын үр чадвар сайжирсантай холбоотой гэж үзэж болохоор байна.

ЖСХ болон ГБХ-ээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр явуулсан компанийт ажлуудын сурталчилгааны материалаас сонгож авсан зурагт хуудсыг үзүүлэн асуухад 71.6 хувь ямар нэгэн мэдээллийн хэрэгслээс болон олон нийтэд зориулсан арга хэмжээнээс олж харсан байна. Иргэдийн 23.0 хувь ($n=1158$) телевизээр, 20.6 хувь ($n=1038$) нь интернэтээр, 5.0 хувь ($n=255$) нь зурагт хуудаснаас мэдээлэл авсан бол 3.2хувь ($n=160$) нь олон нийтэд зориулсан арга хэмжээнээс мэдээлэл авчээ.

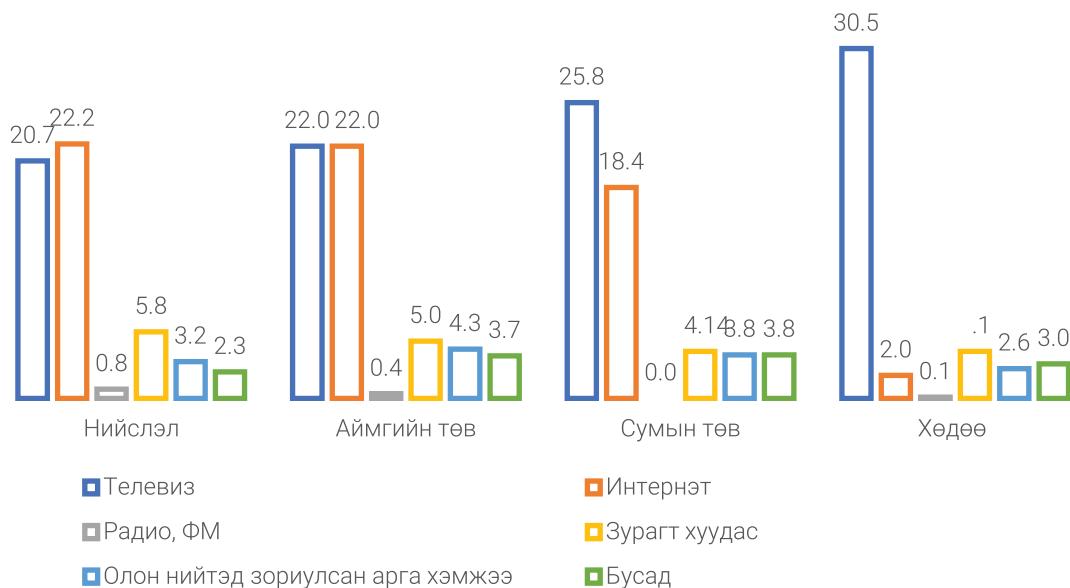
ЗУРАГ 4.2.1 ТА ЭНЭ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААГ ХАРСАН УУ? МЭДЭЭЛЛИЙН ЭХ СУРВАЛЖИЙН ТӨРЛӨӨР, ХУВИАР 2022 ОН

- Телевиз
- Радио, ФМ
- Олон нийтэд зориулсан арга хэмжээ
- Огт хараагүй
- Интернэт
- Зурагт хуудас
- Бусад

Судалгаанд оролцогчдод хэвлэсэн сурталчилгааны аяны зургуудаас харуулаад мэдээллийн эх үүсвэрийг байршил, хувиар авч үзэхэд 30.5 хувь нь телевизээс мэдээлэл авсан гэж хариулсан ба энэ нь хөдөөд хамгийн их хувийг эзэлж байна. Телевиз, интернэтээс мэдээлэл авч байгаа иргэд нь нийслэл аймгийн төвүүдэд бараг ойролцоо буюу 20.7-22.0 хувьтай хариулсан байна. Зурагт хуудсыг харж мэдээлэл авсан гэж хариулсан нь нийслэлд илүү байгаа ба 5.8 хувийг эзэлж байна.

ЗУРАГ 4.2.2 ТА ЭНЭ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААГ ХАРСАН УУ? ХЭВЛЭСӨН МАТЕРИАЛЫГ ХАРСАН ЭХ СУРВАЛЖИЙН ТӨРӨЛ, БАЙРШЛААР, ХУВИАР, 2022 ОН

Иргэд оршин сууж буй газар нутгийн байршлаас шалтгаалан мэдээлэл авах суваг харилцан адилгүй байгаа нь Зураг 4.2.2-оос ажиглагдаж байна. Төв суурин газар амьдарч байгаа хүмүүс интернэт болон телевизээс мэдээллийг түлхүү авч байгаа бол хөдөөд амьдарч байгаа иргэд телевизээс голдуу мэдээлэл авч байгаа тул урьдчилан сэргийлэх, мэдээлэл сурталчилгааны үйл ажиллагааг зохион байгуулахдаа анхаарч үзэх нь мэдээллийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэхэд илүү үр дүнтэй. Аймаг, сум, нийслэлд оршин сууж буй иргэд интернэт болон телевизээр мэдээллийг түлхүү авч байна.

Бусад эх үүсвэрээс мэдээлэл авсан гэсэн иргэд ажлын шугамаар, сургалтан дээр, бусдаар дамжин, хорооны ажилтнаас, ГБХЗХГ дээрээс, хэсгийн ахлагчаас, хүүхдээсээ, цагдаагаас, эмнэлэг, сургууль, цэцэрлэг дээрээс олж харж мэдсэн байна.

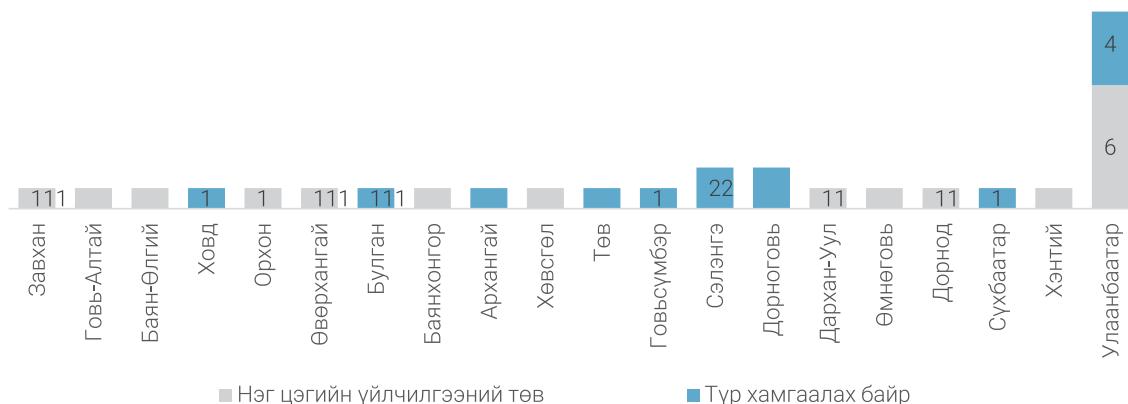
Энэ судалгаагаар жендэрт суурилсан хүчирхийлэл, гэр бүлийн хүчирхийллийн талаарх иргэдийн ойлголтыг судлахын зэрэгцээ улсын хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулж байгаа нэг цэгийн үйлчилгээний төв, түр хамгаалах байруудад холбогдох асуултын дагуу ерөнхий үнэлгээг хийллээ.

ГБХТТХ батлагдан гарч, хуулийг дагаж үйлчилгээ, үйл ажиллагааны зохицуулалтыг бий болгосон журмууд батлагдсан бөгөөд нэг цэгийн үйлчилгээний төв, түр хамгаалах байрыг хэрхэн байгуулж, үйл ажиллагааг зохион байгуулах талаар доорх журмуудыг батлан, мөрдүүлэн ажиллаж байна. Үүнд:

- Хохирогчийг түр хамгаалан байрлуулах үйлчилгээнд тавигдах нийтлэг шаардлага, MNS 6040:2019
- Түр хамгаалан байрлуулах үйлчилгээ үзүүлэх журам, НХХ-ийн сайд, А/116, 2017 он
- Нэг цэгийн үйлчилгээ үзүүлэх, санхүүжүүлэх журам, ХЗДХ, ЭМ, НХХ-ийн сайдын хамтарсан, А/80, А/132, А/60, 2017 он
- Гэр бүлийн хүчирхийллийн хохирогчийн аюулгүй байдлыг хангах журам, УЕПГ, ХЗДХ-ийн сайдын хамтарсан журам, А/22, А/31, 2017 он
- Хүчирхийлэлд өртсөн хүүхдийг түр хамгаалах журам, ХЗДХ-ийн сайд, А/39, 2017 он
- Хохирогчид үйлчилгээ үзүүлэх ТББ-ыг магадлан итгэмжлэх журам, ХЗДХ, ЭМ, НХХ-ийн сайдын хамтарсан, А/84, А/59, А/130, 2017 он
- Нэг цэгийн үйлчилгээний төвийн аюулгүй байдалд хяналт тавих журам, ХЗДХ-ийн сайд, А/38, 2017
- Холbon зуучлах үйлчилгээ үзүүлэх журам, ХНХ-ын сайд, А/73, 2017 он
- Түр хамгаалах байрлуулах үйлчилгээний нэг хүнд ногдох хувьсах зардал тооцох журам, ХНХ-ын сайд, А/150, 2020 он
- Түр хамгаалах байрлуулах үйлчилгээ, нийгмийн халамжийн үйлчилгээ, хүүхэд хамгааллын үйлчилгээ, сэтгэлзүйн зөвлөгөө өгөх, холbon зуучлах ажлыг зохион байгуулах үүрэг бүхий ажилтанд сургалт зохион байгуулах журам, ХНХ-ын сайд, А/149, 2020 он

Үнэлгээнд улсын хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулж буй гэр бүлийн хохирогчдод үйлчилгээ үзүүлэх 31 нэг цэгийн үйлчилгээний төв, түр хамгаалах байрыг хамруулаа. Монгол Улсад хамгийн анхны түр хамгаалах байр Улаанбаатар хотод 1995 онд ХЭҮТ-ийн дэргэд байгуулагдаж байсан бол өнөөдөр улсын хэмжээнд 21 аймаг, 6 дүүрэгт нийт 17 нэг цэгийн үйлчилгээний төв, 16 түр хамгаалах байр байгуулагдан ажиллаж байна¹⁰. Үүнээс үнэлгээний асуулгад хамрагдсан нь 31 НЦҮТ/ТХБ байна. 2018-2020 онд НҮБ-ын Хүн амын сангийн дэмжлэгээр 7 аймаг, 4 дүүрэгт нийт 11 нэг цэгийн үйлчилгээний төвийг байгуулжээ.

ЗУРАГ 5.1 СУДАЛГААНД ХАМРАГДСАН НЦҮТ БОЛОН ТХБ-НЫ БАЙРШИЛ, АЙМАГ, ДҮҮРГЭЭР, 2022 ОН

¹⁰ ХНХЯ-ны тоо мэдээ, 2022 оны 12 сар

2018 онд хамгийн олон буюу Хөвсгөл, Баян-Өлгий, Дархан-Уул, Хэнтий аймгууд, Хан-Уул дүүрэгт Нэг цэгийн үйлчилгээний төв байгуулсан бол 2021 онд Баянгол дүүрэгт түр хамгаалах байр, 2022 онд Сэлэнгэ аймгийн Сүхбаатар сум, Сүхбаатар аймаг, Налайх дүүргүүдэд түр хамгаалах байрыг шинээр байгуулсан. Ингэснээр 2022 онд нийслэлд 5, орон нутагт 11 ТХБ, мөн нийслэлд 7, орон нутагт 10 НЦҮТ ажиллаж, 4795 хүнд 43 951 хоног буюу нэг үйлчилгээний ойролцоогоор 9 хоног байрлуулах үйлчилгээ үзүүлжээ.

НЦҮТ/ТХБ-аар үйлчилгээний тоо 2021 онд өмнөх оноос 6.7 хувь, 2022 онд 2021 оноос 13.4 хувиар нэмэгдсэн байна. Энэ үнэлгээнд нийслэл, орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж буй 17 НЦҮТ, 14 түр хамгаалах байрууд хамрагдсан болно. Эдгээр 31 НЦҮТ/ТХБ-дад 4 506 үйлчилгээд туслалцаа үзүүлсний 33.0 хувь (n=1493) насанд хүрэгч, 67.0 хувь (n=3013) нь хүүхэд байжээ. 2022 онд шинээр байгуулагдаж буй Налайх дүүргийн ТХБ-ны үйл ажиллагаа хараахан эхлээгүй, үйлчилгээгчээ хүлээн аваагүй байлаа.

ЗУРАГ 5.2 НЦҮТ/ТХБ БАЙГУУЛАГДСАН ОНООР

НЦҮТ/ТХБ-үүд ХНХЯ, ЭМЯ, ХЗДХЯ-ны харьяа байгууллагуудын дор байгуулагдан үйл ажиллагаа явуулж байна. Тухайлбал бүх НЦҮТ/ТХБ-ны 61.3 хувь нь аймаг, дүүргийн Гэр бүл хүүхэд залуучуудын газарт, 19.4 хувь нь Цагдаагийн газар, хэлтсийн дэргэд, 13.0 хувь нь нэгдсэн болон шүүх, гэмтлийн эмнэлэгт тус тус харьяалагдаж байгаа бол 6.5 хувь нь ТББ-ын дэргэд ажиллаж байна. Аймаг, дүүргүүдийн ГБХЗГ-үүд НЦҮТ/ТХБ-ыг зэрэгцүүлэн үйл ажиллагаагаа явуулж байгаа ба цагдаагийн газар, хэлтсүүд түр хамгаалах байрны үйлчилгээнд илүү төвлөрч, эмнэлгүүд нэг цэгийн үйлчилгээний төвийн үйлчилгээг үзүүлж байна.

ЗУРАГ 5.3 НЦҮТ/ТХБ-НЫ ХАРЬЯАЛАЛ, САЛБАР БАЙГУУЛЛАГААР, 2022 ОН

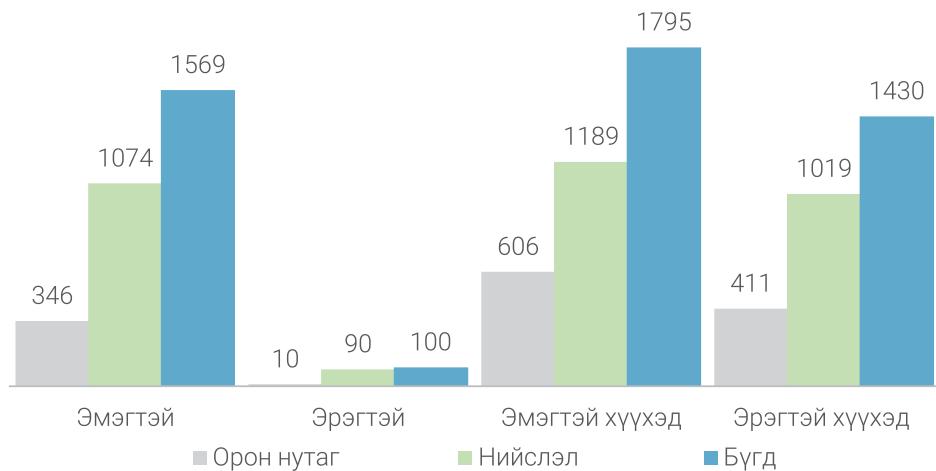
НЦҮТ/ТХБ-аар үйлчлүүлэгчдийн тоо тогтвортойгоор өсч байгаа ба 2022 онд үйлчлүүлэгчдийн 32.7 хувь (n=1569) нь насанд хүрэгчид, үүний 10 хүний 9 нь буюу 90.5 хувь (n=1420) эмэгтэйчүүд, 9.5 хувь (n=100) эрэгтэйчүүд байсан бол үйлчлүүлсэн 3 хүн тутмын 2 (n=3226) нь насанд хүрээгүй хүүхэд байна. Орон нутгаас үйлчилгээ авсан эрэгтэйчүүд (10хувь) Хөвсгөл аймаг (n=6), Говь-Алтай аймгийн (n=2), Төв аймаг т (n=1) үйлчилгээ авсан бол нийслэлд ГССҮТ-ийн НЦҮТ-д нийт үйлчлүүлсэн эрэгтэйчүүдийн 74.0 хувь (n=74), ШШҮХ-ийн НЦҮТ-д 5 хүн, ХЭҮТ-д 3 эрэгтэй хандаж үйлчилгээ авчээ. Гэмтэл согог судлалын үндэсний төв, Шүүхийн шинжилгээний үндэсний хүрээлэнд хандаж үйлчилгээ авсан эрэгтэйчүүдийн тоо нэмэгдсэн байна.

ЗУРАГ 5.4 НЦҮТ/ТХБ-ААР ҮЙЛЧЛҮҮЛЭГЧДИЙН ТОО, ХҮЙС, ОНООР, 2020-2022 ОН

НЦҮТ\ТХБ-аар үйлчлүүлэгч хүүхдүүдийн хувьд хүйсийн онцлох ялгаа харагдахгүй байгаа ба 55.6 хувь нь эмэгтэй, 44.4 хувь эрэгтэй хүүхэд байсан.

ЗУРАГ 5.5 НЦҮТ/ТХБ-ААР ҮЙЛЧЛҮҮЛЭГЧИД, ХҮЙС, БАЙРШЛААР, 2022 ОН

Үнэлгээнд хамрагдсан НЦҮТ/ТХБ-даас орон нутагт 21, нийслэлд 10 НЦҮТ/ТХБ ажиллаж байгаа ч нийслэлд байршилтай НЦҮТ/ТХБ-уд орон нутгаас 2.5 дахин их хүнд (n=3235) үйлчилгээ үзүүлж байгаа бол орон нутгийн эрэгтэйчүүд нийслэлд амьдарч буй эрэгтэйчүүдээс үйлчилгээ авахаар 9 дахин бага ханджээ. НЦҮТ\ТХБ-ын ачаалал харилцан адилгүй байдал ажиглагдаж байна. Тухайлбал хамгийн их ачаалалтай нь Улаанбаатар хотын ГССҮТ-ийг түшиглэн байгуулагдсан НЦҮТ бөгөөд жил тутам үйлчлүүлэгчдийн тоо нэмэгдэж, 2022 онд 1076 хүнд үйлчилгээ үзүүлж, өдөрт дунджаар 3 хүнд үйлчилсэн бол ТХБ-даас ГБХЗГ-ын дэргэдэх 108 Хүүхдийн утасны дэргэдэх ТХБ нь 834 хүүхдэд буюу өдөрт 2.3 хүүхдэд үйлчилгээ үзүүлжээ.

Орон нутгуудын НЦҮТ/ТБХ-үүд дунджаар жилд 60 хүнд, нийслэлд дунджаар өдөрт 9 хүнд (n=3235) буюу нэг төв 323 хүнд үйлчилгээ үзүүлсэн байна. Орон нутгуудад ачаалал харилцан адилгүй байгаа ч ажлын ачаалал нь нийслэлээс харьцангуй бага бөгөөд нэг төв сард 5 хүнд (n=1271) үйлчилгээ үзүүлж байгааг ажиллах хүчинтэй харьцуулж үзвэл орон нутгууд нийт үйлчилгээ авагчдын 28.2 хувьд хүрч ажилласан ба ажиллах хүчний 55.0 хувь нь орон нутагт ажиллаж байна.

Нийслэл, орон нутгуудад үйлчлүүлэгчдийн тоо, ажлын ачаалал харилцан адилгүй байгаа нь орон нутгийн иргэд үйлчилгээ авах боломж нь хязгаарлагдмал байна уу? эсвэл үйлчилгээ нь орон нутгийн иргэдэд тохиромжтой хэлбэрээр очиж чадах буй эсэх, үйлчилгээний талаарх мэдээллийн хүртээмж, чанар, мэдээллийн нууцлал, аюулгүй байдалтай холбоотой юу гэдэг асуудлаар дахин нарийвчилсан судалгаа хийж үзэх шаардлагатай гэж үзэж байна.

Ингэснээр хүн хүчийг зөв хуваарилах, шаардлагатай байршилд хүний нөөц, ажиллах боломжийг нэмэгдүүлэх, зохион байгуулалтын өөр арга замуудыг судлан нэвтрүүлэх боломжуудыг шинэчлэн төлөвлөхөд чухал ач холбогдолтой болох юм.

ХҮСНЭГТ 5.1 НЦҮТ/ТБХ-ААР ҮЙЛЧЛҮҮЛЭГЧДИЙН ТОО, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ БАЙРШЛААР, 2022 ОН

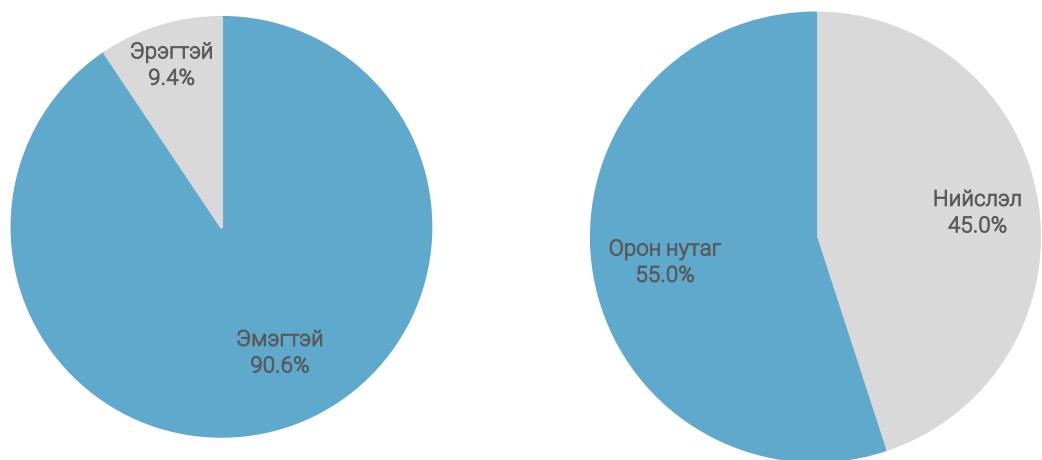
Аймаг, нийслэл	2020	2021	2022
Бүгд	1 277	1 437	1 271
Архангай	13	19	24
Баян-Өлгий	23	9	40
Баянхонгор	170	112	72
Булган	18	31	60
Говь-Алтай	50	34	26
Говьсүмбэр	20	21	33
Дорнод	40	40	59
Дорноговь, Замын -Үүд	2	2	2
Дорноговь, Сайншанд	19	19	32
Завхан	57	50	62
Дархан-Уул	113	80	135
Өвөрхангай	60	61	67
Өмнөговь	110	146	184
Орхон	63	85	35
Төв	12	4	4
Сэлэнгэ, Мандал	17	31	26
Сэлэнгэ, Сүхбаатар	-	-	12
Сүхбаатар	-	-	74
Хэнтий	41	49	75
Ховд	3	76	65
Хөвсгөл	446	568	184
Улаанбаатар	2 448	2 536	3 235

Нийслэлд ГССҮТ-ийн дэргэдэх НЦҮТ-өөр үйлчлүүлэгчдийн улсын хэмжээнд үйлчилгээ үзүүлсэн ЖСХ-ийн хохирогчдын 22.4 хувьд дангаараа үзүүлсэн, жил бүр үйлчлүүлэгчдийн тоо өсөлттэй байгаад анхаарч зохицуулалт хийж өргөтгөх бодит хэрэгцээ бий болсон байна. Мөн зарим НЦҮТ/ТХБ-үүд зөвхөн хүүхдэд зориулсан хэлбэрээр төрөлжин ажиллаж байгаад үндэслэн цаашид НЦҮТ/ТХБ үйлчилгээний хүрээ, ялгааг тодорхой болгож, төрөлжүүлэх зэргээр хэрэгцээг тодорхойлон зохион байгуулбал үйлчлүүлэгчдэд илүү үр өгөөжтэй, хүртээмжтэй болох юм.

Үнэлгээнд хамрагдсан 31 НЦҮТ/ТХБ-дад хийт 173 хүн ажиллаж байгаагаас орон нутагт 55 хувь (n=95), нийслэлд 45.0 хувь (n=78) хүн ажиллаж байгаагийн 90.5 хувь эмэгтэй ажилтнууд, 2022 онд 1 ажилтанд дунджаар 26 хүнд үйлчилгээ үзүүлсэн байна.

Нэг НЦҮТ/ТХБ-д ойролцоогоор 5.6 ажилтан оногдох байгаа бөгөөд ажилтнуудын тоо харилцан адилгүй, хамгийн олон ажилтантай нь орон нутгаас Говьсүмбэр аймаг 12 ажилтан (n=6 ор)-тай, Ховд аймаг 12 ажилтан (n=14 ор), Дархан-Уул аймаг 10 ажилтан (n=24 ор)-тай ба нийслэлд 108-ын Хүүхдийн тусlamжийн утасны ТХБ 17 ажилтан (n=20 ор) ХЭҮТ 15 ажилтан (n=12 ор)-тай байна. Орон нутгууд болон зарим ТББ-үүд ажилтнуудын тоог нэмэгдүүлж, нэг ажилтанд оногдох үйлчлүүлэгчийн тоо болон ажлын ачааллыг бууруулах оролдлогуудыг хийж, хүний нөөцөө нэмэгдүүлж байгаа нь сайшаалтай ч НЦҮТ/ТХБ-ыг байгуулах, үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэхдээ тухайн байрны хүчин чадал, үйл ажиллагааны хүрээ, үйлчлүүлэгчийн тоотой уялдуулан хүний нөөцийг тодорхойлоход анхаарах шаардлага бий болсон гэж үзэж байна.

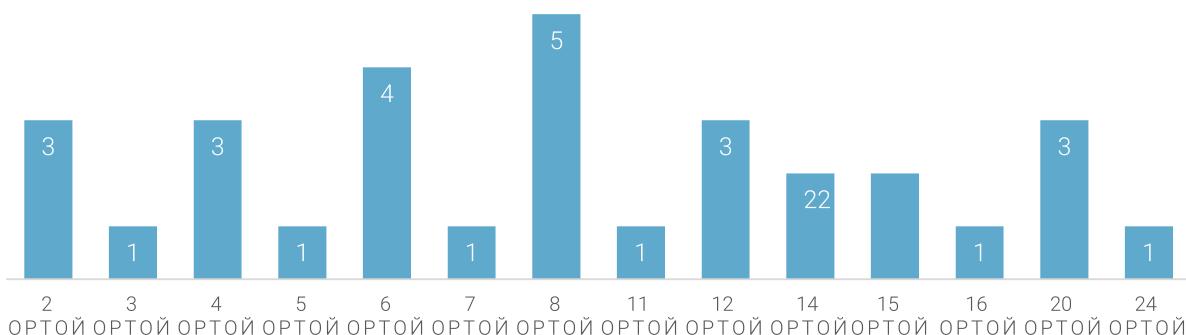
ЗУРАГ 5.6 НЦҮТ/ТХБ-ААР АЖИЛЛАГЧИД ХУЙС, БАЙРШИЛ, ХУВИАР 2022 ОН

НЦҮТ/ТХБ нь 24/7 үйл ажиллагаа явуулахаар зохицуулсан ч Булган, Орхон, Төв аймаг, нийслэлийн Налайх дүүрэг, ШШҮХ тус бүр нэг ажилтантай, Дорнод, Дорноговь аймгийн Замын-Үүд, Сайншанд, Хэнтий, Сэлэнгэ аймгийн Мандал, Сүхбаатар суман дахь НЦҮТ/ТХБ-үүд тус бүр 2 ажилтантай байгаа нь зөвхөн өдрийн үйлчилгээ үзүүлэх боломжтойг илэрхийлж байна.

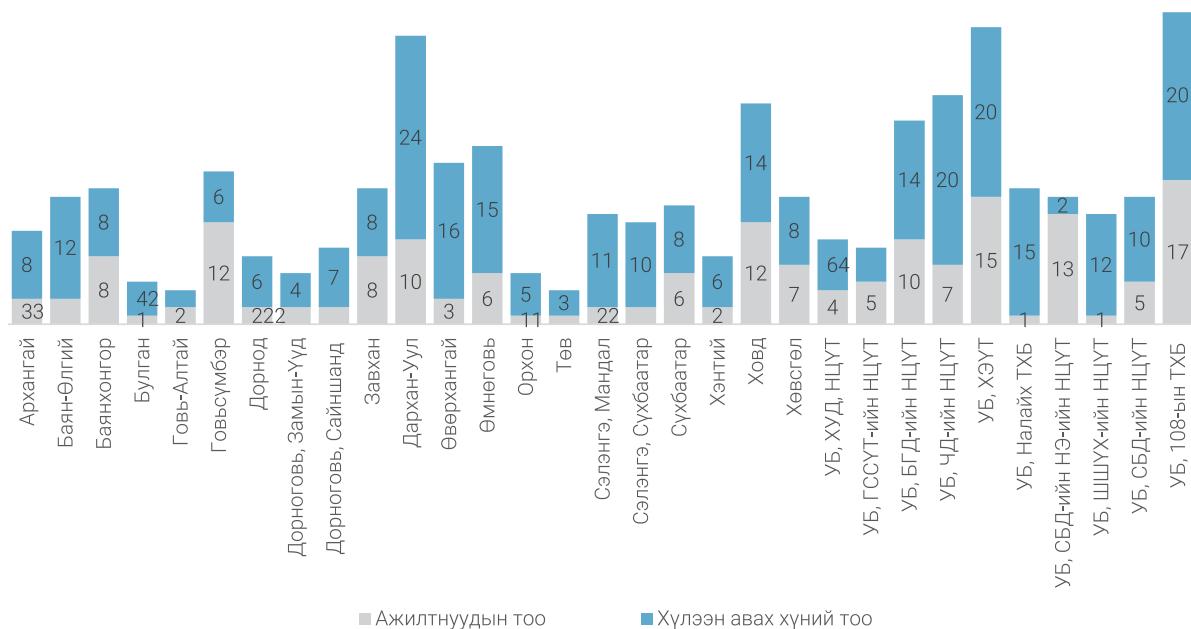
Үнэлгээнд хамрагдсан улсын хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулж байгаа 31 НЦҮТ/ТХБ-д нэг удаад 308 хүн хүлээж авах боломжтой бөгөөд нэг төв 2-24 ортойгоор үйл ажиллагаа явуулж байна.

ЗУРАГ 5.7 НЦҮТ, ТХБ-НЫ ТОО, 2022 ОН

Эдгээр НЦҮТ/ТХБ нь гэр бүлийн хүчирхийлийн хохирогч болсон үйлчлүүлэгч, үйлчлүүлэгч хүүхдүүд, гэр бүлийн бусад гишүүдийн хамт, ГБХ-ийн болон хүүхдийн эсрэг хүчирхийлийн хохирогч болсон хүүхдүүдэд үйлчилгээ үзүүлэх дагнасан болон холимог хэлбэрээр үйл ажиллагаа төрөлжүүлэн явуулж байна. Тухайлбал: 108-ын Хүүхдийн тусlamжийн утасны ТХБ зөвхөн хохирогч хүүхдийг хүлээж авдаг ба орон нутаг, нийслэл дэх ГБХЗГ-ыг түшиглэсэн НЦҮТ/ТХБ-үүд нь ихэвчлэн хүүхдэд үйлчилгээ үзүүлэхэд чиглэсэн байна.

ЗУРАГ 5.8 НЦҮТ/ТХБ-НЫ АЖИЛТНУУД, ХҮЛЭЭН АВАХ ХҮНИЙ ТОО, 2022 ОН

ГССҮТ-ийн дэргэдэх НЦҮТ нь жилд хамгийн олон хүнд үйлчилгээ үзүүлж байгаагийн дийлэнх нь буюу 97.0 хувь (n=1076) нь насанд хүрэгчид үйлчилгээ авсны 75.0 хувь эмэгтэй, 7 хувь нь эрэгтэй, 18.0 хувь хүүхэд байсан ба нийслэлийн хэмжээнд ГБХ-ийн улмаас үйлчилгээ авсан (n=90) эрэгтэйчүүдийн 82.0 хувь (n=74)-д үйлчилгээ үзүүлсэн байна. ГССҮТ-ийн НЦҮТ нь 3 хүн тутмын нэгийг (n=371) өөрийн төвд байрлуулан үйлчилсэн байна.

Үнэлгээнд хамрагдсан 31 НЦҮТ/ТХБ-ын 75.8 хувь нь тусдаа гал тогооны болон чөлөөт цагаа өнгөрүүлэх (74.2 хувь) тусдаа өрөөтэй, 68хувь нь хүүхдийн болон хүүхдэд зориулсан тусгай (64.5 хувь) өрөөнүүдтэй, үйлчлүүлэгчдэд зориулсан 308 ор бүхий сууцны 4478 м² талбайд үйл ажиллагаа явуулж байна.

ЗУРАГ 5.9 НЦҮТ/ТХБ ӨРӨӨНҮҮДТЭЙ ЭСЭХ, 2022 ОН

Орон нутгуудад үйл ажиллагаа явуулж буй 31 төвөөс Дархан-Уул аймагт байрлах НЦҮТ нь 24 буюу хамгийн олон үйлчлүүлэгчийг нэг дор хүлээн авч, бүрэн үйлчилгээ үзүүлэх боломжтой бол хамгийн том талбайтай НЦҮТ нь 400 м² талбайд үйл ажиллагаа явуулдаг Баянхонгор аймаг дахь НЦҮТ, 338 м² талбайд үйл ажиллагаа явуулж буй Чингэлтэй дүүргийн НЦҮТ-үүд орж байна.

Орон нутгаас Булган, Орхон, Дорноговь аймгийн Замын-Үүд дэх НЦҮТ/ТХБ болон нийслэл дэх эмнэлгүүдийг түшиглэсэн НЦҮТ-үүд гал тогоогүй, мөн эдгээр аймаг, төвийн НЦҮТ/ТХБ-үүд дээр нэмээд Төв аймаг, Говь-Алтай аймгийн НЦҮТ/ТХБ-үүд хүүхдийн өрөөгүйгээр үйл ажиллагаа явуулж байна.

ХҮСНЭГТ 5.2 НЦҮТ/ТХБ-НЫ ХҮЧИН ЧАДАЛ, 2019, 2022 ОН

Д/д	НЦҮТ/ТХБ-ны байршил	Орны тоо		Гал тогооны өреөтэй эсэх		Хүүхдийн өреөтэй эсэх		Чөлөөт цагийн өреөтэй эсэх	
		2019	2022	2019	2022	2019	2022	2019	2022
1	Завхан	6	8	+	+	+	+	+	+
2	Говь-Алтай	8	2	+	+	+	-	+	-
3	Баян-Өлгий	12	12	+	+	-	+	+	+
4	Ховд	-	14	-	+	-	+	-	-
5	Орхон	-	5	-	-	-	-	-	+
6	Өвөрхангай	10	16	+	+	+	+	+	+
7	Булган	-	4	-	-	-	-	-	+
8	Баянхонгор	8	8	+	+	-	+	+	+
9	Архангай	12	8	+	+	+	+	+	+
10	Хөвсгөл	8	8	+	-	+	-	+	-
11	Төв	-	3	-	+	-	-	-	-
12	Говьсүмбэр	-	6	-	+	-	+	-	+
13	Сэлэнгэ, Мандал	-	11	-	+	-	+	-	+
14	Сэлэнгэ, Сүхбаатар	-	2	-	+	-	+	-	+
15	Дорноговь, Замын-Үүд	-	4	-	+	-	+	-	+
16	Дорноговь, Сайншанд	-	7	-	-	-	-	-	-
17	Дархан-Уул	24	24	+	+	+	+	+	+
18	Өмнөговь	4	15	+	+	-	+	+	+
19	Дорнод	6	6	+	+	-	-	+	+
20	Сүхбаатар	-	8	-	+	-	+	-	+
21	Хэнтий	4	6	+	+	+	-	+	+
	Улаанбаатар								
22	ХУД-ийн НЦҮТ	30	6	+	+	-	-	-	+
23	ГССҮТ-ийн НЦҮТ	4	4	-	-	-	+	-	-
24	БГД-ын ТХБ	-	14	-	+	-	+	-	+
25	ЧД-ийн НЦҮТ	-	20	-	+	-	+	-	+
26	ХЭҮТ-ийн ТХБ	-	12	-	+	-	+	-	+
27	Налайх дүүргийн НЦҮТ	-	15	-	+	-	+	-	+
28	СБД-ийн нэгдсэн эмнэлгийн НЦҮТ	2	2	-	-	-	-	-	-
29	ШШҮХ-ийн НЦҮТ	-	12	-	-	-	-	-	-
30	СБД-ийн НЦҮТ	-	10	-	+	-	+	-	+
31	108 ТХБ	-	20	-	+	-	+	-	+

2019 онд нийт 152 ортой, 17 НЦҮТ/ТХБ-үүд ажиллаж байсан бол 2022 онд нэмэгдэж 308 ортой, 34 НЦҮТ/ТХБ-үүд¹¹ ажиллаж байгаа нь байрнуудын тоо, хүчин чадал 2 дахин нэмэгдэж, үйлчлүүлэгчдийн тоо 21 хувь (n=781)-аар тус тус нэмэгдсэн эерэг үр дүн гарсан байна. Эдгээр НЦҮТ/ТХБ-дын 61.3хувь (n=19) нь өөрийн өмчийнх бол 38.7хувь (n=12) нь өөрийн өмчлөлийн бус хэлбэртэй байна. Өмнөговь аймгийн НЦҮТ хүчин чадлаа ойролцоогоор 4 дахин нэмэгдүүлж,

¹¹ Увс аймаг, БЗД-ын ЦГ-ын дэргэдэх болон НЦҮГ-ын харьяа ТХБ-үүд нь тодорхой шалтгааны улмаас судалгаанд хамрагдаагүй болно.

нэг ээлжиндээ 15 хүн хүлээн авах боломжтой болсон бол Хэнтий аймаг 2 ороор нэмэгдүүлж, нэг удаад 6 хүнд үйлчилгээ үзүүлэх боломжтой болсон байна. Харин нийслэл дэх Хан-Уул дүүрэг дэх 8 орыг цөөлж 6 хүнд үйлчилгээ үзүүлдэг болсон бол Говь-Алтай аймгийн нэгдсэн эмнэлгийг түшиглэсэн НЦҮТ хүчин чадлаа 4 дахин бууруулж, 2 ортой, Архангай аймгийн ТХБ 1.5 дахин бууруулж 8 ортойгоор үйл ажиллагаа явуулж байна. Эдгээр НЦҮТ/ТХБ-ны үйлчлүүлэгчийн тоогоо багасгаж, хүчин чадлаа бууруулсан нийгэм, эдийн засгийн болон бусад шалтгаан, нөхцлүүдэд нарийвчилсан, олон талын дүн шинжилгээ хийх нь бусад НЦҮТ/ТХБ-ны тогтвортой байдлыг хангахад чухал үр дүнтэй. Үнэлгээнд хамрагдсан 31 НЦҮТ/ТХБ-үүд нийт сууцны 4478 м² талбай, 9141 гадна талбайтай байгаа ба эмнэлэг болон бусад байгууллагын дотор байрлаж буй НЦҮТ/ТХБ-үүд нь гадаах талбайг тооцох боломжгүй тул оруулаагүй болно.

ХҮСНЭГТ 5.3 НЦҮТ/ТХБ-НЫ ТАЛБАЙН ХЭМЖЭЭ, МЕТР КВАДРАТ, 2022 ОН

д/д	НЦҮТ/ТХБ-ны байршил	Сууцны талбай (м ²)		Гадаах талбай (м ²)	
		2019	2022	2019	2022
1	Завхан	192	130	600	2100
2	Говь-Алтай	60	64	-	74
3	Баян-Өлгий	-	96	-	220
4	Ховд	-	318	-	450
5	Орхон	-	48	-	-
6	Өвөрхангай	204	160	300	320
7	Булган	-	20	-	-
8	Баянхонгор	120	400	428	428
9	Архангай	112	-	120	120
10	Хөвсгөл	465	113	-	600
11	Төв	-	46	-	-
12	Говьсүмбэр	60	72	-	-
13	Сэлэнгэ, Сүхбаатар	-	80	-	20
14	Сэлэнгэ, Мандал	-	100	-	120
15	Дорноговь, Замын-Үүд	-	28	-	-
16	Дорноговь, Сайншанд	-	127	-	127
17	Дархан-Уул	400	228	700	501
18	Өмнөговь	104	156	400	596
19	Дорнод	-	130	-	1100
20	Сүхбаатар	-	177	-	-
21	Хэнтий	80	105	1600	375
Улаанбаатар					
22	ХУД-ийн НЦҮТ	134	161	4063	274
23	ГССҮТ-ийн НЦҮТ	35	45	-	-
24	БГД-ийн ТХБ	-	280	-	-
25	ЧД-ийн НЦҮТ	-	338	-	840
26	ХЭҮТ-ийн ТХБ	-	120	-	30
27	Налайх дүүргийн НЦҮТ	-	222	-	222
28	СБД-ийн НЭ НЦҮТ	-	52	-	24
29	ШШҮХ-ийн НЦҮТ	32	150	1600	50
30	СБД-ийн НЦҮТ	-	200	-	50
31	Хүүхдийн утас 108 ТХБ	-	200	-	500

2021, 2022 онуудад олон шинэ НЦҮТ/ТХБ нээгдсэний зэрэгцээ 4 аймаг, нийслэлд 4 НЦҮТ/ТХБ үйл ажиллагаа явуулах сууцны талбайг нэмэгдүүлж, томруулснаар үйлчлүүлэгчид болон ажилтнуудад ая тухтай орчин, стандартад нийцсэн үйлчилгээ үзүүлэх боломж нэмэгджээ. Нийслэлийн ШШҮХ-ийн НЦҮТ (32 м²) талбайг 4.7 дахин нэмэгдүүлж 150 м², Хан-Уул дүүргийн НЦҮТ 27 м², ГССҮТ-ийн НЦҮТ 10 м²-аар тус тус нэмэгдүүлсэн. Орон нутгаас Баянхонгор (120 м²) аймаг 3.3 дахин нэмэгдүүлж 400м², Хэнтий аймаг (80 м²) 25м² нэмэгдүүлж 105 м², Өмнөговь

аймаг (104 m^2) 52 m^2 -аар нэмэгдүүлж 156 m^2 болжээ.

2019 онтой харьцуулахад дөрвөн аймаг НЦҮТ/ТХБ-үүд үйл ажиллагаа явуулах сууцны хэмжээгээ багасгаж 2020 онд хамгийн том талбайд үйл ажиллагаа явуулж байсан Хөвсгөл аймаг (465 m^2) дахь НЦҮТ-ийн хэмжээг 4 дахин багасгаж 113 m^2 , Дархан-Уул аймаг (400 m^2) НЦҮТ-ийн хэмжээг 1.8 дахин багасгаж 228 m^2 , Завхан (192 m^2) 0.7 дахин багасгаж 130 m^2 , Өвөрхангай (204 m^2) 0.8 дахин багасгаж 164 m^2 талбайд үйл ажиллагаа явуулах болсон байна.

Үнэлгээнд хамрагдсан 31 НЦҮТ/ТХБ-дад очсон судлаачид тохижилт болон үйлчилгээний төрлөөр өөрсдийн үнэлгээг өгсөн. Байрны тохижилтоор 58.0 хувь ($n=18$) сайн, маш сайн үнэлэгдсэн бол Говь-Алтай аймаг 2, Хан-Уул дүүргийн НЦҮТ 3 буюу хангалтгүй үнэлгээг авчээ. Бусад аймаг, нийслэл дэх НЦҮТ/ТХБ-үүд дундаж гэж үнэлэгдсэн нь цаашид сайжруулах шаардлагатайг илэрхийлж байна. Үйл ажиллагааны тогтвортой байдал 81.0 хувьд сайн, маш сайн гэж үнэлэгдсэн бол Говь-Алтай аймаг болон ХУД-ийн НЦҮТ-үүд тогтвортой байдал алдагдсан гэж үнэлэгдсэн.

ХҮСНЭГТ 5.4 НЦҮТ/ТХБ-НЫ ТОХИЖИЛТ, ҮНЭЛГЭЭНИЙ АСУУЛГААР, 2022 ОН

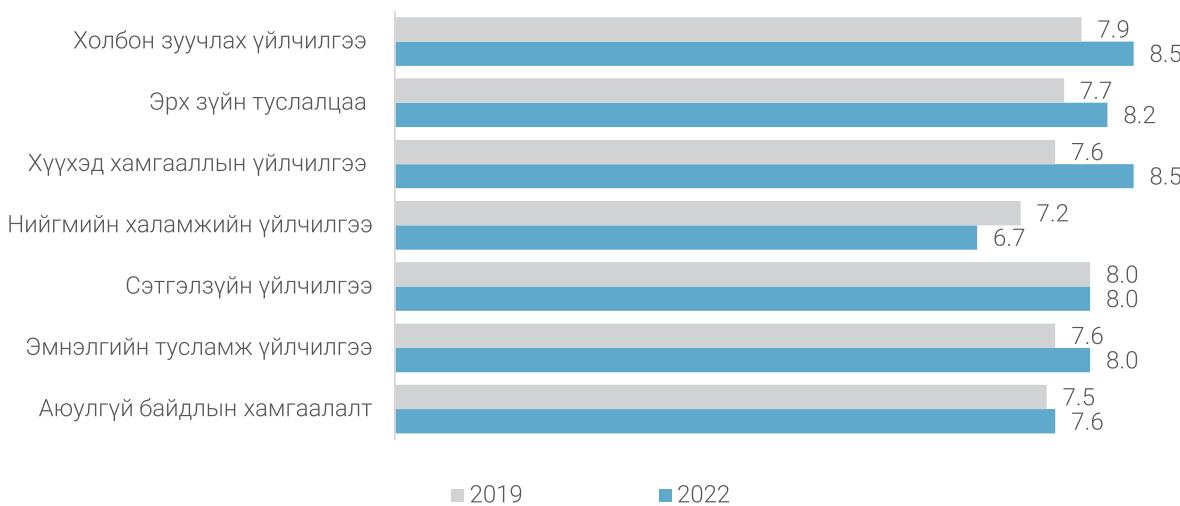
д/д	НЦҮТ/ТХБ-ны байршил	Байрны тохижилт		Үйл ажиллагааны тогтвортой байдал		Мэдээлэл сурталчилгааны тарааж өгөх материал		Байранд байгаа мэдээлэл сурталчилгааны самбарын ашиглалт		Байрны нууц байдал болон хамгаалалтын систем	
		2019	2022	2019	2022	2019	2022	2019	2022	2019	2022
1	Завхан	8	8	5	5	5	5	5	5	5	8
2	Говь-Алтай	8	2	8	1	9	5	8	6	7	1
3	Баян-Өлгий	7	9	7	9	7	4	1	3	9	5
4	Ховд	-	9	-	9	-	9	-	9	-	9
5	Орхон	-	5	-	8	-	5	-	7	-	6
6	Өвөрхангай	9	8	8	9	8	9	8	9	9	9
7	Булган	-	5	-	9	-	7	-	3	-	4
8	Баянхонгор	6	8	8	9	5	8	5	8	7	7
9	Архангай	4	9	6	9	5	8	7	9	7	9
10	Хөвсгөл	9	6	9	8	8	7	8	8	8	6
11	Төв	-	6	-	9	-	8	-	4	-	9
12	Говьсүмбэр	-	5	-	7	-	7	-	5	-	8
13	Сэлэнгэ	-	9	-	9	-	9	-	9	-	9
14	Сэлэнгэ	-	5	-	9	-	9	-	9	-	9
15	Дорноговь	-	7	-	9	-	8	-	9	-	9
16	Дорноговь	-	9	-	9	-	9	-	9	-	5
17	Дархан-Уул	9	9	9	9	9	8	9	9	9	9
18	Өмнөговь	8	9	6	9	8	9	8	8	8	9
19	Дорнод	9	9	8	9	9	9	9	9	9	9
20	Сүхбаатар	-	8	-	9	-	5	-	7	-	8
21	Хэнтий	8	6	8	9	7	9	7	5	8	8
Улаанбаатар											
22	ХУД-ийн НЦҮТ	5	3	9	3	5	3	7	4	1	4
23	ГССҮТ-ийн НЦҮТ	6	8	9	9	9	9	9	9	5	9
24	БГД-ийн ТХБ	-	9	-	9	-	9	-	9	-	6
25	ЧД-ийн НЦҮТ	-	9	-	9	-	8	-	9	-	9
26	ХЭҮТ-ийн ТХБ	-	8	-	8	-	9	-	8	-	8
27	НД-ийн НЦҮТ	-	8	-	5	-	8	-	5	-	5
28	СБД-ийн НЦҮТ	6	5	8	5	5	8	6	5	5	5
29	ШШҮХ-ийн НЦҮТ	2	8	9	8	2	8	2	8	9	7
30	СБД-ийн НЦҮТ	-	4	-	9	-	9	-	9	-	9
31	Хүүхдийн утас 108 ТХБ	-	5	-	9	-	5	-	9	-	8

НЦҮТ/ТХБ-дад мэдээлэл сурталчилгааны материал тарааж өгөх асуудал сайн хийгдэж байгаа ба 64.5 хувь (n=20) нь сайн, маш сайн гэж үнэлгэдсэн бол тухайн байранд байгаа мэдээлэл, сурталчилгааны самбарын ашиглалт, баяжуулалт 61.3 хувь нь хангалттай сайн, сайн (n=19) хийгдэж байна, Баян-Өлгий аймагт З буюу хангалтгүй гэсэн үнэлгээг өгсөн байна. Байрны нууцлал болон хамгаалалт, хамгаалалтын систем дундаж буюу түүнээс дээш үнэлгээтэй байгаа ба 61.3 хувь (n=19) нь сайн, маш сайн байгаа бол Говь-Алтай аймгийн НЦҮТ-д маш муу гэж үнэлжээ.

ГБХТХ-аар НЦҮТ болон ТХБ-дад аюулгүй байдлын хамгаалалт, эмнэлгийн тусlamж үйлчилгээ, сэтгэлзүйн үйлчилгээ, нийгмийн халамжийн үйлчилгээ, хүүхэд хамгааллын үйлчилгээ, эрх зүйн туслалцаа, холбон зуучлах үйлчилгээг заавал үзүүлэхээр хуульчилсан. Эдгээр үйлчилгээг цогцоор үзүүлснээр хохирогч, үйлчлүүлэгчид тохиолдсон асуудлыг шийдвэрлэх, асуудлыг даван туулах, аюулгүй орчинд амьдрах, эргэн хэвийн амьдралдаа ороход нь дэмжлэг үзүүлэх чухал үр нөлөөтэй юм.

Тиймээс НЦҮТ/ТХБ-ны үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллагууд үйлчилгээг цогцоор үзүүлэх, өөрсдийн үзүүлэх боломжгүй үйлчилгээнд холбон зуучлах талаар тусгай журмаар зохицуулсан байдаг. Судлаачид НЦҮТ-ийн үзүүлж буй 6 төрлийн болон ТХБ-ны үзүүлж буй 7 төрлийн үйлчилгээг 2019 онтой харьцуулж үнэлэхэд 7.6-гаас 7.9 болж сайжирсан бөгөөд 6 төрлийн үйлчилгээ 2022 онд 0.2-1 нэгж хувиар нэмэгдсэн ээрэг үзүүлэлтийг үзүүлсэн байна. Зөвхөн нийгмийн халамжийн үйлчилгээ 0.2 нэгж хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна. Судлаачдын дүгнэлтээр хүүхэд хамгааллын үйлчилгээний дундаж үзүүлэлт 8.5 болж 2019 оноос 0.9 нэгж хувиар нэмэгдсэн нь хамгийн сайн нэмэгдсэн үзүүлэлт бөгөөд эрх зүйн туслалцаа, холбон зуучлах үйлчилгээнүүд тус бүр 0.7 нэгж хувиар сайжирсан байна.

ЗУРАГ 5.10 НЦҮТ/ТХБ-НЫ ҮЙЛЧИЛГЭЭ, ҮНЭЛГЭЭНИЙ АСУУЛГА, 2019, 2022 ОН

НЦҮТ/ТХБ-даас Өвөрхангай аймгийн ХУД-ийн НЦҮТ-дийн үзүүлж буй үйлчилгээг нийтэд нь, СБД-ийн нэгдсэн эмнэлгийн НЦҮТ-ийн эрхзүйн туслалцааг сайжруулах шаардлагатай гэж гэж үнэлсэн.

НЭГ ЦЭГИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ, ТУРХАМГААЛАХ БАЙРНЫ
НӨХЦӨЛ БАЙДАЛ, УНЭЛГИЙН

V
БҮЛЭГ

ХУСНЭГТ 5.5 НЦҮТ/ ТХБ/-НЫ ҮЙЛЧИЛГЭЭ, ҮНЭЛГЭЭНИЙ АСУУЛГА, 2019,2022 ОН

Н/д	НЦҮТ/ТХБ-ны байршил	Дюүлгүй байдлын хамгаалалт		Эмнэлгийн туслаамж үйлчилгээ		Сэтгэлзүйн үйлчилгээ		Нийгмийн хамжийн үйлчилгээ		Хүүхэд хамгааллын үйлчилгээ		Эрх зүйн туслалцаа		Холбон зуучлах үйлчилгээ	
		2019	2022	2019	2022	2019	2022	2019	2022	2019	2022	2019	2022	2019	2022
1	Завхан	5	9	5	8	5	8	5	8	5	8	5	8	5	8
2	Говь-Алтай	8	1	9	8	9	8	5	5	9	7	8	8	8	8
3	Баян-Өлгий	9	5	9	9	7	9	1	9	8	9	9	9	9	8
4	Ховд	-	9	-	9	-	9	-	9	-	9	-	9	-	9
5	Орхон	-	5	-	9	-	9	-	9	-	9	-	9	-	9
6	Өвөрхангай	9	9	8	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
7	Булган	-	4	-	8	-	8	-	9	-	8	-	7	-	7
8	Баянхонгор	7	9	5	8	8	9	6	9	5	9	6	9	7	9
9	Архангай	9	9	8	7	9	8	7	6	8	9	8	9	8	9
10	Хөвсгөл	8	7	8	7	8	8	8	8	8	8	8	8	8	9
11	Төв	-	8	-	1	-	1	-	5	-	8	-	8	-	8
12	Говьсумбэр	-	5	-	9	-	5	-	5	-	9	-	8	-	7
13	Сэлэнгэ	-	9	-	9	-	7	-	8	-	9	-	9	-	9
14	Сэлэнгэ	-	9	-	9	-	9	-	9	-	9	-	9	-	9
15	Дорнговь	-	5	-	9	-	9	-	9	-	9	-	9	-	9
16	Дорнговь	-	9	-	9	-	9	-	9	-	9	-	9	-	9
17	Дархан-Уул	9	9	9	9	9	9	1	9	9	9	5	9	9	9
18	Өмнөговь	8	9	5	9	7	9	8	1	8	9	8	9	8	9
19	Дорнод	8	9	8	9	8	9	8	1	8	9	8	9	8	9
20	Сүхбаатар	-	8	-	6	-	8	-	7	-	8	-	7	-	7
21	Хэнтий	8	8	8	9	8	8	8	6	8	9	8	9	8	9
Улаанбаатар		1	4	4	2	8	3	7	4	6	4	8	4	8	5
22	Худ.НЦҮТ	8	9	9	9	9	9	6	9	8	9	7	9	8	9
23	ГССҮТ НЦҮТ	-	9	-	7	-	9	-	9	-	9	-	9	-	9
24	БГД ТХБ	-	9	-	9	-	8	-	9	-	9	-	8	-	8
25	ЧД-ийн НЦҮТ	-	9	-	9	-	8	-	9	-	9	-	8	-	9
26	ХЭҮТ ТХБ	-	8	-	8	-	9	-	8	-	8	-	9	-	8
27	НД НЦҮТ	-	5	-	9	-	9	-	5	-	8	-	8	-	8
28	СБД НЭ-ийн НЦҮТ	5	9	9	6	9	5	8	5	8	6	2	6	9	9
29	ШШУХ НЦҮТ	9	9	9	9	8	9	5	8	7	9	9	9	9	9
30	СБД НЦҮТ	-	9	-	6	-	9	-	9	-	9	-	9	-	9
31	Хүүхдийн утас 108	9	8	8	9	8	9	6	9	8	9	7	9	8	9

НЦҮТ/ТХБ-д ажиллаж буй ажилтнуудаас тухайн байранд яаралтай хийх тулгамдсан асуудал байгаа эсэхийг тодруулахад 87.0 хувьд шаардлагатай гэж үзсэн. Эдгээрийг багцалж авч үзвэл НЦҮТ/ТХБ-ны гадна, дотор орчны тохижилт, аюулгүй байдал, мэргэжлийн боловсон хүчин, хүний нөөц, үйл ажиллагаа явуулах санхүүгийн тогтвортой, хүрэлцээтэй байдал, ажилтнуудыг хөгжүүлэх болон байрны бие даасан бүтцийг бий болгох, сайжруулах талаар саналаа илэрхийлснийг Хүснэгт 5.5-д нэгтгэн харууллаа.

ХҮСНЭГТ 5.6 НЦҮТ/ТХБ-НЫ ХИЙХ ШААРДЛАГАТАЙ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА, 2022 ОН

д/д	НЦҮТ, ТХБ-ны байршил	Гадна орчны тохижилт Дотор байрны тохижилт	Мэргэжлийн боловсон хүчин, Хүний нөөц	Үйл ажиллагаа тогтвортой явуулах санхүүжилт	Ажилтнуудыг хөгжүүлэх
1	Завхан		ХНХЯ-аас батлагдсан норматив зардал хүрэлцэгтүй	ХНХЯ-ны журмыг шинэчлэх	Ээлжийн сэтгэлзүйч, Хүний нөөц, цалин
2	Говь-Алтай	Өөрийн байртай болох	Үйлчлүүлэгчдийг аюулгүй байдлыг хамгаалах цагдаагийн хамгаалалт Ажиллагчдын тоог нэмэгдүүлэх		
3	Баян-Өлгий	Насанд хүрэгчдэд зориулсан зардал өгөх	Ажилтнуудын тоог нэмэгдүүлэх	Төсөвт цэвэрлэгээ, халдвартгий-жүүлэлтийн зардал шийдвэрлэх	
4	Ховд		Үйлчлүүлэгчдийг мэргэжлийн сургалтанд хамруулах		Хамтарсан багийн бүрэлдэхүүнийг чадваржуулах
5	Орхон	ТХБ баригдаж байгаа барилгыг хурдан ашиглалтанд оруулах	Нийгмийн ажилтны орон тоог нэмэгдүүлэх, харуул хамгаалалт сайжруулах	Эмэгтэйчүүдэд зориулсан гоо сайхны булан байгуулах	
6	Өвөрхангай	Бохирын шугамд засвар үйлчилгээ хийх	Хүний тоо нэмэгдүүлэх		
7	Булган	Шинэ байрны дотоод тохижилт хийх санхүүжилт	Халуун ус	Ажиллах боловсон хүчний цалин, санхүүжилт	Ажилтнуудын чадахижуулах сургалт
8	Баянхонгор	ХБИ-д зориулсан үйлчилгээний өрөө, бие засах газартай болох, дээврийн засвар хийх			
9	Архангай	Үйл ажиллагааны зардал, төсөв санхүүг нэмэгдүүлэх	Техник тоног төхөөрөмж, цахилгаан бараа		
10	Хөвсгөл	Байрны стандартыг хангаж өргөтгөх, тусдаа шинэ байртай болох	Эмнэлгийн анхан шатны тусламж үзүүлэх хэрэгсэл	Үйлчлүүлэгчдэд зориулсан хөгжлийн үйлчилгээний орчинтой болох	
11	Төв	Камер, цагаан хэрэгсэл	Тогооч, хамгаалагч, нийгмийн ажилтан, сэтгэлзүйч, үйлчлэгч	Гал тогоо, ахуйн цахилгаан хэрэгсэл	Тусгай байртай болох
12	Говьсүмбэр	Засвар үйлчилгээ	Хувцасны нөөц		

д/д	НЦҮТ, ТХБ-ны байршил	Гадна орчны тохижилт Дотор байрны тохижилт	Мэргэжлийн боловсон хүчин, Хүний нөөц	Үйл ажиллагаа тогтвортой явуулах санхүүжилт	Ажилтнуудыг хөгжүүлэх
13	Сэлэнгэ, Мандал	Өөрийн байртай болох	Хүний нөөц, орон тоо дутуу, бүрэн орон тоогоор ажиллах	Цагдаа, эмнэлэгтэй ойр байх	
14	Сэлэнгэ, Сүхбаатар	Хүний нөөц нэмэгдүүлэх, харуул, тоооч, эмч			
15	Дорноговь, Замын-Үүд	Үйлчлүүлэгчдийн мэдээллийг хадгалах цоож, хамгаалалт, нууцлал сайтай савтай болох			
16	Дорноговь, Сайншанд	Харуул хамгаалалтын асуудлыг шийдэх, засварын ажил, гадна тохижилт	Үйлчлэгч, мэргэжлийн нийгмийн ажилтны тоог нэмэгдүүлэх	Хохирогчтой ажиллаж буй ажилтнуудын нийгмийн баталгааг сайжруулах	Тоног төхөөрөмжөөр хангах ХБИ-дэд зориулсан ном
17	Дархан-Уул		Өмгөөллийн туслалцаа	Насанд хүрэгчдэд үйлчилгээ үзүүлэх зардал	Эрхэүйч
18	Өмнөговь	Байрны дээврийн засвар, хүүхдэд тохирсон гадна орчны тохижилт	Онцгой тохиолдолд ээлжээр ажиллаж буй ажилтны цалин хөлсийг нэмэгдүүлэх, урамшуулал олгох	Хүүхдийн тогтоом, амьдрах ухааны сургалт явуулах материал, тоног төхөөрөмж, түүхий эд	
19	Дорнод	Дохиоллын систем суурцуулах, камериийн засвар хийх	Цэвэр усны шугамд холбох		
20	Сүхбаатар	Гадна орчны тохижилт хийх, ерөө тасалгаа нэмж томруулах	Эмч, тоооч	Санхүүжилт нэмэгдүүлэх Сургалтын өрөөг тохижуулах	Өөрийн байртай болох
21	Хэнтий	Эрэгтэй, эмэгтэй бие засах өрөөг иж бүрэн шинэчлэх, тавилгыг солих	Хохирогчтой тулж ажилладаг ажилтнуудын нийгмийн баталгааг хангах	Зориулалтын шинэ байртай болох	
22	ХУД-ийн НЦҮТ	Акталсан байранд үйл ажиллагаа явуулж байгаа тул нүүх			
23	ГССҮТ-ийн НЦҮТ	Стандарт (эр, эм хүүхэд тусдаа өрөөтэй 00 өрөө тусдаа) мөрдөж ажиллах боломжоор хангах	Ажилтнуудаа гадагш сургалтанд хамруулах, ажилтнуудын нийгмийн баталгаа		Мэргэшсэн хүний нөөц
24	БГД-ийн ТХБ	Гаднах талбай хашааг хайслах	Өөрсдийн тусдаа стандарт байртай болох	Орон сууц дунд байрладаг учраас нууцлал алдагдах магадлалтай тул тусдаа байвал сайн	
25	ЧД-ийн НЦҮТ	Гамшгийн үеийн бараж хэрэгсэл	Эмийн сангийн нөөц Хувцас гутлын нөөц	Нөөцийн тогны үүсгэвэр	

д/д	НЦҮТ, ТХБ-ны байршил	Гадна орчны тохижилт Дотор байрны тохижилт	Мэргэжлийн боловсон хүчин, Хүний нөөц	Үйл ажиллагаа тогтвортой явуулах санхүүжилт	Ажилтнуудыг хөгжүүлэх
26	ХЭҮТ-ийн ТХБ	Төрийн байгууллагын дэмжлэг, хамтын ажиллагаа	Тогтвортой санхүүжилт	Төрийн байгууллагын мэргэжилтнүүдийн чадавхийг бэхжүүлэх, хандлагыг өөрчлөх	
27	Налайх НЦҮТ	Боловсон хүчиний ур чадвар дээшлүүлэх	Хүний нөөц	Бүх төрлийн хангамжийн нөөцийг нэмэгдүүлэх	
28	СБД-ийн НЭ-ийн НЦҮТ	Хамгаалах өрөөг тохижуулах	Хүний нөөцийг нэмэгдүүлэх	Санхүүжилтийг шийдэх	Сэтгэлзүйн зөвлөгөөний хэрэглэгдэхүүнийг нэмэгдүүлэх
29	ШШҮХ-ийн НЦҮТ	Халаалтын систем сайжруулах			
30	СБД-ийн НЦҮТ	Дотор засал сэргээх үүднээс нэн тэргүүнд гал тогоо мөөгөнцөртөн эрүүл ахуйн шаардлага хангахгүй байгаа тул бүрэн засвар хийх шаардлагатай.			
31	Хүүхдийн тусламжийн утас 108 ТХБ	18 наасны 1 хүүхэд хөгжлийн бээрхшээлтэй манайд 3 жил болж байгаа удаан хугацаагаар асрамжлах газар байхгүй, Хүүхдийн авьяас чадварыг хөгжүүлэх хэрэглэгдэхүүн			

Эдгээр саналуудыг бодитой ажил хэрэг болгоход НЦҮТ болон ТХБ-дыг харьялж ажиллуулдаг байгууллагуудын удирдлага зохион байгуулалтаас гадна эдгээр төвүүдэд төсөв хуваарилахад оролцдог бүх шатны байгууллага, албан тушаалтнууд анхаарал хандуулах ёстойг илэрхийлж байна. ГБХТтХ-ийн 12.1.6-д “Улсын төсвийн хөрөнгөөр түр хамгаалах байр, нэг цэгийн үйлчилгээний төв байгуулах асуудлыг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцүүлж, шийдвэрлүүлэх” бүрэн эрхийг ГХУСАЗ3-д хамааруулан хуульчилж өгсөн. Хуулийн 12.2.3-д “Орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр түр хамгаалах байр, нэг цэгийн үйлчилгээний төв байгуулах асуудлыг ИТХ-аар хэлэлцүүлж, шийдвэрлүүлэх” эрхийг ГХУСАЗ салбар зөвлөлд олгосон. Аймаг сум, нийслэл, дүүргийн ИТХ “хүн амын тоо, гэр бүлийн хүчирхийллийн гэмт хэрэг, зөрчлийн гаралтыг үндэслэн ТХБ, НЦҮТ байгуулах” бүрэн эрхтэй. Гэвч энэхүү бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхдээ үйл ажиллагаа үр дүнтэй, тогмол, тасралтгүй, батлагдсан хууль, стандарт, журмуудыг хангаж ажиллахуйц зардал, хүний нөөц, хохирогчид үзүүлэх үйлчилгээний зардлыг төсөвтөө суулгаж баталж байх нь ЖСХ-тэй тэмцэх, гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, ГБХТтХ-ийн бодит хэрэгжилтэд чухал үр нөлөөтэй юм.

ДҮГНЭЛТ, ЗӨВЛӨМЖ

Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хууль шинэчлэн батлагдаж, хуулийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааг нарийвчлан зохицуулсан стандарт, журмууд батлагдан хэрэгжиж эхэлснээр НЦҮТ/ТХБ-ны ажиллах, үйлчилгээ үзүүлэх хууль эрх зүйн орчин бүрдэж, ЖСХ-ийн хохирогчийн аюулгүй байдлыг хамгаалах, үйлчилгээ үзүүлэх эрх зүйн орчин сайжирсан байна. Монгол Улсад хамгийн анхны түр хамгаалах байр Улаанбаатар хотод 1995 онд ХЭҮТ-ийн дэргэд байгуулагдаж байсан бол өнөөдөр Монгол Улсын 21 аймаг, б дүүрэгт нийт 17 нэг цэгийн үйлчилгээний төв, 16 түр хамгаалах байр байгуулагдан ажиллаж байна¹². 2018-2020 онд НҮБ-ын Хүн амын сангийн дэмжлэгээр 7 аймаг, 4 дүүрэгт нийт 11 нэг цэгийн үйлчилгээний төвийг байгуулжээ. Үнэлгээнд улсын хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулж буй гэр бүлийн хохирогчдод үйлчилгээ үзүүлэх 31 нэг цэгийн үйлчилгээний төв, түр хамгаалах байрыг хамруулсан ба эдгээр нь 173 ажилтан, 308 ортоогоор үйл ажиллагаа явуулж байна.

Үндэсний статистикийн хорооноос ЖСХ, ГБХ-ийн талаарх иргэдийн мэдлэг хандлага, НЦҮТ/ТХБ-ны иргэдэд үзүүлэх үйлчилгээ, хүчин чадал, нөхцөл байдал гарсан өөрчлөлтийг 2019 оны суурь судалгааны үр дүнтэй харьцуулж үнэлж, дүгнэх, ЖСХ, ГБХ-ийн талаарх иргэдийн дундах мэдлэг мэдээллийн түвшин хэрхэн өөрчлөгдсөнийг өмнөх судалгаатай харьцуулж, дүн шинжилгээ хийж, бодлогын зөвлөмж боловсруулах зорилгоор 21 аймаг, нийслэлийн 6 дүүргийн 5050 хүнийг хамруулан хийж гүйцэтгэлээ. Мөн улсын хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулж буй 31 НЦҮТ болон ТХБ-ны үйл ажиллагаа, үйлчилгээний чанар, хүртээмжийн талаар үнэлгээг хийлээ.

Судалгаанаас гарсан голлох үр дүн болон дүгнэлтэд үндэслэн, цаашид сайжруулах зөвлөмжийг тусгалаа.

ЖЕНДЭРТ СУУРИЛСАН ХҮЧИРХИЙЛЭЛ, ГЭР БУЛИЙН ХҮЧИРХИЙЛЛИЙН ТАЛААРХ ОЙЛГОЛТ, МЭДЛЭГ, ХАНДЛАГА

- Судалгаанд оролцогчид жендэрт суурилсан хүчирхийлэл, гэр бүлийн хүчирхийллийн талаар өөрсдийн мэдлэгийг дундаж буюу дунджаас доогуур гэж үнэлсэн байдал хэвээр хадгалагджээ. Харин 34.2 хувь нь огт мэдэхгүйгээс бага зэрэг ойлголттой хэмээн өөрсдийн мэдлэгээ үнэлсэн байна. Энэ нь 2019 оны судалгаанд оролцогчдын огт мэдэхгүйгээс ойлголт мэдлэг бага зэрэг (23.1-34.2 хувь) нэмэгдсэн байна. Дээрх үзүүлэлтэд хүйсийн ялгаа ажиглагдсангүй.
- Хүчирхийллийн суурь шалтгааны талаар зөв ойлголттой хүмүүсийн тоо нэмэгдэж байна. б хүний нэг нь эрх мэдлийн тэнцвэргүй байдал (17 хувь), тэгш бус байдал (12.4 хувь), уламжлалт ёс заншил, итгэл үнэмшил (12.4 хувь) гэж хариулсан нь 2019 оны судалгааны дүнгээс тус бүр 11.0 хувиар ахисан үзүүлэлтээс харвал энэ асуудлын талаар зөв ойлголттой хүмүүсийн тоо нэмэгдэж байгаа эерэг дүр зураг ажиглагдаж байна.
- Гэвч нийтлэг байдлаар хүчирхийллийн суурь шалтгааныг архидалт, ядуурал гэж үзсэн хэвээр байна. Судалгаанд оролцогчид жендэрт суурилсан хүчирхийлэл, гэр бүлийн хүчирхийллийн суурь шалтгааныг 5 хүний 4 нь архидалт гэж үзсэн бөгөөд хүчирхийлэл үйлдэгдэхэд үзүүлж буй нөлөөлөгч хүчин зүйл гэж 78.0 хувь адил хэмжээнд үзэж, ядуурал (50.0 хувь), хувийн амьдралын болон санхүүгийн байдлын улмаас үүссэн стресс (48.1 хувь) мансууруулах бодисын хэрэглээ зэрэг нь нөлөөлөгч хүчин зүйл болж байгааг дурдсанаас хараход одоог хүртэл хүмүүсийн дунд хүчирхийллийн суурь шалтгааны талаарх зөв ойлголт тогтох чадаагүйг харуулж байна.
- Жендерт суурилсан хүчирхийлэл, гэр бүлийн хүчирхийлэл хүний эрхийн зөрчил гэдгийг хулээн зөвшөөрцгөөж байна. ЖСХ болон ГБХ-ийг хүний эрхийн зөрчил “мөн” гэж 95.3 хувь нь хариулсан байгаа нь өмнөх судалгаанаас дэвшилттэй ойлголт бий болсон байгаа нь харагдаж байна. ГБХ, ЖСХ-ийг хүний эрхийн зөрчил, гэмт хэрэг гэж үзэхэд хүйсийн хамааралгүй байна.

¹² ХНХЯ-ны тоо мэдээ, 2022 оны 12 сар

- ЖСХ, гэр бүлийн хүчирхийллийн талаар олон нийтийн мэдлэг ойлголт нэмэгдэж байгаа эерэг хандлага бий болсон байна. ЖСХ болон ГБХ-ийг хүний эрхийн зөрчил "Биш" эсвэл "Сайн мэдэхгүй байна" гэсэн хариулт 19.1 хувиас 4.6 хувь хуртэл буурсан нь Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хууль, хүний эрхийн талаарх ойлголтууд, холбогдох бусад хууль тогтоомжийн талаар олон нийтэд сайн сурталчилсантай холбоотой гэж үзэж болохоор байна. Хоёр жилийн хугацаанд иргэдийн ЖСХ болон ГБХ-ийн гэмт хэргийн мөн чанар, хүний эрхийн ойлголтын талаарх иргэдийн мэдлэг тодорхой хэмжээнд нэмэгдсэн байгаагаас хараад тогтмол сургалт, сурталчилгааг зохион байгуулж байх хэрэгтэйг харуулж байна.
- ЖСХ болон гэр бүлийн хүчирхийллийн хохирогч хүүхэд гэж үзсэн хүний тоо нэмэгдсэн байна. ЖСХ, гэр бүлийн хүчирхийллийн хохирогч хэн байж болох талаарх асуулгад олон сонголттойгоор хариултыг авсан ба судалгаанд оролцогчдын 50.3 хувь нь төрсөн хүүхэд гэж үзсэн бол 35.5хувь дагавар, үрчилж авсан хүүхэд, (33 хувь) эхнэр хохирдог гэж үзжээ. Энэ мэдээллийг 2019 оны судалгаатай харьцуулж үзэхэд хамгийн гол хохирогч нь хүүхэд гэж үзсэн тоо 31.3 хувиар нэмэгдсэн нь нийгэмд хүүхдийн эсрэг хүчирхийллийн гэмт хэрэг нэмэгдэж байгаа, түүний талаарх мэдээлэл олон нийтийн сүлжээ болон хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр их гардаг болсонтой холбоотой гэж үзэж болохоор байна. Түүнчлэн ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн, ЛГБТ иргэд ЖСХ, гэр бүлийн хүчирхийллийн хохирогч болж байгаа талаар хариулт өгсөн.
- ЖСХ, ГБХ нь гэмт хэрэг мөн гэж үзэх иргэдийн тоо 89-94 хувь хуртэл нэмэгдсэн байна. ЖСХ болон гэр бүлийн хүчирхийллийг гэмт хэрэг биш, эсвэл сайн мэдэхгүй байна гэсэн хариултуудад 35-64 насны иргэд зонхилж байгаад анхаарлаа хандуулж, энэ насны бүлгийнхэнд чиглэсэн хуулийн сурталчилгааг нэмэгдүүлэх шаардлагатай байна. УСХ-ны Гэр бүлийн хүчирхийллийн статистик¹³ мэдээгээр хохирогчдын 36.6 хувь нь 30-39 насны, 27.4 хувь нь 18-29 насны иргэд байгаа ба хүчирхийлэл үйлдэгчдийн 44.0 хувь нь 30-39 насны, 23.5 хувь нь 40-49 насны иргэд байгаа нь энэ насны иргэдэд мэдлэг ойлголтыг нэмэгдүүлэх хэрэгцээтэй байгааг дахин харуулж байна.
- Олон нийт рүү чиглэсэн урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагаанд эрэгтэйчүүдийг татан оролцуулахад анхаарах шаардлагатай байна. Судалгаанд хамрагдсан иргэдийн 10.8 хувь нь хамтарсан баг, ТББ-аас зохион байгуулсан олон нийтийн болон дэмжих бүлгийн үйл ажиллагаанд оролцож байсан ба тэдний 30.7 хувь нь эрэгтэй, 69.3 хувь эмэгтэй байгаагаас хараад эмэгтэйчүүд энэ асуудалд илүү их ач холбогдол өгч оролцож байгаа нь харагдаж байна. Тиймээс эрэгтэйчүүдийг энэ үйл ажиллагаанд татан оролцуулах талаар анхаарлаа хандуулах шаардлагатай байна.
- ЖСХ-ийн хэвшмэл ойлголт хадгалагдаар байна. ЖСХ болон гэр бүлийн хүчирхийллийн гол буруутан нь эмэгтэйчүүд өөрсдөө байдаг гэдэгтэй 82.0 хувь нь санал нийлэхгүй байгаа ба эхнэр буруу зүйл хийвэл нөхөр нь зодож, зэмлэж, шийтгэж болохгүй гэж 95.5 хувь нь үзсэн бол сайн эхнэр санал нийлэхгүй байсан ч нөхрийнхөө саналыг дэмжих ёстой (35.2 хувь), эхнэр буруу зүйл хийвэл нөхөр нь зодож, зэмлэж шийтгэж болохгүй (95.5 хувь) гэж үзсэн. Харин нийт оролцогчдын 37.0 хувь нь буюу гурван хүн тутмын нэг нь хүчирхийллийг тэвчсэнээр гэр бүлээ аварч, хүүхдүүдээ өнчрүүлэхгүй байж чадна гэдэгтэй санал нийлсэн бол тэдний 31.5 хувь нь эмэгтэйчүүд, 45.6 хувь нь эрэгтэйчүүд байна.
- ЖСХ болон ГБХ-ийн талаарх хэвшмэл буруу ойлголттой санал нийлж буй байдал харилцан адилгүй өөрчлөгдсөн байна. 2019 онтой харьцуулахад эхнэр буруу зүйл хийвэл нөхөр нь зэмлэж, зодож, шийтгэж болно гэж үзэх иргэдийн тоо 1.4 нэгж хувиар, гол буруутан нь эмэгтэйчүүд өөрсдөө байдаг гэсэн хариулт 2.5 нэгж хувиар буурсан зэрэг эерэг үр дүнг харуулсан байна. Гэвч хүчирхийллийг тэвчсэнээр гэр бүлээ аварч, хүүхдээ өнчрүүлэхгүй гэж үзэх хандлага 10.4 хувь, сайн эхнэр

¹³ https://www.1212.mn/BookLibraryDownload.ashx?url=domestic-violence_2020.pdf&lh=Mn

санал нийлэхгүй ч нөхрийнхөө саналыг дэмжих ёстой гэсэн хариулт 8 хувь, зарим тохиолдолд хүчирхийллийг тэвчих ёстой гэсэн хариулт 4.9 хувиар тус тус нэмэгдсэн байгаа нь анхаарал татаж байна. Тиймээс хэвшмэл ойлголтыг халах, ЖСХ болон ГБХ-ийн суурь шалтгаан, түүнд нөлөөлдөг хүчин зүйлс, үр дагавар, хор уршгийн талаар олон төрлийн сургалт, сурталчилгаа, мэдээллийг нийгмийн бүх бүлгүүдэд зориулан, тасралтгүйгээр явуулах хэрэгцээ, шаардлага байгааг харуулж байна.

- ЖСХ, ГБХ-ийн суурь шалтгаан, хэвшмэл ойлголтууд, хэрхэн урьдчилан сэргийлэх талаар мэдээлэл сурталчилгаа явагдаж байгаа ч боловсролын бүх систем болон нийгмийн бүх бүлгүүдэд хэвшмэл ойлголтыг хүлээн зөвшөөрөхгүй байх мэдээлэл, сургалт, сурталчилгааг тасралтгүй, тогтвортой байдлаар хүргэх талаарх үйл ажиллагааг өргөжүүлэх шаардлагатай байгааг харуулж байна.
- ЖСХ болон гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэхэд эрэгтэй хүн, нөхөр нь голчлон үйлдэж байгааг хүйсийн ялгаваргүйгээр хариулсан байгаагаас харахад эрэгтэйчүүдийн зан үйл, гэр бүлд гүйцэтгэх үүрэг хариуцлага, гэр бүлийн боловсрол, ЖСХ болон гэр бүлийн хүчирхийллийн талаарх ойлголт, мэдлэг нэмэгдүүлэх сургалтыг боловсролын болон нийгмийн харилцааны бүх шатанд тасралтгүйгээр зааж сургах хэрэгцээ шаардлага байгааг харуулж байна.
- Дээрх судалгааны үр дүнгээс харахад бид бага наснаас нь эхлэн хүүхдийн боловсролд, ялангуяа хөвгүүдийг орхигдуулахгүйгээр харилцаа, хүний эрх, асуудал шийдвэрлэх чадварт сургах, зөрчилдөөн маргааныг хүчирхийллийн бус аргаар шийдвэрлэх, гэрлэх наснаас эхлэн гэр бүлийн боловсрол олгох сургалтууд, залуу эцэг эхчүүдэд хүүхдээ эерэг аргаар хүмүүжүүлэх, хүчирхийллийн бус аргыг хэрэглэх, харилцаа, зөрчилдөөнийг шийдвэрлэх зөвлөгөө зэрэг ажлуудыг нэгдсэн хөтөлбөр, зохион байгуулалттайгаар, шаталсан хэлбэрээр нэн даруй боломжтой бүх сувгуудаар хийж эхлүүлэх нь хүчирхийллийг бууруулах, таслан зогсооход чухал үр нөлөөтэй юм.
- Хамгийн чухал нь урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагаа нь тасралтгүй, залгамж шинж чанартай, тогтмол явагдсанаар үр дүн эерэг нөлөө үзүүлдэг тул урт, богино хугацааны стратеги, төлөвлөгөө гарган хэрэгжүүлэх нь чухлаар тавигдаж байна.

ОЛОН НИЙТИЙН МЭДЛЭГ ОЙЛГОЛТ, ХАНДЛАГАД ГАРСАН ӨӨРЧЛӨЛТ

- Хүчирхийлэлд өртсөн иргэдийн боловсролын түвшин төдийлөн ялгаатай биш байгаа нь анхаарал татаж байна. Судалгаанд оролцогдоос ЖСХ болон гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртөж байсан эсэхийг тодруулахад 16.2 хувь нь өртөж байсан ба эмэгтэйчүүд илүү өртсөн гэж хариулсан.
- Нэг цэгийн үйлчилгээний төвд хандан очсон 10 хүн тутмын 6 нь 25-54 насыхан зонхилж байна. Тухайн хүний оршин суугаа газарт Нэг цэгийн үйлчилгээний төв байдаг талаар судалгаанд оролцогчид 27.7 хувь нь мэддэг бөгөөд үүнд хүйсийн ялгаатай байдал ажиглагдаагүй, 35-44 насыхан хамгийн илүү (31.6 хувь) мэдэж байна.
- НЦҮТ болон туслалцаа авах боломжуудын талаарх мэдээллийн хүртээмжийг хөдөөд нэмэгдүүлэх шаардлагатай байна. НЦҮТ-ийг мэдэх иргэдийг байршилаар авч үзвэл аймгийн төвд хамгийн илүү (36.2 хувь), харин мэдэхгүй иргэд хөдөөд хамгийн өндөр 82.5 хувь байна. НЦҮТ-д очиж байсан иргэдийн 46.2 хувь нь нийслэлд, 38.7 хувь нь аймгийн төвд, 13.2 хувь нь сумын төвд, 1.9 хувь нь хөдөөд байна. Эндээс үйлчилгээг орон нутагт түгээн дэлгэрүүлэх, сурталчлах шаардлагатай байгааг харуулж байна. Амьдралн сууж буй байршил, орчин үйлчилгээ авахад тодорхой хэмжээнд нөлөө үзүүлж байна гэж үзэж болохоор байна.
- НЦҮТ болон ТХБ-аар үйлчлүүлэгчдэд үзүүлэх үйлчилгээнд дэвшил гарсан байна. 2019 онд НЦҮТ болон ТХБ-аар үйлчлүүлэгчдийн 52.7 хувь нь хүссэн үйлчилгээгээ авч байсан бол 2022 онд 1.8 дахин нэмэгдэж, 95.0 хувь нь хүссэн үйлчилгээгээ авч чадсан

байна. Тиймээс үйлчилгээг тогтмолжуулах, чанар, хүртээмжийг жигд дээшлүүлэхэд илүү анхаарал хандуулах хэрэгцээ бий болсон байна.

НЭГ ЦЭГИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТӨВ, ТҮР ХАМГААЛАХ БАЙРААР ҮЙЛЧЛҮҮЛСЭН ИРГЭДИЙН СЭТГЭЛ ХАНАМЖ

- Мэдээллийн авч буй эх үүсвэрүүд харилцан адилгүй, мэдээллийн хүртээмж, хүрэлцээнээс шалтгаалан өөр байгаад үндэслэн олон нийтэд зориулсан мэдээлэл сурталчилгааг явуулбал илүү оновчтой, хүртээмжтэй байх боломжтой. НЦҮТ/ТХБ-ны талаарх мэдээллийг ажлынхан, бусад танил (26.2 хувь), найз нөхөд (16.7 хувь) телевиз (15.3 хувь), олон нийтэд зориулсан арга хэмжээнээс (12.4 хувь) мэдээллийг анх авсан байна. Мэдээллийг ямар эх үүсвэрээс анх авч байгааг байршилаар авч үзэхэд аймаг, сумын төвд амьдарч байгаа иргэдийн 3 хүн тутмын нэг нь ажлынхан болон танил хүмүүсээс, хөдөө амьдарч байгаа иргэдийн 29.3 хувь, нийслэлийнхний 5 хүний нэг нь телевизээр мэдээлэл авч байна.
- НЦҮТ-өөс үйлчилгээ авсан иргэдийн 92.0 хувь нь эмэгтэйчүүд, 8.0 хувь нь эрэгтэйчүүд байна. Нэмэлт судалгаанд оролцогчдын 18.3 хувь (n=101) нь НЦҮТ-өөр үйлчлүүлж байсан ба аймгийн төвөөс оролцогчдын 5 хүний нэг (22.1 хувь), сумын төвөөс оролцогчдын 16.7 хувь үйлчилгээ авсан бол нийслэлд 13.6 хувь байсан бол хөдөөд 3.0 хувь байна.
- НЦҮТ-өөр үйлчлүүлэгчдийн 95 хувь нь хүсч очсон үйлчилгээгээ бүрэн авч чадсан байна. НЦҮТ-д ирээд хамгаалалтын (36.6 хувь), сэтгэлзүйн зөвлөгөө (13.0 хувь), эрүүл мэндийн (3.0 хувь) болон хууль зүйн туслалцаа (5.0 хувь)-г дангаар болон хамтатган (42.4 хувь) авчээ.

НЦҮТ БОЛОН ТХБ-ААР ҮЙЛЧЛҮҮЛСЭН ИРГЭДИЙН СЭТГЭЛ ХАНАМЖ

- НЦҮТ-ийн үйлчилгээ үзүүлэгчдийн хандлага, харилцааг сайн, маш сайн гэж 81.3 хувь нь үнэлгээ өгсөн нь 2019 оныхоос 2 дахин нэмэгдсэн эерэг үр дүнг харуулсан байна. Олон удаагийн сургалт, сурталчилгааны үр дүнд НЦҮТ болон ТХБ-д ажиллагсдын харьцаа хандлагад бодит өөрчлөлт гарсан гэж үзэж болохоор байна. 2019 онд дунд зэрэг гэсэн үнэлгээг голчлон өгч байсан бол 2022 онд 5 хүний 4 нь сайн, маш сайн гэж үнэлсэн байна.
- 2019 онтой харьцуулахад үйлчилгээ үзүүлэгчдийн мэдлэг, туршлага 1,8 дахин өссөн үр дүнг үзүүлж байна. НЦҮТ болон ТХБ-д үйлчилгээ үзүүлэгчдийн мэдлэг туршлагыг сайн, маш сайн гэж 77.6хувь нь үзэж дундаас доош нэг ч үнэлээгүй нь эерэг үзүүлэлт юм.
- НЦҮТ болон ТХБ үйлчилгээний чанарыг 74.0 хувь нь сайн, маш сайн гэж үзсэн ба мөн дундаас дээш оноонуудаар үнэлжээ. Энэ нь 2019 онтой харьцуулахад үйлчилгээний чанар 1.9 дахин нэмэгдсэн эерэг үзүүлэлтийг харуулж байна. Үнэлгээний үр дүнгээс харвал үйлчлүүлэгчид чанартай үйлчилгээ авах боломж нэмэгдсэн байна.
- НЦҮТ болон ТХБ-ны тохижилтыг 4 хүн тутмын 3 гурав нь буюу 75.0 хувь нь сайн маш сайн гэж үнэлсэн бол 5.2 хувь нь тохижилт тааруу, муу байсан гэж гэж үзсэн байна. Байрнуудын тохижилт 2019 онтой харьцуулахад 2 дахин сайжирч, илүү тохь тухтай орчинд үйлчилгээ үзүүлэх боломжтой болсон байна.
- НЦҮТ болон ТХБ-дын нууцлал, аюулгүй байдлыг 86.5 хувь нь сайн, маш сайн гэж үнэлсэн ба 1.0 хувь бусад нь дундаас дээш үнэлгээ өгсөн нь хамгаалалт, нууцлал сайн байгааг илэрхийлсэн сайн үзүүлэлт юм. Энэ нь 2019 онтой харьцуулахад 2.1 дахин нэмэгдсэн маш сайн, эерэг үр дүнг харуулж байна.
- Судалгаанд оролцогчид НЦҮТ/ТХБ-дын давуу тал нь их гэж 81.3 хувь үзсэн ба сул тал их хариулсан иргэдийн 15-24 насны болон 75 түүнээс дээш настай эмэгтэй (2.1

хувь), 45-54 насны (1 хувь) эрэгтэй байна. НЦҮТ болон ТХБ-аас үйлчилгээ авсан 3 хүн тутмын хоёрынх (64.5 хувь) нь амьдралд эерэг өөрчлөлт гарсан бол 3 хүн тутмын нэг нь ямар нэг өөрчлөлт гараагүй гэж үзсэн.

- Олон нийтэд чиглэсэн кампанит ажил, сурталчилгаа үр дүнгээ үзүүлж байна. ЖСХ болон ГБХ-ээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр явуулсан кампанит ажлуудын сурталчилгааны материалаас сонгож авсан зурагт хуудсыг үзүүлэн асуухад 71.6 хувь ямар нэгэн мэдээллийн хэрэгслээс болон олон нийтэд зориулсан арга хэмжээнээс олж харсан байна. Иргэдийн 23 хувь (n=1158) телевизээр, 20.6 хувь (n=1038) нь интернэтээр, 5.0 хувь (n=255) нь зурагт хуудаснаас мэдээлэл авсан бол 3.2 хувь (n=160) нь олон нийтэд зориулсан арга хэмжээнээс мэдээлэл авчээ. Төв суурин газар амьдарч байгаа хүмүүс интернэт болон телевизээс мэдээллийг түлхүү авч байгаа бол хөдөөд амьдарч байгаа иргэд телевизээс (30.5 хувь) голдуу мэдээлэл авч байгаа тул урьдчилан сэргийлэх, мэдээлэл сурталчилгааны үйл ажиллагааг зохион байгуулахдаа анхаарч үзэх нь мэдээллийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэхэд илүү үр дүнтэй.

НЭГ ЦЭГИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТӨВ, ТҮР ХАМГААЛАХ БАЙРНЫ ҮНЭЛГЭЭ

- НЦҮТ/ТХБ-ны тоо нэмэгдэж, илүү олон үйлчлүүлэгчдэд хүрч ажиллажээ. 2019 онтой харьцуулахад нэг цэгийн үйлчилгээний төв болон түр хамгаалах байрнуудын тоо, хүчин чадал 2 дахин нэмэгдэж, үйлчлүүлэгчдийн тоо 21 хувиар тус тус нэмэгдсэн эерэг үр дүн гарсан байна. НЦҮТ-ийн үзүүлж буй б төрлийн болон ТХБ-ны үзүүлж буй 7 төрлийн үйлчилгээг 2019 онтой харьцуулж үнэлэхэд 7.6-7.9 болж сайжирсан бөгөөд нийгмийн халамжийн үйлчилгээнээс бусад б төрлийн үйлчилгээ 0.2-1.0 нэгж хувиар нэмэгдсэн эерэг үзүүлэлтийг үзүүлсэн байна. Үүн дотор хүүхэд хамгааллын үйлчилгээ хамгийн сайн сайжирсан гэж үзжээ.
- Үйлчлүүлэгчдийн дийлэнх нь хүүхэд, эмэгтэйчүүд байна. 2022 онд үйлчлүүлэгчдийн 33.0 хувь нь насанд хүрэгчид байсны 10 хүний 9 нь эмэгтэйчүүд, 9.5 хувь нь эрэгтэйчүүд байсан бол үйлчлүүлсэн 3 хүн тутмын 2 нь насанд хүрээгүй хүүхэд байна. Үйлчилгээ авсан эрэгтэйчүүдийн 90.0 хувь нь нийслэлд хандаж үйлчилгээ авсны дийлэнх нь ГССҮТ-ийн дэргэдэх НЦҮТ-д хандсан байна.
- Орон нутаг, нийслэл дэх ГБХЗГ-ыг тушиглэсэн НЦҮТ\ТХБ-үүд нь ихэвчлэн хүүхдэд үйлчилгээ үзүүлэхэд чиглэсэн байна. НЦҮТ\ТХБ-аар үйлчлүүлсэн хүүхдүүдэд хүйсийн онцлох ялгаа харагдахгүй байгаа ба 55.6хувь нь эмэгтэй, 44.4хувь эрэгтэй хүүхэд байсан. Тиймээс урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааг хүйс харгалзахгүй зохион байгуулах нь илүү үр дүнтэй юм.
- Орон нутгаас иргэд НЦҮТ болон ТХБ-д үйлчилгээ авах нь цөөн байна. Нийслэлд байршилтай НЦҮТ\ТХБ-үүд орон нутгаас 2.5 дахин их хүнд үйлчилгээ үзүүлж байна. Нийслэл, орон нутгуудад үйлчлүүлэгчдийн тоо, ажлын ачаалал харилцан адилгүй байгаа нь орон нутгийн иргэд мэдээлэл хомс, үйлчилгээ авах боломж нь хязгаарлагдмал байна уу? эсвэл үйлчилгээ нь орон нутгийн иргэдэд тохиромжтой хэлбэрээр очиж чадах буй эсэх талаар нарийвчилсан судалгаа хийж үзэж, шаардлагатай байршилд хүний нөөц, ажиллах боломжийг нэмэгдүүлэх, зохион байгуулалтын өөр арга замуудыг судлан нэвтрүүлэх боломжийг төлөвлөхөд чухал ач холбогдолтой болно.
- НЦҮТ болон ТХБ-дын журамд үзүүлэх үйлчилгээний хүрээ, ялгааг тусгаж өгөх шаардлага бий болсон байна. Хуульд зааснаар ТХБ нь 7 төрлийн үйлчилгээг, НЦҮТ нь 6 төрлийн үйлчилгээг үзүүлэхээр хуульчилсан боловч бодит байдалд ТХБ болон НЦҮТ-ийн үзүүлж буй үйлчилгээ төдийлөн ялгаатай биш, ТХБ болон НЦҮТ-дэд ижил үйлчилгээ үзүүлэхээр хуульчилж өгсөн, журмуудад тодорхой зааг ялгааг сайн тусгаж өгөөгүйтэй холбоотой байна. Тиймээс НЦҮТ болон ТХБ-ны үйлчилгээний зааг ялгааг

илүү тодорхой болгож, журмуудад ойлгомжтойгоор тусгах зэргээр бодлогын өөрчлөлт хийх шаардлагатай байна.

- Стандартыг мөрдөж ажиллах, нэгдсэн удирдлага, зохион байгуулалтаар хангаж, үр дүнд хяналт үнэлгээ хийх хэрэгцээ бий болсон байна. НЦҮТ\ТХБ-ны 61.3 хувь нь аймаг, дүүргийн Гэр бүл хүүхэд залуучуудын газарт, 19.4 хувь нь Цагдаагийн газар, хэлтсийн дэргэд, 13.0 хувь нь нэгдсэн болон шүүх, гэмтлийн эмнэлэгт тус тус харьяалагдаж байгаа бол 6.5 хувь нь ТББ-ын дэргэд ажиллаж байгаа нь үйлчилгээний олон хэлбэрийг харуулж байгаа сайн талтай юм. Гэвч стандарт, журмуудын хэрэгжилтийг хангах, төсөв санхүү, мэргэшсэн хүний нөөц, байрны бүтэц, зохион байгуулалт, аюулгүй байдлын хамгаалалт, ажиллах орчин зэргийг нэгдсэн удирдлага, зохион байгуулалтаар хангах, хяналт үнэлгээ хийхэд хүндрэлтэй байна. Харьяалж буй байгууллага тус бүрт өөрийн ажлын онцлогоос шалтгаалсан дүрэм журмууд үйлчилдэг нь ажилтнуудад болон үйлчлүүлэгчдэд ойлгомжгүй, хүндрэлтэй байдлыг бий болгож байгаа тул үүнийг зохицуулах шаардлага бий болсон байна.
- Үйлчилгээг ЖСХ-ийн хохирогчийн хэрэгцээнд нийцуулэн төрөлжүүлэх, хэрэгцээ шаардлагад үндэслэн зохицуулалтын уян хатан механизмыг бий болгох хэрэгцээ бий болсон байна. Хохирогчийн хэрэгцээ шаардлагыг харгалзан төрөлжсөн түр хамгаалах байр байгуулж болохоор журамд зааж өгсөн ч одоогийн байдлаар төрөлжсөн түр хамгаалах байр байгуулагдаагүй байгаа ба хэрэгцээ шаардлагад тулгуурлан шинээр НЦҮТ/ТХБ-ыг нээх, шаардлагагүй болсон байрыг хааж, үйл ажиллагааны чиглэлийг өөрчлөх, үйлчлүүлэгчийн өвөрмөц хэрэгцээг харгалзан үзэж төрөлжүүлэн байгуулах боломжийг бий болгох гэх мэт уян хатан зохицуулалтын арга хэлбэрүүдийг санал болгосон механизм үгүйлэгдэж байна.
- Ажлын ачааллыг тэнцвэржүүлж, хүний нөөцийг зөв хуваарилах, зарим НЦҮТ/ТХБ-ыг өргөтгөх, ажилтнуудын тогтвортой байдалд анхаарах шаардлага тулгарсан байна. Хамгийн их ачаалалтай, олон үйлчлүүлэгч хүлээж авсан нь ГССҮТ-ийг түшиглэсэн НЦҮТ бөгөөд 1 ажилтанд дунджаар 215 үйлчлүүлэгч, Булган аймгийн ТХБ-ны ажилтан 60, 108-ын Хүүхдийн тусlamжийн утасны түр хамгаалах байрны ажилтан 49 хүүхдэд үйлчилгээ үзүүлсэн бол зарим ТХБ нэг жилд 2-4 үйлчлүүлэгчид туслалцаа үзүүлжээ. оногдож байна. Ажлын ачаалал тэнцвэргүй байх нь ажлаас халшрах хам шинж болон ажилтнууд хийж байгаа ажилдаа дургүйцэх, ядрах, дархлаа суррах зэрэг сөрөг үр дагавартайгаас гадна үйлчлүүлэгчид очих үйлчилгээний чанар, хүртээмж, харилцааны асуудал ч энд давхар хөндөгдөх юм. Тиймээс ажлын ачааллын зохист хэмжээг тогтоох, үйлчилгээг зөв зохион байгуулах, ажлын байрыг өргөтгөх, шаардлагагүйг хаах, хүний нөөцийг зөв хэлбэрээр хуваарилж ажиллуулах нь чухал байна.
- НЦҮТ болон ТХБ-ын санхүүгийн тогтвортой эх үүсвэрээр хангах НЦҮТ болон ТХБ-ыг хувьсах зардлаар санхүүжүүлэхээр хууль болон журамд нь тусгаж өгсөн боловч хэрэгжилт хангалтгүй, байгаагаас хүндрэл үүсч байна. Ялангуяа өөр өөр байгууллагуудад харьяалагддаг тул нэгдсэн төсөв байхгүйгээс үйлчилгээний чанар, хүртээмж харилцан адилгүй болох эрсдэлтэй тул үйлчилгээг хариуцаж буй байгууллагын төсөвт тусгайлан гэр бүлийн болон бэлгийн хүчирхийллийн хохирогчдод үйлчилгээ үзүүлэх төсвийн багцыг баталж, мөрдүүлдэг байхаар хууль болон журамд өөрчлөлт оруулах шаардлагатай.

ХАВСРАЛТ А

Түүврийн зохиомж

Нэг цэгийн үйлчилгээний ТӨВ/TYP хамгаалах байраар үйлчлүүлэгчдийн сэтгэл ханамж болон олон нийтийн мэдлэг ойлголт хандлагыг үнэлэх судалгаа нь өрхөд суурилсан судалгаа юм. Тус судалгааны 2019 оны үр дүнг үндэсний түвшинд хангалттай төлөөлөлтэй байхаар түүврийн хэмжээг тогтоосны адил 5000 хүнийг хамруулна.

Түүврийн хэмжээг тооцоход 2021 оны жилийн эцсийн суурин хүн амын мэдээллийг хүрээ болгон ашигласан. Судалгаанд шаардлагатай түүврийн хэмжээг тогтоохдоо “НЦҮТ болон ТХБ-ны талаар мэддэг бөгөөд очиж үйлчлүүлж байсан” гэсэн үзүүлэлтийг тухайн судалгааны үндсэн түлхүүр үзүүлэлт болгон хэрэглэсэн.

Түүврийн хэмжээг тодорхойлох

Тодорхой нэг нутаг дэвсгэр эсвэл хүн амын тодорхой бүлгийн хувьд 2 үе шаттай түүвэр судалгааны түүврийн хэмжээг дараах томьёоллын дагуу тооцно. Үүнд:

$$n = \frac{Z^2 \times P_0 \times (1 - P_0)}{e^2} * \text{deff} rr \quad (1)$$

Z = хүсэж буй ач холбогдлын түвшинг тодорхойлсон статистик утга

P_0 = түлхүүр үзүүлэлтийн тооцоо (хувийн жин)

e = алдааны хязгаар

rr =асуулгад хариулахгүй байх байдлаар засварлагч

Дээрх томьёоллын дагуу түүврийн хэмжээг тодорхойлохын тулд эхлээд өгөгдсөн хувьсагчдын утгыг тодорхойлно. Үүнд:

Z – 95 хувийн ач холбогдолын түвшин дэх т статистикийн тархалтын утга **1.96**

P_0 – түлхүүр үзүүлэлтийн хувийн жин. (Өмнөх судалгааны үр дүнгээр =**0.054**)

e – таамаглаж байгаа алдааны хязгаарыг аль болох бага хэмжээтэйгээр авах бөгөөд практикт 5-15 хувийн харьцангуй алдаатай байхад судалгааны үр дүнг ашиглаж болдог. (Бидний тохиолдолд таамаглаж байгаа харьцангуй алдаа 12.2% буюу абсолют алдаа **0.0033**)

deff – Бид **2.0**-той тэнцүү байна гэж таамагласан (Хоёр шатат түүвэр судалгааны хувьд ихэвчлэн 2-оор авдаг).

rr – судалгаанд 10 хүн тутмын нэг нь буюу 10 хувь нь ямар нэгэн шалтгаанаар хариулахгүй байна гэж үзсэн. Тэгвэл $rr = 1.1$ болно.

Хувьсагчдын утгыг дээрх байдлаар тодорхойлж, түүврийн хэмжээг тооцоход ойролцоогоор 5024 болж байна.

Аймгийн төвүүд болон Улаанбаатар хотын төвийн б дүүргээр үр дүн гаргах ба аймаг/дүүрэг-т тэгш хуваарилалтын аргаар түүврийн хуваарилалтыг гүйцэтгэсэн.

Нэг түүврийн анхан шатны нэгж (ТАШН)-ээс 20 өрх сонгоно гэж үзэн түүврийн хэмжээг 5180 болгож тэгшигтгэсэн.

ХҮСНЭГТ 1: СУДАЛГААНД ХАМРАГДАХ ӨРХИЙН ТОО, ТАШН-ИЙН ТОО, АЙМАГ/ДҮҮРГЭЭР

	Өрхийн тоо	ТАШН-ийн тоо	Судалгаанд хамрагдалтын жин
Завхан	160	8	0.9
Говь-Алтай	160	8	0.9
Баян-Өлгий	160	8	0.9
Ховд	160	8	0.9
Увс	160	8	0.9
Орхон	160	8	0.9
Өвөрхангай	160	8	0.9
Булган	160	8	0.9
Баянхонгор	160	8	0.9
Архангай	160	8	0.9
Хөвсгөл	160	8	0.9
Төв	160	8	0.9
Говьсүмбэр	160	8	0.9
Сэлэнгэ	160	8	0.9
Дорноговь	160	8	0.9
Дархан-Уул	160	8	0.9
Өмнөговь	160	8	0.9
Дундговь	160	8	0.9
Дорнод	160	8	0.9
Сүхбаатар	160	8	0.9
Хэнтий	160	8	0.9
Улаанбаатар	1820	91	0.9
ББН	260	13	0.9
Баянгол	260	13	0.9
Баянзүрх	260	13	0.9
Сонгинохайрхан	260	13	0.9
Сүхбаатар	260	13	0.9
Хан-Уул	260	13	0.9
Чингэлтэй	260	13	0.9
Нийт	5180	259	0.9

Түүврийн үе шат

Судалгаанд хамрагдах өрхүүдийг сонгохдоо судалгаа зохион байгуулах зарчимд үндэслэх ба энгийн санамсаргүй магадлалт түүврийн аргыг ашиглана. Үүнд:

- 1-р шат: Түүврийн анхан шатны нэгж (ТАШН)-ийг энгийн санамсаргүй аргаар сонгоно.
- 2-р шат: ТАШН бүрээс судалгаанд хамрагдах өрхийг энгийн санамсаргүй түүврийн аргаар сонгоно. Нэг ТАШН-ээс 20 өрхийг сонгож судалгаанд хамруулна.

Улаанбаатар хотын хувьд хэсэг, аймгийн хувьд баг ТАШН болно. ТАШН-ийг сонгоход өрх, хүн амын 2021 оны жилийн эцсийн мэдээллийг ашиглана.

Түүврийн жин

Үр дүнгийн тооцоо хийх, дүн шинжилгээ боловсруулахад түүврийн жинг тооцож ашиглана. Түүврийн жинг тооцоход дараах тоо мэдээлэл шаардлагатай. Үүнд:

- Кластерийн тоо;
- Сонгогдсон кластерын өрхийн тоо;
- Сонгогдсон өрхөөс судалгаанд хамрагдах боломжтой хүмүүсийн тоо.

Түүврийн жин нь тухайн шатанд сонгогдсон элементүүдийн магадлалын урвуу хэмжигдэхүүн байх бөгөөд дараах байдлаар тооцно:

Нэгдүгээр шатны түүврийн жин:

$$W_{1k} = \frac{A_k}{A_{ks}}$$

A_k = k дугаар бүлгийн нийт өрхийн тоо

A_{ks} =k дугаар бүлгээс сонгогдсон s ширхэг кластерийн нийт өрхийн тоо

Хоёрдугаар шатны түүврийн жин:

$$W_{2kj} = \frac{M_{kj}}{m_{kj}}$$

M_{kj} =k бүлгийн j кластерийн нийт өрхийн тоо

M_{kj} = k бүлгийн j кластерийн судалгаанд хамрагдсан өрхийн тоо

Өрхийн түүврийн жин дээрх 2 жингийн үржвэр байна:

$$W_{kj} = \frac{A_k}{A_{ks}} \cdot \frac{M_{kj}}{m_{kj}}$$

Эцэст нь насанд хүрэгчдийн түүврийн жин нь дээрх өрхийн жинг өрхөд байгаа судалгаанд хамрагдах боломжтой насанд хүрэгчдийн тоогоор үржүүлсэнтэй тэнцүү байна.

ХАВСРАЛТ Б

Үндэсний Статистикийн Хорооны даргын
2022 оны ... -р сарын ...-ны едрийн .... дугаар
тушаалаар батлав.

Монгол Улсын "Статистикийн тухай" хуулийн 22
дугаар зүйлийн 3 дугаар заалтыг дагуу
мэдээллийн нууцыг хадгала.

ТӨСӨЛ
ТХБ/НЦҮТ-1

ТХБ/НЦҮТ-ӨӨР ҮЙЛЧЛҮҮЛЭГЧДИЙН СЭТГЭЛ ХАНАМЖ БОЛОН ОЛОН НИЙТИЙН МЭДЛЭГ, ОЙЛГОЛТ, ХАНДЛАГЫГ ҮНЭЛЭХ СУДАЛГАА-2022 ОН

БҮЛЭГ I. ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

Хаягийн хэсэг

№	Асуулт	Хариулт	Алхам
H1.	Түүврийн нэгжийн дугаар		
H2.	Өрхийн дугаар		
H3.	Аймаг, нийслэлийн нэр, код		
H4.	Сум, дүүргийн нэр, код		
H5.	Баг, хорооны нэр, код		
H6.	Байршил: Нийслэл-1, Аймгийн төв-2, Сумын төв-3, Хөдөө-4		
H7.	Багийн ахлагчийн нэр, код		
H8.	Судлаачийн нэр, код		

Эхлэл: Сайн байна уу? Би ҮСХ-ноос судалгаа авахаар ирсэн судлаач (нэрээ хэлж танилцуулах) байна. Бид Тур хамгаалах байр/Нэг цэгийн үйлчилгээний төвөөр үйлчлүүлэгчдийн сэтгэл ханамж болон олон нийтийн мэдлэг, ойлголт, хандлагыг үнэлэх судалгааг 21 аймаг, нийслэлд зохион байгуулахаар ажиллаж байна. Би тантай эдгээр асуудлын хүрээнд ярилцах хүснэгтэй байна. Энэхүү ярилцлага маань ойролцогоор 20 мин үргэлжилнэ. Танаас авсан бүх мэдээллийг Хувь хүний нууцын тухай хуулийн дагуу бид нууцлах болно.

H9.	Ярилцлага авсан огноо б) өдөр	a) сар	H10. Ярилцлага эхэлсэн: а) цаг б) минут	
		■	■	
G1.	Та хэдэн настай вэ?		Бүтэн насаар бичнэ	
G2.	Таны хүйс		Эрэгтэй Эмэгтэй	1 2
G3.	Таны эзэмшсэн боловсролын дээд түвшин юу вэ?		Боловсролгүй Бага Сурь Бүрэн дунд Техникийн болон мэргэжлийн Тусгай мэргэжлийн дунд Дипломын болон бакалаврын дээд Магистр/Доктор Мэдэхгүй/санахгүй байна	1 2 3 4 5 6 7 8 9
G4.	Та сүүлийн 7 хоногт ямар нэгэн ажил эрхэлсэн үү?		Тийм Үгүй	1 2
G5.	Таны сүүлийн 7 хоногт эрхэлсэн үндсэн ажил дараах ангиллын алиинд нь хамаарах вэ?		Цалинтай ажил Цалин хөлсгүй ажил Хувиараа хөдөлмөр эрхэлдэг: Мал аж ахуй Газар тариалан Бусад	1 2 3 4 5 6
G6.	Сүүлийн 7 хоногт ажил эрхлээгүй үндсэн шалтгаанаа хэлнэ үү?		Өвчтэй Жирэмсэн Бусдыг асарсан Амарч байсан Түр зогсолт Улирлын чанартай ажил Ажил олдоогүй Бусад	1 2 3 4 5 6 7 8
G7.	Та сүүлийн 7 хоногт ажил хайсан үү?		Тийм Үгүй	1 2
G8.	Та ямар аргаар ажил хайсан бэ?		Хөдөлмөрийн хэлтэс, Хөдөлмөрийн биржид хандсан Найз, нехэд, хамаатан садангаасаа тусламж хүссэн Хэвлэл мэдээллийн зарын дагуу хайсан Өөрөө сонинд зарлалт өгсөн Ажил олгогч наарт өргөдөл өгч хандсан Бусад	1 2 3 4 5 6

G9.	Сүүлийн 7 хоногт ажил хайгаагүй шалтгаанаа хэлнэ үү?	Оюутан/сургач	1	
		Өндөр настай	2	
		Гэрийн ажилтай, хүүхэд асардаг	3	
		Ажил хүлээх байгаа	4	
		Тохирох ажил оддохгүй байгаа	5	
		Өвчтэй хүн асардаг	6	
		Хөгжлийн бэрхшээлтэй	7	
G10.	Та хөдөлмөрийн хэлтэс/хөдөлмөрийн биржид бүртгэлтэй юу?	Бусад	8	
		Тийм	1	
		Үгүй	2	

ЖЕНДЭРТ СУУРИЛСАН ХҮЧИРХИЙЛИЙН ТАЛААР ХЭДЭН АСУУЛТ АСУУЯ

M1	Жендерт сууриссан хүчирхийлэл, гэр булийн хүчирхийлийн талаар Та өөрийгөө хэр зэрэг мэдлэгтэй гэж дүгнэх вэ?	Огт мэдэхгүй 1 2 3 4	Dунд	Mаш Сайн 9	
			5	6 7 8	

ЮУГ ОЙЛГОДОГ ТАЛААР ТАЙЛБАРЛАЖ ӨГНӨ. ДАРАА НЬ АСУУЖ ЭХЭЛНЭ.

M2	ЖСХ болон гэр булийн хүчирхийлийн суурь шалтгаан юу вэ? Эрэмбэлээд бичнэ.	Архидалт	A	
		Санхүүгийн асуудал	B	
		Ажилгүйдал	C	
		Хардалт	D	
		Хүүхдийн асуудал	E	
		Бусдын ятгалга	F	
		Үзэл бодлын зэрүүтэй байдал	G	
		Эрх мэдлийн тэнцвэргүй байдал	H	
		Нийгмд тогтсон хэвшмэл ойлголт	I	
		Тэгш бус байдал	J	
M3	ЖСХ болон гэр булийн хүчирхийлэлд нөлөөлдөг хүчин зүйл юу вэ?	Бусад (бичих)	K	
		Ядуурал	A	
		Архидалт	B	
		Мансуруулах бодисын хэрэглээ	C	
		Хувийн амьдралын болон санхүүгийг байдлын улмаас уудсан стресс	D	
M4.	ЖСХ болон гэр булийн хүчирхийлэл нь хүний эрхийн зэрчил мөн үү?	Бусад (бичих)	E	
		Мэдээж мөн	1	
		Биш	2	
M5.	ЖСХ болон ГБХ нь гэмт хэрэг мөн үү?	Сайн мэдэхгүй байна	8	
		Мэдээж мен	1	
		Биш	2	
M6.	Хүний эрхийн комисст гомдол гаргаж хандаж байсан уу?	Сайн мэдэхгүй байна	8	
		Тийм	1	
		Үгүй	2	
M7.	Хамтарсан баг, төрийн бус байгууллагын зохион байгуулсан олон нийтийн болон дэмжих бүлэгт орж байсан уу?	Гаргадаг гэж мэдэхгүй	8	
		Тийм	1	
		Үгүй	2	
M8.	ЖСХ болон ГБХ –ээс урьдчилан сэргийлэх арга замын талаарх таны санал бодол юу вэ?	Гаргадаг гэж мэдэхгүй	8	
		1		
		2		
		3		

M9.	ЖСХ болон ГБХ-ийн гол буруутан эмэгтэйчүүд өөрсдөө байдаг гэдэгтэй Та санал нийлэх үү? Тийм бол Яагаад? Үгүй бол яагаад?	Тийм	1	
		Яагаад	☐ ☒	
		Үгүй	2	
		Яагаад	☐ ☒	
M10.	Сайн эхнэр санал нийлэхгүй байсан ч нөхрийнхөө саналыг дэмжих ёстай гэдэгтэй Та санал нийлэх үү? Яагаад?	Санал нийлж байна	1	
		Яагаад	☐ ☒	
		Санал нийлэхгүй	2	
		Яагаад	☐ ☒	
M11.	Эхнэр буруу зүйл хийсэн байвал нөхөр нь зодож, зэмлэж, шийтгэж болно гэдэгтэй Та санал нийлэх үү? Яагаад?	Санал нийлж байна	1	
		Яагаад	☐ ☒	
		Санал нийлэхгүй	2	
		Яагаад	☐ ☒	
M12.	Хүчирхийллийг тэвчсэнээр гэр бүлээ аварч хүүхдүүдээ өнчрүүлэхгүй гэдэгтэй Та санал нийлэх үү? Яагаад?	Санал нийлж байна	1	
		Яагаад	☐ ☒	
		Санал нийлэхгүй	2	
		Яагаад	☐ ☒	
M13.	Зарим тохиолдолд хүчирхийллийг зөвтгөх үндэслэл байж болно гэдэгтэй Та санал нийлэх үү? Яагаад?	Санал нийлж байна	1	
		Яагаад	☐ ☒	
		Санал нийлэхгүй	2	
		Яагаад	☐ ☒	
M14.	ЖСХ, Гэр булийн хүчирхийлийн хохирогч хэн байж болох вэ?	Төрсөн хүүхэд..... Дагавар, үрчилж авсан хүүхэд..... Нөхөр..... Эхнэр..... Хамтран амьдрагч..... Гэрлэлтээ цүцлүүлсан нөхөр..... Гэрлэлтээ цүцлүүлсан эхнэр..... Ахмад настан..... Хөржлийн бэрхшээлтэй иргэн..... ЛГТВ..... Байнгын асаргаа шаардлагатай ХҮН..... Гэр булийн хүчирхийлэл үйлдэгчээс бусад гишүүд..... Хүчирхийллийг таслан зогсох тэж оролцсон хамаатан садан..... Дээрх бүгд.....	A B C D E F G H I J K L M N	
M15.	ЖСХ болон ГБХ үйлдэгч хэн байж болох вэ?	Эхнэр..... Нөхөр..... Бусад (бичих)		

M16.	Та ЖСХ болон ГБХ-т өртөж байсан уу?	Үгүй ..... Тийм	1 2	
M17.	ЖСХ болон ГБХ-ийн шинж тэмдгүүд, хучирхийлэл үйлдэгчийн түгээмэл шинж, хэрэглэдэг арга замуудын талаар та юу мэдэх вэ?	....	....	
M18.	Таны оршин суугаа аймаг/дүүрэгт Нэг цэгийн үйлчилгээний төв байр байдгийг Та мэдэх үү?	Тийм, мэднэ Тийм, очиж байсан Мэдэхгүй	1 2 3	
Q1.	Нэмэлт судалгааны асуулгад сонгогдсон эсэх	Тийм ..... Үгүй	1 2	Q16
Q2.	Нэмэлт судалгааны асуулгыг зөвшөөрсэн эсэх	Зөвшөөрсэн ..... Зөвшөөрөгүй	1 2	Q16
Q3.	Нэг цэгийн үйлчилгээний төвийн (НЦҮТ) талаарх мэдээллийг анх хаанаас авсан бэ?	Найз, нөхөд ..... Аав, ээж ..... Ах, дүү ..... Ажлынхан, бусад танил ..... Телевиз ..... Интернет ..... Радио, FM ..... Зурагт хуудас ..... Олон нийтэд зориулсан арга хэмжээ ..... Бусад	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	
G4.	Та "Нэг цэгийн үйлчилгээний төв"-өөр үйлчлүүлж байсан уу?	Тийм ..... Үгүй	1 2	Q16
Q5.	Та "Нэг цэгийн үйлчилгээний төв"-өөр хэд дэх удаагаа үйлчлүүлж байна вэ?	Анх удаа ..... 2 удаа ..... 3 удаа ..... 4 өөс дээш	1 2 3 4	
Q6.	НЦҮТ-д ямар зорилгоор ирсэн /өөрөөр хэлбэл яг юу хүсч ирсэн бэ?	Хамгаалуулахыг ..... Очих газар байгаагүй ..... Амьд үлдэхийг	1 2 3	
Q7.	НЦҮТ-д ямар нөхцөлд ирсэн бэ? Өөрөөр хэлбэл ягаад ирсэн бэ? Жишээ нь - Үнэхээр өөр очих газаргүй болоод ирсэн, - Ямар нэгэн гэмтэл авсан яаралтай тусламж хэрэгтэй байсан - Нуугдах шаардлагатай, зүтгэж ирсэн ч гэх юмуу гм	Гэр орондоо байх аргагүй болсон ..... Хучирхийлэлд өртөөд гэмтсэн ..... Нуугдах ..... Бусад бичих	1 2 3 4	
Q8.	НЦҮТ-д ирээд ямар үйлчилгээ авсан бэ?	Хамгаалагдсан ..... Эрүүл мэндийн үйлчилгээ ..... Зөвлөө ..... Хууль эрх эзүйн ..... Бүгд ..... Бусад бичих	1 2 3 4 5	

Q9.	Tаны бодлоор үйлчилгээгээ бүрэн үзүүлсэн үү?	Тийм Үгүй	1 2	Q11
Q10.	НЦҮТ-д ирээд авахыг хүссэн ч авч чадаагүй үйлчилгээ байгаа юу? Авч чадаагүй үйлчилгээг бичих	Бүрэн авсан Заримийг нь авсан Огт чадаагүй	1 2 3	
Q11.	Та ТХБ/НЦҮТ-өөс авсан үйлчилгээнд үнэлгээ өгнө үү? 1. Үйлчилгээ, үзүүлэгчдийн хандлага, харилцаа 2. Мэдлэг, туршлага 3. Үйлчилгээний чанар 4. Байрны тохижилт, орчин 5. Нууцлал, аюулгүй байдал	Маш муу 1 1 1 1 1 2 3 4 5 6 7 8 9 9 9 9 9	Дунд	Маш сайн
Q12.	ТХБ/НЦҮТ-д үзүүлж байгаа үйлчилгээний давуу болон сул талууд	Давуу тал нь илүү Сул тал нь илүү Мэдэхгүй	1 2 3	
Q13.	ТХБ/НЦҮТ-ийн үйлчилгээний чанарыг дээшлүүлэх талаарх санал			
Q14.	ТХБ/НЦҮТ-өөр үйлчилүүлснээр таны амьдралд ямар нэгэн өөрчлөлт гарсан уу?	Эзэрг өөрчлөлт Өөрчлөлт гаралгүй Улам дордсон	1 2 3	
Q15.	Гарсан өөрчлөлтийг нэг үгээр илэрхийлбэл			
Q16.	Танай ерх наад захын хэрэгцээгээ хангаж чаддаг уу?	Тийм Үгүй Мэдэхгүй	1 2 8	
Q17.	Ирэх жилүүдэд амьдрал улам сайхан болно гэдэгтэй Та санал нийлүүлэх үү?	Тийм, санал нийлж байна Үгүй, санал нийлэхгүй Хэвзэрээ үргэлжлэх байх Мэдэхгүй байна	1 2 3 4	
Q18.	Энэ үйл ажиллагааг Та харсан уу? Хэвлэсэн хуудас харуулж асууна.	Телевиз Интернет Радио, FM Зурагт хуудас Олон нийтэд зориулсан арга хэмжээ Бусад (бичих) Огт хараагүй	1 2 3 4 5 6 7	

**Олон нийтийн ойлголт, хандлагыг нэмэгдүүлэх ўл ажиллагааны
үр дүнд мэдлэг, ойлголт, хандлагад гарсан өөрчлөлт**

ТХБ/НЦҮТ-ИЙН ЕРӨНХИЙ ҮНЭЛГЭЭ ХИЙХ АСУУЛГА													
№	Асуулт			Хариулт									
H1.	Аймаг/дүүргийн нэр, код												
H2.	Үнэлгээ хийж буй төвийн хаяг												
A1	ТХБ/НЦҮТ-ийн байгуулагдан он			ОН ☐ ☐ ☐									
A2	ТХБ/НЦҮТ-өөр үйлчлүүлсэн хүний тоо			A. 2022 он B. 2021 он C. 2020 он	Нийт ☐ ☐ ☐	Эрэгтэй ☐ ☐ ☐	Эмэгтэй ☐ ☐ ☐						
A3	Нийт ажиллагчдын тоо (2022 оны байдлаар)			Нийт ☐ ☐		Эрэгтэй ☐ ☐ ☐		Эмэгтэй ☐ ☐ ☐					
A4	ТХБ/НЦҮТ-ийн хүчин чадал			Хүлээн авах хүний тоо ☐ ☐ 1 Байрны орны тоо ☐ 2 Гал тогооны өрөөтэй эсэх ..... (Тийм 1, Үгүй 2) ☐ 3 Хүүхдийн өрөөтэй эсэх ..... (Тийм 1, Үгүй 2) ☐ 4 Чөлөөт цагийн өрөөтэй эсэх ..... (Тийм 1, Үгүй 2) ☐ 5 Хүүхдэд зориулсан өрөөтэй эсэх ..... (Тийм 1, Үгүй 2) ☐ 6 Суучны талбай ..... ☐ ☐ 7 Гадна нийт талбай ..... ☐ ☐ 8 Байр нь өөрийн өмчийн эсэх ..... (Тийм 1, Үгүй 2) ☐									
A5	ТХБ/НЦҮТ-д 2023 онд яаралтай хийх тулгамдсан ўл ажиллагаа байгаа эсэх			Тийм ☐ 1 Үгүй ☐ 2									
ТХБ/НЦҮТ-ИЙН ЕРӨНХИЙ ҮНЭЛГЭЭ ХИЙХ АСУУЛГА													
S1	Судлаачийн дүгнэлт Тохижилтын хувьд				Маш муу								
	1 ТХБ/НЦҮТ-ийн байрны тохижилт				1	2	3	4	5	6	7	8	Маш сайн 9
	2 Үл ажиллагааны тогтвортой байдал				1	2	3	4	5	6	7	8	9
	3 Мэдээлэл, сурталчилгааны тарааж өгөх материал				1	2	3	4	5	6	7	8	9
	4 Байранд байгаа мэдээлэл, сурталчилгааны самбарын ашиглалт баяжуулалт				1	2	3	4	5	6	7	8	9
	5 Байрны нууц байдал болон хамгаалалт/хамгаалалтын систем				1	2	3	4	5	6	7	8	9
S2	Үйлчилгээний хувьд				Маш муу								
	1 Аюулгүй байдлын хамгаалалт				1	2	3	4	5	6	7	8	Маш сайн 9
	2 Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ				1	2	3	4	5	6	7	8	9
	3 Сэтгэл зүйн үйлчилгээ				1	2	3	4	5	6	7	8	9
	4 Нийгмийн халамжийн үйлчилгээ				1	2	3	4	5	6	7	8	9
	5 Хүүхэд хамгааллын үйлчилгээ				1	2	3	4	5	6	7	8	9
	6 Эрх зүйн туслалцаа				1	2	3	4	5	6	7	8	9
7 Холбон зуучлах үйлчилгээ				1	2	3	4	5	6	7	8	9	
H3.	ТХБ/НЦҮТ-д хийх нэн шаардлагатай йл ажиллагаа юу вэ? Ангилаад дараалуулан бичнэ үү?				1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5 _____								
	a) сар ☐				H4. Ярилцлага эхэлсэн:								
	Ярилцлага авсан огноо ☐				a) цаг ☐ б) минут ☐								
	б) өдөр ☐				H5. Ярилцлага дууссан:								
					a) цаг ☐ б) минут ☐								

ХАВСРАЛТ В

ХҮСНЭГТ 1.1 СУДАЛГААНД ХАМРАГДСАН ХҮН АМЫН ТОО, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2022 ОН

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Насны бүлэг						
		15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65-74	75+
БҮГД	5 050	297	967	1 187	1 075	876	495	153
Архангай	155	4	28	31	34	38	15	5
Баян-Өлгий	156	5	45	48	21	22	14	1
Баянхонгор	156	5	41	31	38	22	15	4
Булган	154	2	21	38	37	35	18	3
Говь-Алтай	156	7	30	32	35	25	15	12
Дорноговь	153	4	38	37	26	29	13	6
Дорнод	153	5	34	43	21	35	13	2
Дундговь	150	1	22	38	36	25	19	9
Завхан	157	3	23	42	34	29	17	9
Өвөрхангай	155	1	37	43	38	20	12	4
Өмнөговь	156	7	38	48	27	20	15	1
Сүхбаатар	156	3	30	39	26	25	31	2
Сэлэнгэ	154	4	18	35	46	34	12	5
Төв	150	5	24	33	45	25	13	5
Увс	157	8	30	36	35	27	11	10
Ховд	154	5	29	36	38	29	15	2
Хөвсгөл	157	10	17	42	22	39	21	6
Хэнтий	162	12	35	48	29	20	11	7
Дархан-Уул	156	13	21	34	26	39	20	3
Орхон	156	13	23	29	37	32	16	6
Говьсүмбэр	152	6	24	41	37	26	12	6
Улаанбаатар	1 795	174	359	383	387	280	167	45

ХҮСНЭГТ 1.2 СУДАЛГААНД ХАМРАГДСАН ЭРЭГТЭЙ ХҮН АМЫН ТОО, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2022 ОН

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Насны бүлэг						
		15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65-74	75+
БҮГД	1 863	118	374	446	403	316	154	52
Архангай	56	3	10	9	14	15	3	2
Баян-Өлгий	36	1	11	11	4	7	1	1
Баянхонгор	55	1	16	11	10	13	4	-
Булган	34	2	1	11	8	9	2	1
Говь-Алтай	36	1	9	8	8	6	3	1
Дорноговь	52	-	13	8	15	11	3	2
Дорнод	64	2	18	18	8	14	4	-
Дундговь	61	-	9	15	18	9	6	4
Завхан	77	1	9	27	16	17	4	3
Өвөрхангай	46	-	12	15	10	5	4	-
Өмнөговь	63	3	17	20	10	7	6	-
Сүхбаатар	64	1	9	17	13	10	14	-
Сэлэнгэ	62	1	7	13	20	14	6	1
Төв	55	-	11	11	16	9	4	4
Увс	44	3	7	14	9	8	1	2
Ховд	58	1	10	11	17	11	7	1
Хөвсгөл	65	2	9	19	8	19	5	3
Хэнтий	41	3	12	6	10	5	2	3
Орхон	59	5	10	10	16	11	5	2
Говьсүмбэр	77	2	18	20	15	13	5	4
Дархан-Уул	58	5	7	12	10	17	6	1
Улаанбаатар	700	81	149	160	148	86	59	17

ХҮСНЭГТ 1.3 СУДАЛГААНД ХАМРАГДСАН ЭМЭГТЭЙ ХҮН АМЫН ТОО, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, НАСНЫ БҮЛГЭЭР, 2022 ОН

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Насны бүлэг						
		15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65-74	75+
БҮГД	3 187	179	593	741	672	560	341	101
Архангай	99	1	18	22	20	23	12	3
Баян-Өлгий	120	4	34	37	17	15	13	-
Баянхонгор	101	4	25	20	28	9	11	4
Булган	120	-	20	27	29	26	16	2
Говь-Алтай	120	6	21	24	27	19	12	11
Дорнговь	101	4	25	29	11	18	10	4
Дорнод	89	3	16	25	13	21	9	2
Дундговь	89	1	13	23	18	16	13	5
Завхан	80	2	14	15	18	12	13	6
Өвөрхангай	109	1	25	28	28	15	8	4
Өмнөговь	93	4	21	28	17	13	9	1
Сүхбаатар	92	2	21	22	13	15	17	2
Сэлэнгэ	92	3	11	22	26	20	6	4
Төв	95	5	13	22	29	16	9	1
Увс	113	5	23	22	26	19	10	8
Ховд	96	4	19	25	21	18	8	1
Хөвсгөл	92	8	8	23	14	20	16	3
Хэнтий	121	9	23	42	19	15	9	4
Орхон	97	8	13	19	21	21	11	4
Говьсүмбэр	75	4	6	21	22	13	7	2
Дархан-Уул	98	8	14	22	16	22	14	2
Улаанбаатар	1 095	93	210	223	239	194	108	28

БҮГД

Аймаг, нийслэл	Бүгд	Боловсролгүй	Бага	Сурь	Бүрэн дунд	Техникийн балон	Мэргэжлийн дунд	Боловсролын тувшин			Магистр/ Доктор	Мэдэхгүй/ санахгүй байна
								БУГД	5 050	87	240	
Архангай	155	3	6	21	59	5	10	41	9	9	1	-
Баян-Өлгий	156	9	11	18	45	10	7	55	1	-	-	-
Баянхонгор	156	3	11	24	63	12	12	30	1	-	-	-
Булган	154	4	8	25	50	2	12	52	1	-	-	-
Говь-Алтай	156	5	18	15	73	6	7	32	-	-	-	-
Дорнговь	153	1	12	25	44	6	14	45	6	-	-	-
Дорнод	153	5	8	20	48	9	16	43	4	-	-	-
Дундговь	150	2	21	24	41	4	10	45	3	-	-	-
Завхан	157	6	17	24	51	7	7	37	8	-	-	-
Өвөрхангай	155	6	23	29	45	8	8	35	1	-	-	-
Өмнөговь	156	1	6	11	52	14	12	56	4	-	-	-
Сүхбаатар	156	7	5	28	52	12	11	37	4	-	-	-
Сэлэнгэ	154	-	5	11	82	12	7	37	-	-	-	-
Төв	150	3	6	23	67	2	14	31	4	-	-	-
Увс	157	9	17	20	50	9	7	45	-	-	-	-
Ховд	154	6	5	12	55	3	12	59	2	-	-	-
Хөвсгөл	157	1	13	21	65	3	15	36	3	-	-	-
Хэнтий	162	3	10	29	69	4	5	39	3	-	-	-
Дархан-Уул	156	2	2	24	52	22	16	32	6	-	-	-
Орхон	156	4	8	20	66	13	12	31	2	-	-	-
Говьсүмбэр	152	-	5	13	64	19	13	34	4	-	-	-
Улаанбаатар	1 795	7	23	84	740	76	112	649	103	1	-	-

ХУЧНЭГТ 1.5 СУДАЛГААНД ХАМРАДГАЧДЫН БОЛОВСРОЛЫН ТУВШИН, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛЭЭР 2022 ОН
ЭРЭГТЭЙ

Аймаг, нийслэл	Бүгд Боловсролтгүй	Бага Суурь	Бүрэн дунд	Техникийн болон мэргэжлийн дунд	Тусгай мэргэжлийн дунд	Дипломын болсон бакалав- рын дээд	Магистр/ Доктор	Мэдэхгүй/ санахгүй байна	Боловсролын түвшин	
									БҮГД	1 863
Архангай	56	1	1	11	21	-	3	17	1	1
Баян-Өлгий	36	1	3	6	10	2	3	11	-	-
Баянхонгор	55	-	-	8	27	2	7	11	-	-
Булган	34	2	4	5	13	1	1	8	-	-
Говь-Алтай	36	2	5	4	15	2	3	5	-	-
Дорноговь	52	-	6	7	16	5	4	14	-	-
Дорнод	64	4	4	14	22	4	6	10	-	-
Дундговь	61	1	14	15	14	-	1	15	1	-
Завхан	77	2	8	18	25	1	1	19	3	-
Өвөрхангай	46	-	9	10	16	1	2	8	-	-
Өмнөговь	63	1	1	6	20	8	4	21	2	-
Сүхбаатар	64	3	-	15	24	4	2	15	1	-
Сэлэнгэ	62	-	2	5	35	5	3	12	-	-
Төв	55	2	4	10	23	1	3	12	-	-
Увс	44	2	6	4	15	4	2	11	-	-
Ховд	58	3	3	4	20	-	5	22	1	-
Хөвсгөл	65	-	8	5	31	-	5	15	1	-
Хэнтий	41	-	1	8	21	1	2	8	-	-
Дархан-Уул	58	-	-	11	18	6	7	11	5	-
Орхон	59	-	5	10	24	6	2	12	-	-
Говьсүмбэр	77	-	3	6	30	12	4	20	2	-
Улаанбаатар	700	-	1-	36	328	42	37	214	32	1

ХҮСНЭГТ 1.6 СУДАЛГААНД ХАМРАГДАГЧДЫН БОЛОВСРОЛЫН ТУВШИН, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛЭЭР 2022 ОН
ЭМЭГТЭЙ

Аймаг, нийслэл	Бүгд найрамжилсан хүч	Боловсролгүй	Бага	Суурь	Бүрэн дунд	Боловсролын түвшин				Мэдэхтүй/ санахтүй байна
						Техникийн болон мэргэжлийн	Тусгай дунд	Мэргэжлийн бакалаврын дээд	Дипломын болон бакалаврын дээд	
БҮГД	3 187	63	143	303	1 165	151	232	1 010	120	-
Архангай	99	2	5	10	38	5	7	24	8	-
Баян-Өлгий	120	8	8	12	35	8	4	44	1	-
Баянхонгор	101	3	11	16	36	10	5	19	1	-
Булган	120	2	4	20	37	1	11	44	1	-
Говь-Алтай	120	3	13	11	58	4	4	27	-	-
Дорноговь	101	1	6	18	28	1	10	31	6	-
Дорнод	89	1	4	6	26	5	10	33	4	-
Дундговь	89	1	7	9	27	4	9	30	2	-
Завхан	80	4	9	6	26	6	6	18	5	-
Өвөрхангай	109	6	14	19	29	7	6	27	1	-
Өмнөговь	93	-	5	5	32	6	8	35	2	-
Сүхбаатар	92	4	5	13	28	8	9	22	3	-
Сэлэнгэ	92	-	3	6	47	7	4	25	-	-
Төв	95	1	2	13	44	1	11	19	4	-
УВС	113	7	11	16	35	5	5	34	-	-
Ховд	96	3	2	8	35	3	7	37	1	-
Хөвсгөл	92	1	5	16	34	3	10	21	2	-
Хантий	121	3	9	21	48	3	3	31	3	-
Дархан-Уул	98	2	2	13	34	16	9	21	1	-
Орхон	97	4	3	10	42	7	10	19	2	-
Говьсумбэр	75	-	2	7	34	7	9	14	2	-
Улаанбаатар	1 095	7	13	48	412	34	75	435	71	-

ХУСНЭГТ 1.7 СҮҮЛИЙН 7 ХОНОГТ ЭРХЭЛСЭН ҮНДСЭН АЖИЛ АНГИЛЛААР, ХУВИАРАА ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТ ТӨРЛӨӨР, АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, ХУВИАР, 2022 ОН

Аймаг, НИЙСЛЭЛ	Бүгд	Сүүлийн 7 хоногт эрхэлсэн үндсэн ажил			Бүгд	Хувиараа хөдөлмөр эрхлэлт төрлөөр		
		Цалинтай ажил ажил	Цалин хөлстгүй ажил	Хувиараа хөдөлмөр эрхэлдэг		Малаж ахуй	Газар тариалан	Бусад
БҮГД	100.0	67.2	1.2	31.6	100.0	43.3	2.9	53.8
Архангай	100.0	58.1	1.9	40.0	100.0	33.3	4.8	61.9
Баян-Өлгий	100.0	58.7	0.0	41.3	100.0	48.4	0.0	51.6
Баянхонгор	100.0	44.7	0.0	55.3	100.0	52.6	0.0	47.4
Булган	100.0	65.6	0.0	34.4	100.0	56.3	6.3	37.5
Говь-Алтай	100.0	48.1	0.0	51.9	100.0	57.1	2.4	40.5
Дорноговь	100.0	63.3	0.0	36.7	100.0	60.6	0.0	39.4
Дорнод	100.0	68.1	0.0	31.9	100.0	75.9	0.0	24.1
Дундговь	100.0	57.1	10.2	32.7	100.0	50.0	0.0	50.0
Завхан	100.0	55.2	4.6	40.2	100.0	45.7	0.0	54.3
Өвөрхангай	100.0	57.6	0.0	42.4	100.0	47.6	2.4	50.0
Өмнөговь	100.0	70.0	0.0	30.0	100.0	26.7	3.3	70.0
Сүхбаатар	100.0	54.5	1.1	44.3	100.0	59.0	0.0	41.0
Сэлэнгэ	100.0	57.3	0.0	42.7	100.0	68.6	0.0	31.4
Төв	100.0	59.0	1.9	39.0	100.0	75.6	0.0	24.4
Увс	100.0	58.8	0.0	41.2	100.0	54.3	5.7	40.0
Ховд	100.0	66.7	0.0	33.3	100.0	36.4	12.1	51.5
Хөвсгөл	100.0	57.5	1.3	41.3	100.0	27.3	6.1	66.7
Хэнтий	100.0	56.2	6.7	37.1	100.0	66.7	0.0	33.3
Дархан-Уул	100.0	69.9	0.0	30.1	100.0	4.5	13.6	81.8
Орхон	100.0	45.9	0.0	54.1	100.0	56.5	17.4	26.1
Говьсумбэр	100.0	76.4	0.0	23.6	100.0	57.1	0.0	42.9
Улаанбаатар	100.0	82.8	0.7	16.4	100.0	4.5	0.0	95.5

ХҮСНЭГТ 1.8 ЖСХ, ГБХ-ИЙН ТАЛААРХ АСУУЛТУУДАД САНАЛ НИЙЛДЭГ ЭСЭХ, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХУВИАР, 2022 ОН

Насны бүлэг	ЖСХ болон ГБХ-ийн гол буруутан эмэгтэйчүүд	өөрсдөө	байdag	гэдэгтэй
	Та санал нийлэх үү? Тийм бол Яагаад? Үгүй бол яагаад?	Санал нийлж байна	Санал нийлэхгүй байна	
БҮГД	100.0	18.1	81.9	
15-24	100.0	14.1	85.9	
25-34	100.0	14.9	85.1	
35-44	100.0	16.8	83.2	
45-54	100.0	18.0	82.0	
55-64	100.0	22.3	77.7	
65-74	100.0	21.2	78.8	
75+	100.0	21.6	78.4	
Эхнэр буруу зүйл хийсэн байвал нөхөр нь зодож, зэмлэж, шийтгэж болно гэдэгтэй				
Та санал нийлэх үү? Яагаад?				
БҮГД	100.0	4.5	95.5	
15-24	100.0	1.3	98.7	
25-34	100.0	4.1	95.9	
35-44	100.0	4.0	96.0	
45-54	100.0	5.7	94.3	
55-64	100.0	4.5	95.5	
65-74	100.0	5.3	94.7	
75+	100.0	5.2	94.8	
Сайн эхнэр санал нийлэхгүй байсан ч нөхрийнхөө саналыг дэмжих ёстой гэдэгтэй				
Та санал нийлэх үү? Яагаад?				
БҮГД	100.0	34.9	65.1	
15-24	100.0	21.9	78.1	
25-34	100.0	26.0	74.0	
35-44	100.0	30.4	69.6	
45-54	100.0	37.9	62.1	
55-64	100.0	41.7	58.3	
65-74	100.0	47.9	52.1	
75+	100.0	51.0	49.0	
Хүчирхийллийг тэвчсэнээр гэр бүлээ аварч хүүхдүүдээ өнчрүүлэхгүй гэдэгтэй				
Та санал нийлэх үү? Яагаад?				
БҮГД	100.0		63.3	
15-24	100.0	19.2	80.8	
25-34	100.0	26.5	73.5	
35-44	100.0	36.1	63.9	
45-54	100.0	36.5	63.5	
55-64	100.0	43.7	56.3	
65-74	100.0	51.7	48.3	
75+	100.0	54.2	45.8	
Зарим тохиолдолд хүчирхийллийг зөвтгөх үндэслэл байж болно гэдэгтэй				
Та санал нийлэх үү? Яагаад?				
БҮГД	100.0	20.3	79.7	
15-24	100.0	11.4	88.6	
25-34	100.0	17.5	82.5	
35-44	100.0	21.0	79.0	
45-54	100.0	22.3	77.7	
55-64	100.0	22.4	77.6	
65-74	100.0	22.2	77.8	
75+	100.0	18.3	81.7	